

GROBLJE MANJIH CAREVA

ZORAN MALKOČ

d:p:k:m

SADRŽAJ

A mogao sam biti car	1
Kako me nogirala Mala Snena Smrt	5
Istinita priča o patikama	10
Oči vadimo	15
Slovo o ljubavi Igorovoj	20
Čovjek pseto	25
Tužni dečko s čarobnim štapom	29
Potjera za Romeom	33
Običan dan u Ajduku	39
Noć kad smo jeli gliste	43
Romeo i Liputin	51
Kad sam bio bako Pila, mrtva, a u najboljim godinama	61
Ornitološka rasprava	65
Mrtva priroda	67
Prepariranje	70
Ahilej iz Poljana	78
O metodama ubijanja beštija	85
Preobražaj na Dan 16 mrtvih hrvatica	90
Ćelentanov bestijarij	94

Neželjeni mrtvac	99
Promatrači	105
Ti Reks	108
Nikad više s patuljcima	113
Groblje manjih careva	126
Nisam Jarni	131
Tren kad sam prizivao najjačeg pisca na svijetu	135
O autoru	139
Impresum	140

A MOGAO SAM BITI CAR

*Svim članovima Kluba prijatelja Hajduka,
naročito onima koji navijaju za Dinamo*

Svake smo jeseni Tableta i ja bacali oklade oko toga tko će prvi otići sljedeće zime. U igri su bili: Dubinko, Kinez, Štako, Kaktus i Mala Snena Smrt, koja je i inače živjela u nekoj začaranoj zemlji ispod svojih sklopljenih očiju. To je bio krug užih favorita, kojemu su prijetili zima, ozljede i opake bolesti što ih je nemilice odašiljao alkohol, njihov slatki gospodar. Nitko od njih nije imao više od pedeset, ali su imali vraški talent za umiranje. No u širem krugu nalazili su se i Romeo, zbog opasnog života za pijančevanja, Tableta, pa i ja sâm. Prošle jeseni Tableta se kladio sam na sebe; zimu je preživio, a u proljeće je za dlaku izgubio okladu – polomio je kuk, tri rebra i ruku, ali je ostao živ. Ja sam pucao na Kineza i promašio. Te je zime otišao Serđo, koji je u klub samo ponekad navraćao i zapravo ga nismo ni uzimali u obzir za oklade. U Zagrebu su ga pretukli namrtvo i ostavili da umre na Zrinjercu. Ja sam i ove godine tipovao na Kineza.

- Jebate, baja, pa koji to put! – pobuni se Tableta.

- Treći. Pravila kažu da triput imamo pravo.

- Ne kažem ja da je protiv pravila, al ni fer. Ti ko da mrziš našeg Kineza, jebo ga ti!

- Ne mogu protiv špurijusa, bajo. A taj mi govori da je Kinez ove zime gotov. A što se tiče mržnje, prije bi reko da je obratno – rekao sam i nisam lagao. Konstantno sam osjećao tu Kinezovu mržnju. I uopće ne mislim, kao što tvrdi Tableta, da je to zato što sam mu prilikom jedne nešto žešće diskusije nabio glavu u sudoper i malo ga zarezao nožem. Kao prvo, tim nožem ni dijete ne bi mogao zaklati i, drugo, otad je prošlo pet godina, a Kinez nema tako dobro pamćenje. On se ni od jutros ničeg ne sjeća. Prije će biti da nekako sluti da se svake godine kladim na njega, a kako je on čovjek s dvije važne funkcije, one tajnika i konobara u našem Klubu prijatelja Hajduka, nije mi baš drago što mu nisam simpatičan. Kad god nam nosi piće, mene nekako uvijek uspije zaboraviti, a kad ga i donese, tako ga tresne o plastični stol da me redovito umije pivom.

Tableta zapiše oklade i ode, ostavljajući me samog s probuđenim gadnim crvom vlastite

savjesti. Što ako ja ipak mrzim našeg tajnika? Je li kladenje na njega tek izraz podsvjesne želje da ga se riješim? Činjenica je da sam ja te oklade shvaćao ozbiljno i redovito ih dobivao sve dok nisam zapeo na Kinezu koji, unatoč katastrofalnom zdravstvenom stanju, tvrdoglavo odbija umrijeti. Što se tiče Tablete, njegovi su motivi bili posve drugačiji, on nikad nije ni želio dobiti okladu; iz nekog razloga bio je uvjeren da svojim pulenima donosi sreću i da će oni na koje se kladi – pa čak i ako im prijeti sigurna smrt – sigurno preživjeti.

Takve i slične misli morale su me čitavu noć; nekoliko sam puta čak došao u iskušenje da nazovem Tablet i kažem mu da sam promijenio mišljenje. Razumljivo je onda bilo moje oduševljenje kad se on sutradan pojavio kod mene na poslu i sam mi predložio zamjenu: ja njemu Kineza, a on meni Dubinka. Naravno da to oduševljenje nisam otvoreno iskazao.

– A mislim, to je već zajebancija! Dubinko je čvrst momak, jebiga, iza onog lica spaljenog kiselinom krije se čelična snaga, i fizička i duševna. Jebe ga jedino ona rana na nozi, to nije ništa... A Kinez, Kinez je zicer!

– Nije njem baš najbolje, dobar ti je Dubinko – reče Tableta ushodavši se po antikvarijatu. – U, jebo te, bajo, smrzo sam se tam u Ajduku, griju se na plastične stolice, al ni u ovoj tvojoj butigi nije puno bolje.

– A šta ćeš, ovi stari katekizmi ne gore baš najbolje. Dobro, uzmi Kineza, šta ću s tobom – odgovorim. On me pogleda s nevjericom, ali munjevito izvadi blok u koji je pisao oklade, još ih brže zapiše, pa nestade, sav sretan. Nisam ni ja bio nezadovoljan. Ni ove godine neću dobiti okladu, ali sad bar imam malu nadu da će me Kinez prestati zalijevati pivom. Nakon toga uđe nekoliko kupaca i još mi više poprave raspoloženje, a tad se opet pojavi Tableta.

– Ne dolazi u obzir! To je to, i amen! – doviknem mu dok je još bio na vratima jer sam pomislio da se predomislio i da ponovno želi zamijeniti oklade.

– Kasno je sad za to. Večeras imaš gajbu. Umro Dubinko.

– De, ne seri! Pa kad, jebote, od čega!?

– Od onog sranja na nozi. Sepsa. Noćas ga zgrabilo, a nije htio u bolnicu. Umro prije sat vremena.

Sutradan u tri, u vrijeme kad su Dubinkovo izmučeno tijelo predavali močvarnoj panonskoj zemlji, Tableta i ja pili smo u spomen njegove duše kod Ante Liputina. On guta pivo bez riječi i samo me mrko pogledava.

- Šta ti mene gledaš tako? Pa nisam ga ja ubio, jebote!

- Kladio si se na njega, pičko! - prosikće on jače stegnuvši bocu.

Blagi jesenji suton zalijepi se za staklo izloga, a žuti, crveni i zlatni grad povuče se dublje u izmaglicu; kao po zapovijedi, Tableta i ja ustanemo i sporim koracima krenemo u svoj klub, gdje će se večeras, sutra ili prekosutra, ovisno o tome kad se ispune potrebni uvjeti, održati pravi Dubinkov ispraćaj; rodbina i susjedi danas su mu zakopali tijelo, ali samo ga mi, njegovi hajdučki prijatelji, možemo pustiti da uistinu ode. Iza šanka proviri Kinez, bijel, gotovo proziran; drago mu je što nas vidi; čak je i mene pogledao nekako lijepo. On nam donese svakome po pivo, pa sjedne s nama za stol.

- Šta misliš, Kinez, hoćemo ga uspjeh danas ispratit? - upita Tableta.

- Ako se pojavi kandidat, Tabletice, sam ako se pojavi kandidat. Znaš i sam - reče mekim i tihim glasom Kinez, revni čuvar naše tradicije i običaja.

Klub se polako punio. Nakon nas prvi je došao Romeo, a zatim Štako, Zemunac, Keva i Škramić; Kaktusu i Maloj Sjenoj Smrti trebalo je sat vremena da prijeđu put od korza do naših prostorija u dvorištu. Svi posjedamo oko stola. Samo je jedno mjesto ostalo prazno, ono Dubinkovo. Kinez tu stavi mlako pivo i dva deci rakije u plastičnoj čaši.

- Evo, prijatelju, tvoje zadnje piće. E, jebem mu... Ko će mi sad vadit jezik kad me uvati padavca? Ko!? - reče Kinez zagrcnuvši se, pa strusi onu rakiju iz Dubinkove čaše. - Izvin, prijatelju, moro sam, sad će teb tvoj Kinez opet natočiti.

Zavlada muk. Pijemo u tišini. Povremeno netko nešto promrmlja, više za sebe. Neki spavaju, otrešajući nogama u snu, lamatajući rukama, boreći se s neprijateljem. Odjednom se Mala Sjena Smrt sva uzjoguni. Pokazujući na Dubinkovu čašu tvrdi da u njoj ima manje rakije.

- Moj Mićo, moj Mićo! On je tu, to je on popio!

Kinez joj, čini se vjeruje, pa spremno izvlači krojački metar i mjeri nivo rakije.

- Isto! - reče ozbiljno.

- Nis ni trebo mjerit. Da je to bio on, ne bi u čaši ništ ostalo - reče Tableta.

- Pa je, ljudi, šta je vama, on je uvijek eksiro - složi se s njim Kaktus.

- Judo! - sikne njegova ljubav na njega.

Kroz prozor ugledam kako netko energično korača dvorištem. Para zrak. Tren poslije vrata se otvore, a unutra kao da uđe oluja; svi smo osjetili na koži taj strašni nalet energije. Zdrav mladac, još uvijek car. Ništa ne govori, samo odmjerava naše umorno društvo podrugljivim pogledom koji kaže da nikad nije vidio smješniju hrpu očaja na okupu.

- Je l' ima tu neki Kinez?! - poviče mladac tako glasno da smo se svi stresli, pa čak i Kaktus koji je ponovno zadrijemao na koščatom ramenu Male Snene Smrti.

- Ja sam Kinez - reče ovaj tiho. - I ne moraš se toliko derat, čujemo mi dobro.

- E onda slušaj. Đura mi reko danas da ima šanse da ovdje prespavam par dana, ak ti nemaš ništa protiv. Sam par dana, dok se ne snađem.

- Tak je i Dubinko reko kad ga žena isterala, sam par dana, dok se ne snađe - šapne mi Tableta. - Izgleda, bajo, da ćemo noćas ipak spavat. Evo nama kandidata!

Čim je Kinez rekao da nema ništa protiv, dečkova se ramena opuste, a prsa nekako uvuku; više nije izgledao onako snažan i nadut. On sjedne na Dubinkovo mjesto, pogleda najprije u pivo i rakiju, a zatim u Kineza, pa upita:

- Smim ja ovo popit?

- Kako ne bi smio, pa to i je za tebe! Samo ti pij, bajo - povikasm'o svi uglas.

- I de, pusti neku mjuzu, pa nismo na sprovodu, jebote! - reče mladac.

- Baš sam to i mislio - izusti tiho Kinez i teškim korakom ode do starog, rasklimanog kasetofona. Klubom se zaori nesusnosni, ortodoksni narodnjak A mogao sam biti car, omiljena Dubinkova pjesma koju je uvijek pjevušio, pa i onaj put, uoči nesreće, prije nego što mu je kiselina počela nagrizati krunu.

KAKO ME NOGIRALA MALA SNENA SMRT

Upoznao sam je nakon što sam se skinuo iz vojske, najgore zime što je pamtim, kad su se čopori gladnih pasa spuštali iz obližnjih razorenih sela i krstarili noćnim ulicama napadajući sve što se dalo pojesti. Te se proklete životinje, uostalom, nisu puno razlikovale od nas. Mi smo krstarili birtijama, bez kune u džepu, i nabacivali se unproforcima, sladoledarima i ostalim sofisticiranim maroderima koji su se zalijetali u Slavoniju po svoj komadić leša. Ja sam ih obradio desetak. Zadnji je bio Bill, Irac, pukovnik. Namirisan, kultiviran i zaobljen, peder kao i svi prije njega, Francuzi, Nepalci, Mađari, Argentinci. Nama, koji smo tek bili izašli iz krvave klaonice, nikako nije išlo u glavu da su ti ljudi nekakvi vojnici. Svi su oni za nas bili mala djeca, čak i oni Pakistanci koji su pred kamerama žderali žive kokoši. Ali svejedno smo svima davali da nas jebu. Gurali su u nas svoje fine penise, školovane na kojekakvim vojnim i policijskim akademijama, od Karachija do Dublina. Nije nas to previše diralo. Bili smo lijepi, divlji i opaki, bar triput gori nego što su oni smatrali da jesmo. Pola sata nakon što smo se upoznali, nakon tri staročeška, rekoh Billu:

- Slušaj, Bille, večeras sam ti ja vodič. To će te koštati sto dolara. U cijenu aranžmana uključen je dobar provod i obilazak svih legalnih i nelegalnih birtijskih znamenitosti, kao i garancija da ćeš iz tog provoda izaći živ. Jel to u redu?

- A je l' sviraš ti tamburicu?

- Ni za koje pare. A zašto?

- A želio bi naučiti.

- Ako je samo to u pitanju, kajn problemos. To će cijenu paketa povisiti za pišljivih pedeset dolara. Ajmo, Bille.

Otišli smo u Mlin, čiji se točak sad okretao pomoću očaja što se prelijevao iz birtije i gdje tamburica skoro nikad nije prestajala svirati jer kad god bi svirci htjeli sići s pozornice, gosti su vadili pištolje i pucali im iznad glava. Nikom nisu dali da im prekida snove, iako su ti snovi, u najboljem slučaju, bili jedva podnošljive noćne more. Doveo sam Billa ravno na pozornicu.

- Evo, Bille, ovo je Prakso, brat Tabletina, najbolji tamburaš u svemiru – rekao sam upoznavajući ga s jedinim tipom među svircima na kojeg nisi morao pucati da bi svirao. On i

tako nije silazio s pozornice. Ostavio sam Irca u tamburaškoj školi i otišao za šank popiti njegove dolare. Tad sam je ugledao. Plesala je na velikom stolu od hrastovine, povijajući se poput suhe biljke na vjetru koja je prema zakonima fizike odavno trebala biti slomljena. Sitna, malena, mršava i koščata, sklopljenih očiju, lica razvučenog u osmijeh na granici bolne grimase, što je otkrivalo ozbiljan nedostatak prednjih zuba. Svejedno sam mislio da je lijepa, da je divna, da je zanosna. Nikad je prije nisam vidio, ali njezino mi ime samo iskoči na usne.

Mala Snena Smrt.

Stacionirao sam se kraj stola, za kojim je sjedilo još nekoliko pijandura, dvije ratne udovice poput nje same i četvorica grebatora koji su im pomagali trošiti mirovine, i strpljivo čekao da fizika učini svoje. Kad je počela padati, zgrabio sam je i poveo između stolova. Nije imala više od trideset i pet kila. Navlažim joj usne rakijom, ona otvori oči na par trenutaka, grčevito se nasmije, loveći me crnom prazninom svojih ralja. Dok smo plesali, potezali smo iz boce koju nisam ispuštao iz ruku. Ona najednom počne govoriti, obraća mi se sa vi, tvrdi da sam bio profesor njezinu sinu, da sam se nekom prilikom jedini zauzeo za njega.

- Profesor kakvih bitnih predmeta, tumač kojih kozmičkih mudrosti, moja lijepa i nesretna prijateljice!? Ako je to i bilo, ja se ne sjećam, bogara mu, ne znam kad je to moglo biti. A možda si ti nešto pobrkala, možda to tek ima biti!? - kažem joj s čudnim osjećajem da ovaj trenutak sadašnjosti bubri i natiče, poput nekog kancerogenog sjemena čije klice rastu galopirajućom brzinom, odmotavajući se istodobno i u prošlost i u budućnost. Tad osjetim kako me netko poteže za rame.

Tamburaš Bill.

- Zašto me budiš, crni Patriče!? Zar je škola već završila? - povičem, a on me slatkastim, pohotnim glasom koji škaklja uho moli da mu prepustim udovicu, spominje silne pare ako mu je namjestim večeras. Prokleti irski krvosljednik, kako ju je samo nanjušio!

- A ja mislio da s' ti peder, Bille! Ili te pali baš to što je ona ovakva prekrasna razorena ruina, a, fini pukovniče? Slušaj, ako ti je sredim, morat ćeš to masno platit, bezubu pičku hrvatskog junaka, s borama poput mjesečevih kanala, s objema nogama u grobu. A ovo se najbolje i jebe u grobu, znaš li, Bille? Ova žena je poharanija od Lipika, Pakraca, Škabrnje i Vukovara zajedno! Ne znam, Bille, možeš li ti pribaviti takvih para... Ali, dotad, daj ovamo sve što imaš kod sebe, brzo, brzo, dok se nisam predomislio...

Izlazimo van u snijegom okovan sablasni grad. Snijeg je tvrd poput betona, ne bi ga krampom mogao razbit. Ona i ja stišćemo se jedno uz drugo, skupljajući se od hladnoće i vjetra koji se zalijeće u nas i kroz nas, ali debelog unproforca rumenih obraza ta naša hladnoća kao da se uopće ne dotiče, on samo veselo poskakuje oblizujući usne tamnocrvenim jezikom. Daljinskim otvara vrata i pripušta nas u svoj ogromni terenac. Unatoč njegovu protivljenju, sjeo sam naprijed, smjestivši prije toga nju na zadnje sjedište, gdje je izgledala još sitnije i usamljenije, nalik na prelijepu i staru lutku, zaboravljenu na nekom tavanu.

Već smo bili pred ulazom u njezino naselje i ja sam se bavio razmišljanjem kako zajebati Billa, kad nekakav pas izleti ravno pred nas. Bill nagazi na kočnicu, ali ga svejedno udari, a terenac se zanesse i otkliže sa zaleđene ceste. Nisam oklijevao. Iskoristivši trenutak njegove rastresenosti, pokupim Malu Snenu Smrt i s njom na ramenu pojurim prema zgradama. Ona mi je, smijući se poput luđakinje, davala upute. Prema nama, u galopu, jurio je čopor od tridesetak pasa. Začas nas okruže. Nekom bi se to učinilo nezgodnom situacijom, ali nije to bilo ništa što nadahnut pijanac ne bi mogao riješiti kratkim i efektnim govorom. „Priznajem, jedan sam od onih koji su vam pobili gazde i pobacali ih preko Save, ali u tome moje krivnje nema. Za to su krivi oni sami, a i još netko. Eno, eno ga tamo“, povikao sam kroz sleđenu noć pokazujući rukom na Billa, „tamo vam je pravi krivac! Držite ga!“

Razumjevši me savršeno, čopor odjuri prema terencu, a nas dvoje napokon se dočepamo njezina stana. Čim sam je spustio, ona padne na pod i, pretvorivši se u loptu, otkotrlja se dalje u sobu, gonjena žestokim sjevernjakom koji je puhao kroz otvorena vrata. Zatvorio sam ih i krenuo za njom, prateći krvav trag što ga je ostavljala za sobom jer je u svom kotrljanju nekoliko puta udarila o zidove i rubove namještaja.

Kad sam došao u sobu, već je ležala rastvorena na krevetu. Točno iznad njezine glave nalazila se pravokutna udubina u zidu, a u udubini slika pokojnog muža; u maskirnoj uniformi i s krunicom oko vrata, pripadnik 3. brigade gleda me strogo, sa zamrlim smiješkom u kutovima usana. Ispred fotografije hrpa izgorjelih svijeća. A ispod, s glavom naslonjenom na zid i raskrečenih nogu, leži ona, gola, strašno mršava, jedino iz trbuha raste opet neka lopta, nabrekla od alkohola. Slična na one plišane životinje, s dugačkim i tankim udovima što izlaze iz okruglastog tijela. Ona uzme već pripremljenu svijeću, dugačku i debelu, pa je objema rukama stavi između mlohavih sisa. Izgledalo je kao da se moli.

- Najprije da se izjebem s njim, vidi ga kako je ljep, vidi - reče pa si zarine svijeću među noge. Ubadala se bijesno, stenjući i mrmljajući, kao da se svađa s nekim. No uskoro se sva

zgrči i vrisne; tad upali svijeću i stavi je pred fotografiju.

- Ajd sad ti, dođi, ubodi me, kurvetinu, ubij me, jadnicu...

Nježno otklonivši njezin poziv, legao sam kraj nje. Govorim joj da ću je čuvati i neka ona samo spava, milujući je po čelu i masnoj kosi; glas mi je tako umoran i jednoličan da sam i sebe uspio uspavati; kroz san čujem rezak zvuk njezina ili svog hrkanja: to je trenutak vrhunskog mira za nas, dvije izmučene životinje. Ali ujutro zimsko sunce zapali stan: svaki detalj naše ružnoće vidljiv je i preuveličan, nema ni traga ljepoti koju sam vidio sinoć; kraj mene leži smrdljivi sklupčani pauk čije mršave dlakave noge izviruju iz pokrivača; iznad mene dogorijeva svijeća i osjeća se odvratani miris voska; sve to natjera me da iskočim iz prljave postelje i pobjegnem glavom bez obzira.

Nakon toga dugo me nije bilo vani, a kad sam prvi put došao u birtiju kod Jadranke, dočeka me namrgođeno Billovo lice.

- Što si se tako natmurio, Bille? Problemi u školi? - upitam bezazleno.

- Ne, škola je u redu. Već sviram ko pravi, u subotu nastupam s dečkima u Mlinu.

- Bravo za tebe, Bille.

- Ali ti si mi nešto ostao dužan. Platilo sam ti. Moraš ispoštovati dogovor.

- Ispoštovati ću ja dogovor. Samo ne mogu trijezan. Napij me najprije, Bille, pa ćemo onda o poslu.

Dok smo pili, prepričavao sam mu svoj doživljaj s Malom Srenom Smrti. Mislio sam da će ga to ohladiti od njegove namjere, no moja je priča na njega djelovala upravo suprotno; pukovnik se još više napalio. Navaljivao je da odemo po nju. Nakon pet-šest rundi ni meni se to nije činilo lošom idejom.

Dok je Bill čekao u autu, ja sam nalegao na njezino zvono. Nije otvarala, ali nakon nekog vremena primijetih da su vrata odškrinuta; gurnuo sam ih nogom i ušao unutra. Sjedila je na kauču i pila rakiju. Nije ni primijetila da sam ušao. Sjeo sam kraj nje i počeo je pipati. Ni na to nije reagirala. Tek kad sam joj zavukao ruku u gaće, ona otvori oči, pogleda me iznenađeno, pa počne migoljiti i izmicati.

- Nemoj, nemoj, sad imam čovjeka. Imam svog čovjeka! - reče, a u sobu utetura tip u kojem

prepoznam Kaktusa, momka s kojim sam nekad davno igrao nogomet u školskoj ekipi; osim što izgleda kao da mu je šezdeset godina, potpuno je oslijepio od komadare.

- Je l' to on, tvoj čovjek? - pitam je.

- Je, moj čovjek! Moj čovjek! - reče ona privijajući se uz njega. Odmah zatim oboje se strovale na kauč nasuprot meni. Sjedili su neko vrijeme, nepomični, zagrljeni. Tad ona uzme čašu iz one udubine, gdje više nema ni fotografije ni svijeća, umoči prst u rakiju i prijede njime preko njegovih usana. Ne otvarajući oči, on ih stane ljubiti dok ga je ona drugom rukom milovala po kosi i čelu.

Gledam ih osupnut, dirnut, postićen. Dugo već nisam svjedočio prizoru ovakve iskrene nježnosti, kakvu ti živi mrtvaci, te nebeske pijandure, pokazuju jedno prema drugome. Iako na samoj granici između dva svijeta, oni još postoje samo jedno za drugo. Ustao sam, pokrio ih debelim dekama i pokrivačima, ušuskao ih kao dječicu, pa izašao iz stana. Do parkirališta je vodio dugačak i vijugav perivoj i tu su se odjednom počele događati strašne stvari. Naravno da sam bio pijan i potresen od svega, no činjenica je da su sa stabala počele padati žene. Lijepa žene, moje žene, sve moje bivše žene. Pa i one buduće, one za koje sam nekako osjećao da su buduće. I, užasa li, sve su one umirale strašnom smrću. Gazio sam preko njih, težak, neizrecivo težak, gnječio sam njihova lijepa lica i ruke, pretvarajući ih u hrpu smrskanog mesa, kostiju, krvi, žila i tetiva.

Iz perivoja sam izašao sav uplakan, ne želeći se osvrnati i provjeravati nisu li to ipak bila samo priviđenja. Prizor Billova golemog terenca, pouzdanog i racionalnog, s antenama koje komuniciraju s tamnom stranom Mjeseca, donese mi olakšanje. Ipak je Bill manje zlo od onog što se zbilo u perivoju. Pa ni njegovo pitanje, kojim zamahne kao sjekirom, ne zaboli me previše.

- Gdje je udovica?!

- Vozi, Bille. Više nije udovica.

- Ti znaš da si dužan udovicu - uporno će on.

- Pa je l' može udovac umjesto udovice, Bille? Teb je ionak svejedno. A kaki sam ti ja udovac, Bille, ja sam ti serijski udovac! Noćas su pomrle sve moje žene, i pomrle su strašnom smrću! Vozi, crni Patriče, kad ti kažem. Vozi!

I onda je Bill počeo voziti.

ISTINITA PRIČA O PATIKAMA

Nedugo nakon što je napunio četrdesetu, Tableta je ležao u svom ugodnom podrumskom gnijezdu grozničavo razmišljajući. Apsolutno je bilo nužno da se ta neugodna stvar s godinama što prije zaboravi, a to nije lako kad je džep prazan. Njegov se pogled zaustavi na reklamnom letku prodavaonice sportske obuće; jedna od fotografija prikazivala je crno-bijele patike Nike, broj 52. Lice mu obasja zagonetan smiješak koji označi početak zamršena misaonog procesa po kojem je Tableta bio poznat. On se najprije sjeti parka u malom gradu na sjeveru zemlje, pa birtije u srcu tog parka u kojoj je svirao prije godinu-dvije i, na kraju, stare zgrade u blizini za koju mu isprva nije bilo jasno zašto mu se pojavila u mislima premda ju je vidio tako jasno kao da se zaista nalazi pred njom. No tad shvati da je to zapravo škola za gravere i optičare koju je pohađao njegov petnaestogodišnji sin. Zvao se Perica i nosio je broj cipela 52.

„Otkud mu samo takva nožurda!?” promrmlja Tableta pa okrene broj svoje tetke, jedine osobe koju je u životu shvaćao ozbiljno, snažne i odlučne žene i vlasnice uspješnog salona za masažu gdje je on bio zaposlen kao animator; na tom izvrsnom poslu, izmišljenom samo za njega, Tableta zapravo nije radio ništa, osim što bi ponekad znao gol zasvirati tamburicu i debatirati o politici i sportu s postarijim klijentima s erektivnom disfunkcijom. Ali to je zaista bilo samo ponekad, kad bi Tablet u obuzela neodoljiva radna energija, a imao je plaću sveučilišnog profesora, plaćeno zdravstveno i mirovinsko. Jedini problem bio je taj što je tetka, poznavajući dobro loše navike svog dječaka, njegovu plaću polagala u banku, na račun otvoren za nećakovu budućnost. I za najmanji iznos morao je nju pitati, pa je većinu vremena trošio smišljajući maštovite načine kako se dokopati tog novca. Ovaj joj put uvjerljivim glasom objasni da je sretnim slučajem nabavio Perici sjajne patike, a *ona jako dobro zna kako je teško naći obuću za njega*, i da ih još danas mora platiti. Tetka ne reče ništa, nego samo uzdahne i spusti slušalicu. Pojavila se nakon petnaestak minuta donijevši traženih 700 kuna, krumpir-salatu i nekoliko bečkih odrezaka velikih poput patika za Pericu. Htjede još popraviti krevet, ali Tableta, kojemu se nikako nije dalo ustajati, vješto otkloni tu ponudu. Čim je otišla, on se baci na odreske ne prekidajući ni na tren svoju grozničavu misaonu aktivnost. Odjednom prestane žvakati, značajno pogleda onih 700 kuna, pa ih spremi u ladicu noćnog ormarića. Zatim okrene Žutog. Tek što je spustio slušalicu i pritisnuo dugme za otvaranje vrata, ovaj osvane pred njegovim krevetom kao da je hologram, a ne čovjek. To nimalo ne zbuni Tablet u; odmah mu postavi pitanje zbog kojeg Žuti počne trljati

ruke, očice mu zaskvijetle i općenito se sav razveseli.

- Kak ne bi, bajo!? Kak se ne bi puko!? Pa je l' ti znaš u kakoj Sahari ja živim!? Antarktičkoj!

- Sam bi mi prvo trebo pribavit jene najkice za Pericu. To valjda neće bit problem?

- Pribavit? - upita Žuti sumnjičavo - Ne znači to valjda da i' moram ukrast, bajo!?

- Ko je spominjo ikaku krađu? Ja sam reko pribavit. A kak ćeš i' ti pribavit, u to ja ne ulazim.

- Tc, bajo, to nije opcija, to ne dolazi u obzir. Pod uvjetom sam, ne mog, jednostavno ne mog!

- A onda ništ - zaključi Tableta posvetivši se potpuno bečkima, ostavljajući Žutog u stanju grozne podvojenosti koja se očitovala i u položaju njegova tijela; ruke, ramena i torzo krenule su nalijevo, prema vratima, oči i glava gledale su u Tabletu, a noge su se ukopale u pod.

- A odakle i' treba... Pribavit? - upita napokon.

- Iz Fieste, naravno - promrmlja Tableta punim ustima.

Žuti pritrči do njega i baci se na koljena.

- Ne, bajo, ne! Ne odande! Jučer gazda skino Pintu na ulici, i trenerku i majicu i jaknu, čak i bokserice i čarape, sve šta mu ovaj mazno iz dućana. I još mu nije tio vratit njegovu staru robu koju Pinto ostavio u garderobi. Gol golcat kući otišo. Po ovoj zimulji, bajo!

- Pa šta, nije tebe skino.

- I ja sam pod prismotrom, bajo. Čim me vide, dobi ću flaster, i to ne jedan nego tri, sve tri kuje će me pratit u stopu.

Slušaj, idem ja na drugo mjesto, imaš patike za manje od pol sata.

- Al ja trebam baš ove. A njih ima sam u Fiesti - reče Tableta pružajući mu letak. Žuti ga uzme u ruke i zagleda se pažljivo u fotografiju kao da proučava zamršeni plan pljačke neke dobro čuvane banke.

- Pravo dobre patike - reče zamišljeno.

- A valjda jesu, iako se meni ne čine nešto naročito. Meni one trebaju zbog broja, zapamti,

broj 52. Slušaj, bajo, je l' problem sam u tom da te ne prepoznaju? Nije nešto drugo u pitanju? Nisi valjda izgubio svoj medžik tač?

- Izgubio!? Nema tog što ja ne mog ukrast - odvrati Žuti uvrijeđeno.

- Onda imam rješenje za naš problemčić - reče Tableta, neobično energično izvije se iz kreveta, otvori zadnju ladicu noćnog ormarića, pa izvadi loptastu nakupinu nečeg crnog i čupavog. On to protrese, natakne na lijevu ruku, a desnom malo popravi oblik predmeta za koji se ispostavi da je perika.

- Evo ti, probaj ovo.

Pogodio ga je u žicu. Siromašak Žuti bio je najubogija žrtva mode u jugoistočnoj Europi. Jednostavno je obožavao takve stvari. On stavi periku i ode do ogledala. S dva-tri vješta, ženskasta pokreta popravi frizuru, izbací pozu kao za *foto session*, pa oduševljeno uzvikne.

- Stvarno ti super stoji. Drugi čovjek - potvrdi mu Tableta.

- Pa da, je l', bajo? Čudo jedno, kako jedan mali detalj može promijenit čovjeka.

- Ha, slušaj, i nije taj detalj baš tako mali. Ajd sad, inače ništa od robe.

Žuti ode, sav sretan, razmišljajući o tome da pita Tabletu da mu pokloni periku. Užasno mu se sviđalo kako izgleda s njom. A Tableta s naročitim zadovoljstvom krene dokrajčiti bečke i krumpir-salatu. No Žuti se vratio prije nego što je to uspio učiniti.

- Šta, ništa? - reče pogledavši ga razočarano.

- Kak ništa!? Ev, bajo, broj 52! - odvrati Žuti izvadivši patike iz jakne i baci ih na krevet. Tableta ih nezainteresirano promotri, pa stavi na noćni ormarić.

- Slušaj, ajd ti sad malo prošeći. Čekam tipa. Nazovem te kad roba bude tu. Šta je, šta s' se ukipio, ni vrag da mi ne vjeruješ?

- Ma ne, bajo, nego sam te htio pitat... Slušaj, daš mi ovu periku? Super mi stoji, a i grije, znaš koja je šljiva vani, vjetar neki brije...

- Uzmi - reče umorno Tableta pa se uz uzdah okrene prema ostacima odreska. Kad je završio, uzme u ruke patike i pomno ih promotri sa svih strana, zaviri u njihovu unutrašnjost, a onda odmahne glavom i vrati ih na ormarić. Tad zazvoni na vratima. Tableta

nervozno pritisne dugme interfona, spreman da odjebe Žutog, ali umjesto njegova tužnog glasa začuje Tonijev ugodni bas. Toni je bio bubnjar Tabletina imaginarnog benda, a u stvarnosti je svirao u pratećoj grupi neke estradne zvjezdice i baš se bio vratio s turneje po dijaspori. Sa sobom je donio atmosferu blještavih pozornica i zagušljivih dvorana koja razveseli Tabletu.

- Dono sam nam nešt za opuštanje - reče Toni.

Tableta, kojem su se usne razvukle u osmijeh, skloni s poslužavnika plastični tanjur, u njega strese mrvicu i baci ga u koš kraj kreveta, a poslužavnik doda Toniju.

- Složi nam lajnu, majstore. De-belu!

Obojica se pošteno namire, pa prasnu u smijeh. Tad Toni spazi patike na ormariću.

- Jebote, bajo, ne mog vjerovat!

- Šta... - promrmlja Tableta, koji je već plovio svojom privatnom jahtom svojim privatnim morem. Na palubi sviraju on i njegov bend, a u publici su Keith Richards i Brian Jones, Morrison i Manzarek, Lou Reed i John Cale i još mnogi drugi. Iz zadnjeg reda izviruju Strummer, Burnel i Ian Curtis. Nije mu samo jasno što Toni radi među njima kad bi on zapravo morao biti iza njega, za svojim bubnjevima. I još priča o neakvim patikama.

- Kake patike, jebote, bajo!? Sviraj, o kakim ti patikama pričaš!?

- Kažem da sam prije puta u Zagrebu snimio te patike, ali nisam imo love da i' kupim. Čim sam se danas vratio, otišo sam tamo, ali više i' ni bilo. I sad i' nađem kod tebe! Prodaj mi i', bajo! Koštale su devetsto kuna, ali ja ti, evo, dam tisuću. Jednostavno i' moram imat, bajo!

Tableta napokon shvati o čemu ovaj govori. Uzme patike u ruku i još jednom ih pažljivo pogleda, ali i dalje nije vidio u njima ništa naročito. Zatim ih pruži Toniju.

- I još mi ostaviš malo tog čarobnog praška.

Toni stane navlačiti patike.

- A i moj broj, ne mogu vjerovat! Ev ti pare, bajo. A ev i droge, sve ti ostavljam. Stvarno si me usrećio. Idem sad, bok.

Tableta spremi novac i drogu u ladicu, a zatim se okrene prema Toniju želeći ga nešto

upitati, ali je sve to činio tako sporo da je ovaj već bio izašao. Ali to ga je pitanje i dalje mučilo.

Uzme slušalicu i okrene broj bivše žene.

- Prokleta kučko, otkud njemu takva nožurda?! - izdere se.

- Otkud kome kakva nožurda? Jesi se opet našmrko onih sranja, kretenu jedan!?

- Pitam otkud Perici onakva nožurda?

- Sigurno ne od tebe - reče ona i spusti slušalicu.

- Znao sam, jebo me svako ako nisam znao! - reče on, ali onda u kutu sobe ugleda samog sebe, samo ljepšeg, snažnijeg i mlađeg.

- E, bajo, kak si sam izvrtio one patike!? Tak bi mogo i sa šleperima, avionima, brodovima i raketama, svemirskim postajama i čitavim planetima - reče mu ovaj.

- Eh, da, kad bi mi se dalo s tim zajebavat... - odvrati on zijevajući. Neizrecivo sladak osmijeh ukoči mu se na usnama. Dalje ne znam. Dalje je misterij. Jer tko može znati o čemu sanja čovjek koji se tako slatko smiješi? Ali sasvim je sigurno da ne sanja Žutog, koji nestrpljivo cupka u blizini, a Tabletin mu se zamračeni podrum, ta topla jazbina puna darova, sad čini nepristupačnijim od Hitlerova bunkera. A vjetar jača i postaje sve hladnije. I još ga iza ugla čeka gazda Fieste, s kolcem u ruci, odlučan da naplati svoje patike.

OČI VADIMO

Šuker i ekipa upravo su započeli povijesni okršaj protiv Zizuova simfonijskog orkestra, ali njega je to sad slabo zanimalo. TV je bio ugašen, zastori u sobi navučeni, a on je klečeći na koljenima fiksirao veliki predmet na krevetu čiji se kupolasti oblik nazirao ispod crne tkanine kojom je bio prekriven. Potpuno predan promatranju, nepomičan, okamenjen, činio se poput kipa koji je tu stotinu godina. No tad zazvoni telefon, a on razreže zrak koščatom i šiljastom rukom, više nalik štipaljci nekog kukca nego ljudskoj ruci, podiže slušalicu, kratko posluša i poklopi. Zatim okrene Bosanca, s kojim se nije čuo otkako je završio rat.

- E da znaš da ću ti se najebat mamice! Da zapamtiš kad si me digo od utakmice, *srbine*, je l' tak, je li da si *srbin*!?! - zareži Bosanac ljutito.

- Oči vadimo - reče on.

Iz slušalice provali urlik oduševljenja - to je Šuker zabio gol - ali njega to nimalo ne zbuni.

- Oči vadimo, je l' tak, Bosančero?

- Je s' to ti, Kukac? - upita uznemireno Bosanac nakon stanke ispunjene teškim disanjem.

- Oči vadimo!

- Ma je, je, oči vadimo! Sam, je l' može to malo pričekat? Usred tekme smo i sve se čini da ćemo u finale, bajo!

- Ma poserem se ja na tvoje finale! Oči vadimo, jesmo rekli, jesmo se zakleli, ma šta bilo!?

- Ma šta bilo... E, Kukac, jebem li ti boga bukvalističkog! Dobro! Pokupit ću Keru i dolazimo.

Preskaćući preko oružja, uredno poslaganog na šatorskom krilu, Kukac dođe do prozora i odškrine zavjesu; uvjerivši se da još nikog nema na užarenoj ulici, ponovno se vrati na staro mjesto pa ukipljeno zastane, boreći se s napašću da strgne crni pokrivač s predmeta koji kao da je lebdio u traku sunčeve prašine. Napokon se odluči, pride i oprezno podiže tkaninu, besmisleno zaklanjajući oči rukom. Nije pomagalo, i sad su, kao i jučer, boljele oči na čudan, neizrecivo ugodan i opako bolan način. Naglo prebaci pokrivač preko kaveza odbacivši ga od sebe kao da se ovaj užario i oprljio mu prste; ali i dalje ju je vidio, kao što ju je vidio svake sekunde otkako se kod Irfe Cigana zbio događaj zbog kojeg je njihova poslovna suradnja

naprasno završila, a njegov se život razletio u tisuću komadića.

A trebala je to biti jedna od boljih trgovina između njih dvojice. Na stol je stavio desetak mobitela cigli koji su se neobično svidjeli najmlađem Irfinu sinu jer ih je odmah stao bacati u zid, fleksu koja je u njegovim rukama radila savršeno sve dok ne bi naišla na otpor, motorku Stihl 026 sličnih svojstava i još mnogo drugih čuda, a vani je bio parkiran Opel *Record* pun bakra. Za tu robu Cigo mu je ponudio mercedes star šest godina i on je, prožet dubokim unutarnjim zadovoljstvom što je uspio oderati Irfu, ovome stisnuo ruku u znak sklopljenog posla. Čopor napola gole dječurlije u trenu je počistio sve te drangulije i odjurio rastaviti opel na dijelove, a na stolu se našao lonac s filekima, njegovim omiljenim jelom. Nagradio se punim tanjurom, ali nije dospio jesti jer je Irfina žena tad nehotice povukla crni pokrivač s predmeta što se nalazio kraj šporeta.

Ugledao je kavez, a u njemu biće za koje je istog trena znao da ljepše neće vidjeti, pa sve i da živi tri svijeta. Djevojčicu

od desetak godina, potpuno голу. Prelazio je pogledom od njezinih nožnih prstiju, preko koljena i raširenog međunožja gdje su se tek naslućivale paperjaste dlake, uspinjao se preko trbuha i grudi što su počinjale rasti, slinio je nad oholo uzdignutom glavom plave kose, kidao zubima nedokučiv osmijeh s njezinih usana; oči su joj bile sklopljene i on je nepogrešivo osjetio da se iza tih očiju krije more bola. Odmah mu je bilo jasno da ga ništa neće spriječiti da se naglavce baci u njega.

- Šta... Šta tražiš za nju? - upita Kukac.

- A!? Za nju!? - reče Irfo pokrivajući kavez s djevojčicom. - A ne, ne, naručeno-plaćeno, bratac! Večeras za Dojčland putuje. A, ti, vjeruj svom Irfi, ni to za tebe, ne bi ti to mogo podnijet. Ma koji kurac, šta to radiš, budalo, bratac, ej, ni to za tebe, kad ti kažem!

Kukac nije ni očekivao drugačiji odgovor i svoje je pitanje potkrijepio pogledom luđaka i dugom devetkom kojom je Irfu vratio na stolicu; zgrabivši kavez, izjurio je van, pa se s djevojčicom odvezao u novom mercedesu. Bilo je to prije 24 sata. Sad je čitavo pleme Cigana dolazilo da je vrati.

Pred kućom se zaustavi automobil. Kukac popravi pokrivač na kavezu i proviri kroz prozor premda je po bijesnom kočenju već znao da je to Bosanac; zatim zaključa sobu i izađe dočekati prijatelje. Ni Bosanca ni Keru nije vidio godinama, čak bi se moglo reći da su se međusobno izbjegavali. Ali nikad nije zaboravio što su si obećali prije nego što su im se

putovi razišli.

- Oči vadimo! - uzvikne Kukac.

- Oči vadimo! - odvrati Kere, koji je od njih trojice najsporije razmišljao.

- Je, je, oči vadimo, da ih jebem i oči! Ali zbog čega!? I kome? I što je najvažnije, zašto baš sad!? Zašto sad!? Od tekme si me digo, Kukac! - reče Bosanac.

- Polako, Bosanac. Sve ću ti odgovorit. Zbog čega, pitaš? Zbog žene.

- Zbog žene!? - reče ovaj zapanjeno - Zar ti imaš ženu!?

- Je, imam ženu, što me dovodi do odgovora na tvoje drugo pitanje. Cigani, iz čijih sam je kandži spasio, sad hoće da mi je otmu. A to me opet...

- Ni riječi više, Kukac! Niko tebi neće otet ženu, niko, to ti tvoj Bosanac kaže! A di je to čudo, da je vidimo?

- Koje čudo? - upita Kukac uznemireno pružajući svoje ubojite ruke prema naprijed.

- Ajde, ne pravi se lud, Kukac. Di je ta što ti je zavrtila glavom? Pa valjda je red da nas upoznaš s njom kad smo već spremni riskirat glavu zbog nje! Ajmo upoznat damu, Kere - reče Bosanac. Ali ovome se nije svidio prijedlog.

- A što bi ja nju upoznavo? Pogledat ću radije po dvorištu di ih je najbolje dočekat. Iako... Iako... - započe Kere, ali Bosanac samo odmahne rukom i pogura Kukca prema kući.

Ostavši sam, Kere je iz auta počeo vaditi oružje, tri kalašnjikova, sanduk bombi, nekoliko pištolja, čak i dvije zolje. Sve vrijeme odmahivao je glavom. Sporo ali sigurno dolazio je do spoznaje da uopće nije trebao doći. On, doduše, nikad ne bi zajebao prijatelja, ali o tome se i radi; nije on taj koji će to učiniti, Kukca je ta pička već zajebala. Odnekud iz njegove dubine počeo se pomaljati radikalno rješenje problema.

Kukac je izašao iz kuće. Sam. Koračao je oprezno, kao da hoda po minskom polju, motreći ga ispitivačkim pogledom, od kojeg Kere osjeti neku nelagodu.

- Di je Bosanac? - upita ga.

Kukac se zaustavi metar od njega i, nagnuvši glavu, progovori umiljatim, mljackavim

glasom:

- Nema više Bosanca, Kere.

- Nema više Bosanca – ponovi Kere ravnim tonom, a značenje tih riječi polako se širilo njegovim mozgom, putujući odatle prema udaljenim živcima. Kukac je računao na tu njegovu sporost; sasvim se približivši, svojim mu je šapatom draškao uho.

- Moro sam, Kere, diro mi ženu, za taku stvar oči vadimo, oči vadimo, razumiš!!?

Kere napokon shvati.

- Moraš to ubit. Moraš!

- Šta moram ubit, šta to pričaš!? – poviče Kukac sav se nakostriješivši. Ali vrijeme priče za Keru je prošlo. Naglim pokretom zabije cijev Kukcu u trbuh; ovaj se zgrči, a iz utrobe eksplodira želja da rastrgne još jednog bivšeg prijatelja; tijelom mu se razliju otrovi, jureći prema očima, skupljajući se u ustima i u vrscima prstiju. No argumenti trenutačno nisu bili u njegovim rukama i on krene u kuću, gonjen puškom čija ga je cijev ubadala u leđa.

Kad su prešli tih par koraka i našli se u sobi, iz obojice je nestao i zadnji trag prijateljstva. Kere je možda sporo shvaćao, ali je sad nepogrešivo osjetio da pred njim stoji smrtni neprijatelj. Preplavi ga silno ogorčenje i mržnja prema onoj koju je smatrao krivom za to.

- Di je gadura?

Kukac se pakosno nasmije i rukom pokaže prema kavezu, očekujući da će ga time zbuniti. No ovaj odmah okrene pušku u tom smjeru.

- Ne! Kere, ne! Pričekaj, pričekaj, sam da je vidiš! – uzvikne molećivo, u trenu se stvorivši ispred kaveza.

- Ne! Ništa ja neću da gledam! Odstupi odatle, baja, ili ću tebe prvog...

Kukac ipak strgne pokrivač, a Kere se nađe pred prizorom protiv kojeg njegova puška nije mogla ama baš ništa. Samo jedan pogled bio je dovoljan da sve drugo prestane postojati. Sad je samo želio biti ovdje i zauvijek zuriti u nju. Tijelom mu se raspe najugodnija slabost, a nešto teško mu se spusti na potiljak i baci ga na koljena.

Kukčeve ruke zabadale su mu se u vrat, trgale grkljan, gušile ga. Ali nije ga to smetalo sve

dok ju je mogao vidjeti. Tek kad ga je Kukčev napad onemogućio u tome, on divljačkim udarcem kundaka odbaci ovoga od sebe, a zatim ispusti rafal, režući ga ukoso, od lijevog kuka prema desnom ramenu.

Pridržavajući rukom rupu na vratu iz koje je liptala krv, još ju je neko vrijeme gledao. Podigao se do kaveza i proturio ruku kroza nj; kažiprstom dodirne njezin nožni palac s nježnim srebrnastim noktom. Ona otvori oči i pogleda ga pogledom koji ga prenerazi. Nekakva grozna i nakazna tupost izbijala je iz tih očiju i potpuno nagrđivala ljepotu lica. Bilo je to zadnje što je Kere vidio.

Desetak minuta poslije cigansko pleme nahrupi u sobu. Irfo brzo prebaci pokrivač preko kaveza i preda ga jednom od Cigana.

- Ih, poubijaše se sami, mamicu im blesavu!? A lijepo sam reko toj budali da on to neće moć podnijet - reče Irfo kresnuvši daljinski za televizor. Thuram je baš zabijao drugi.

SLOVO O LJUBAVI IGOROVJ

Igor se vratio iz Kanade s kontejnerom rabljene robe u rasponu od bežičnog mikrofona do harleyja i *Firebird* Pontiaci i izreskom iz *Toronto Star*a s njegovom slikom u blještavom plavom odijelu; ispod slike pisalo je: *Igor, The King of Second Hand Shops*. Prije kraljevanja u Torontu, nekoliko je godina operirao po Australiji, ali je odande morao pobjeći, kako je rekao, zbog nehotičnog ubojstva. O tome, što ga je natjeralo da brže-bolje napusti kanadski tron i vrati se u našu zabit u vrijeme kad se o Bljesku tek sanjalo, moglo se samo nagađati.

- Odavde ćeš teško pobjeći - rekao sam mu kad mi je on, tek što smo se upoznali, u jednom dahu ispričao svoj životopis. Bilo je to u Zelenom Brooklynu, gdje sam vodio glazbenoknjiževnu večer pod nazivom *Pobješnjeli utorak*. Kako te večeri nisu bile baš posjećene, ponekad smo ih gazda i ja obogaćivali komercijalnijim sadržajima. Tako smo u večerašnji program, nazvan *Zli markiz protiv Milkice Valenta*, ubacili reviju donjeg rublja. Čuvši za to, u klubu se pojavio taj tip, rekao da se zove Igor i ponudio nam svu tehniku potrebnu „za večerašnji event, večeras, je li, *for free*, a sutra možda i kupite“.

- Je se ti zoveš Igor? - upita me on nakon moje primjedbe o teškoćama bijega iz zavičaja.

- A ne, ne, ja sam Hodorlahomor mali, veliki lahor *Po bješnje log utorka*.

- Ma i da si sam Kristijano Zidan Pavaroti, što mi to znači, kad ti ja ne pamtim te stvari! Vidi, i sam ćeš shvatiti koliko je jednostavnije zvati se Igor. Ajd sad, moram sve ovo pokopčati prije nego što dođu cure.

Ja sam bio zadužen za doček. Pola sata poslije, predvodeći grupicu ocvalih djevojaka, razmicao sam divlje krdo literarnih fanatika da bih curama omogućio bar minimum radnog prostora. Pojava jedne od njih, umjetničkim imenom Dominique, upravo je šokantno djelovala na Igora.

- Igore! - reče on gledajući je preko mojih ramena - Igoree, moj bože, Igoreeee!!!

Još kasnije, dok smo mi ostali promatrali te četiri ne osobito lijepe djevojke, koje su međutim imale sve kvalifikacije potrebne da bi se u kožnim dronjcima očešavale o naše oči i naše ruke, i dok je Igor gledao i vidio samo nju, Dominique, on uzvikne: „Sve! Ama baš sve želim raditi s ovim Igorom, ne želim je samo jebati, ali kako ću je samo jebati, kako ću joj praviti male Igore, kako ću s njom paradajz i luk saditi, i mačku i svinju i psa imati! Sve, moj Igore,

sve!“

Sličan problem kao s imenima imao je i s riječcom *ne*, i Dominique je još iste noći promijenila ime i postala Igor. Tomu je prethodila kratka rasprava s njezinim menadžerom, koju je Igor okončao time što je ovoga šćepao za nos i nožem mu odsjekao vršak. S tim je odsječenim vrškom nosa počela velika ljubav dvoje imenjaka. Činilo se da njihovoj sreći nema kraja. No Dominique je bila skupa ženska i uskoro su Igorovi kontejneri otišli u vjetar. Ovaj to kao da nije primjećivao; unajmio je kućicu s vrtom, mazio je i tjerao da sve radi s njim: zajedno su kuhali, obrađivali vrt, držali životinje, rastavljali i sastavljali aute i motore. Dominique, kojoj se sve češće pričinjao onaj odrezani nos, ponašala se kao da u uživa u tome.

Kad su ostali bez love, Igor se nevoljko vratio starim muljažama, ali stalno ga je proganjala slika njegove ljubljene, same kod kuće i on je, zaboravljajući posao, jurio natrag k njoj. Zatim je ona počela raditi kao konobarica kod Jadranke. Igor također. Provodio je njezine smjene u kafiću, ofarbao cijeli lokal u stilu fantastičnog horora, nudio usluge tetovaže, jedan je stol pretvorio u štand s rabljenom i švercanom robom, među kojom se našlo i piće. Doslovno je preuzeo birtiju koja je, međutim, postajala sve praznijom.

– Ovo više ne ide tako, Igore. Morat ću ti otpustit ženu ako nastaviš visit ovdje. Gubim mušterije zbog tebe – reče mu jednog dana Jadranka.

Trebala im je ta lova, a njegove aktivnosti ionako su samo ispunjavale vrijeme i prostor ne donoseći neku dobit, pa je Igor svoju smjenu prepolovio. Čini se da se to i njegovoj ljubavi svidjelo jer, osim što je bilo više para, Igor je primijetio da se jebe s puno više entuzijazma. Zapravo, što je on manje dolazio u birtiju, ona se vraćala kući sve strastvenija i luđa za njim.

Tog dana, nakon ševe prepune entuzijazma, koja je potrajala od podneva do poslije trinaest sati, ona je otišla na posao, a Igor ostao u krevetu, s karom koji se odbijao spustiti. On ga prošetala nekoliko puta, a sperma šiknu visoko donoseći olakšanje. Nakon toga izađe u dvorište, u gaćama i sa šalicom kave u ruci, s namjerom da radi na stroju što ga je sklapao za skorašnje moto-susrete, na kojima će i službeno ozakoniti svoju kozmičku vezu s Igorom. Obred će obaviti Sean P. Urima, *biker* i šaman irsko-jakutsko-aboridžinskih korijena i njegov prijatelj iz australskih dana koji se, na putu ovamo, svojim harleyjem upravo probijao kroz vrleti Hindukuša. A ova će beba biti njihovo svadbena vozilo. Prednji dio od *jawe*, zadnji od stare bube. Njezino je sjedalo bilo taman toliko povišeno da joj sa svog mjesta može lizati slatku picu. Zatezao je vijak sjedala kad je osjetio da mu se ponovno diže. Na tren pomisli da

ga još jednom prošetala, ali bila je to golema, gadna erekcija koju je samo ona mogla obuzdati. Tad se sjeti kako u ovo doba obično nema nikog u birtiji, pred očima mu pukne slika divljeg seksa u skladištu, među gajbama koje se ruše i bocama što pucaju od visokih frekvencija vrisaka.

Zaustavio je kawasaki i skočio s njega poput ovna probijača, poput Aleksandra Makedonskog seksualnih ratišta, i uletio u birtiju koracima iz kojih je sukljao seks. Za šankom ga dočeka Jadranka. Ne gleda ga mrko kao inače. Već je to sumnjivo.

- Di je Igor? - upita osorno.

- Nije još došla - slaže ona s lakoćom, vrlo uvjerljivo uostalom, odnosno vrlo uvjerljivo za svakog, osim za njega. Jedva da je završila rečenicu, a on preskoči šank i baci je na rešetkasti drveni pod. Uguravši joj ruku pod košulju, izvuče lijevu sisu van, držeći je kao što mesar drži netom izvađenu svinjsku jetru koju se sprema razrezati, i nožem joj raspoluti bradavicu. Da li od užasa ili od brzine kojom se sve odigralo, ona nije ni vrisnula, tek je izbezumljeno zurila u njegovu iskeženu facu.

- Još samo jednom pitam, a onda ode cila sisa. Di je Igor?

- O-otšla je u Njemačku - reče ona.

Ispustivši sisu, on izbeči oči u Jadranku.

- Šta to pričaš, stara kurvetino!? Kakvu Njemačku!?

- Tako mi je rekla! Dala sam joj plaću, pokupila je torbu iz skladišta i rekla da ide u Njemačku - odgovori ona sad već potpuno smireno, kao da joj onaj nož nije ispod sise.

- Kakvu torbu? Ne znam ja za nikakvu torbu.

- Očito ti ne znaš puno toga. Kupila ju je prije mjesec dana. Svaki dan je od kuće donosila po jednu stvar i stavljala je u nju. Da ti ne primijetiš. Ja se ne bih puno zamarala s tim, Igore. Ona te ne voli. Jedva je čekala da zbriše.

- Je li otišla sama?

Na trenutak se činilo da ju je rječitost napustila. Ali samo se tako činilo.

- Nije! Nije otišla sama! Ha-ha! Ako baš želiš znat, otišla je s Tokićem. Ha-ha-ha! S Tokićem

je otišla! A ti znaš šta to znači, je li da znaš, sigurno ti je on pričao čime se bavi dok ste lokali zajedno! – poviče ona zlorado, ne mareći više ni za nož. Nije mogla odoljeti da mu se osveti, a znala je da je bol koji mu nanosi jednak, ako ne i veći od onog što ga je on nanio njoj. Više se nije bojala. Dapače, mozak joj je radio sto na sat. Dok je ovaj stajao nad njom grčevito stežući nož, razmišljajući možda o tome da je prikolje, ona reče:

– A možda, samo možda, to je samo prijedlog... Možda bi ti njegov prijatelj mogao pomoći? Znaš, onaj advokat Terzić, priča se da mu je on nalazio ženske za njegov posao s kurvama...

U tom sam trenu ja ušao u birtiju.

– Igore!

I ne osvrnuvši se, prošao je kraj mene i s nožem u zubima zajahao motor.

– Šta je njemu!? – rekao sam glasno mada nisam vidio nikog tko bi mi na to pitanje odgovorio. Ali uvijek nekog ima u birtiji.

– Ma pusti – reče Jadranka koja se podiže iza šanka, brišući papirnatim ubrusom krv sa sise i spremajući je na mjesto. – Luđak.

– A šta je tebi? – upitam zaprepašteno.

– Ma pusti – reče ona odlazeći u WC. Nije je bilo ni tri minute, a odande se vratila neuništiva i besmrtna birtijska boginja kojoj nitko ne bi dao pedeset i kusur godina, koliko je zapravo imala.

– Šta ćeš popit?

– Karlovačko, iz gajbe.

Uzela je bocu, ali je ne spusti na šank, nego zadrža u zraku, nekoliko centimetara iznad njega. Bila je to cijena besmrtnosti.

– Ne brini, Jaco, ima se para, ima se čim! – rekao sam potežući joj ruku dolje.

Sutradan sam opet bio na piću kod Jadranke. Tad su već svi znali da je Igor zaklao odvjetnika Terzića. Kolateralne žrtve bile su, redom pojavljivanja: odvjetnikova afganistanska mačka, belgijski ovčar, odvjetnikova žena i njihov petogodišnji sin, za kojeg se uostalom priča da nije njegov, nego da ga je dobio od Irfe Cigana kao honorar kad je ovog

uspješno obranio u slučaju ubojstva trojice branitelja. Kažu da je mali ukraden negdje u Srbiji i da nikad nije prestao govoriti „bre“. Drugi opet vele da je to čista glupost i da mali, doduše, jest govorio „bre“, ali da je to zato što je previše gledao TV Pink. Eto, o takvim je stvarima trubila cijela birtija.

- A i tebe Igor riješio muka, onaj fiškal ti više neće praviti probleme - kažem Jadranki.

- Ma pusti, hoćeš još jedno karlovačko? Ja častim - reče ona, a ja istog trena zaboravim na cijelu tu priču s Igorom. Jer ovo, ovo je događaj! Samo sam zatresao glavom, nemoćan riječ prozboriti od ganuća.

ČOVJEK PSETO

Znao sam ga oduvijek, a već sam ga godinama izbjegavao. Odveć krotkog, život ga je mlio od prvog dana; najprije su ga dobro izdriblali njegovi, a onda prepustili svijetu da dovrši posao. Pa ipak, volio sam ga. Volio sam ga kao idealna majka i kao majka kakve nema opraštao mu njegov gegav hod, usukana ramena i zgužvanu facu, kao i činjenicu što ćeš, ma koliko se trudio, teško naći dosadnijeg čovjeka od njega. Naravno da je ta ljubav bila potpuna besmislica, pa čak i okrutnost s moje strane, jer što mu ona vrijedi kad mu svijet ništa od toga neće oprostiti. A kad ne oprostí svijet, ne oprašta nitko, pa ni majka. Dobre majke to odmah i radikalno rješavaju. Tako je naša susjeda, mudra žena kojoj su se mnogi obraćali za savjet i pomoć bilo da je riječ o zdravlju, ljubavi ili financijama, odmah nakon porođaja zapakirala svoje četvrto dijete u vrećicu i bacila ga u kantu za smeće. Zgroženim policajcima, a poslije i sucu, na pitanje kako je tako nešto mogla učiniti, odgovorila je da nipošto ne misle da joj je bilo lako, ali da se to moralo učiniti jer da je to dijete rođeno bez ikakve šanse.

- A kako vi to uopće možete znati? - nije popuštao sudac. - Iz karata? Iz taloga kave? Iz...

- Možete se vi rugati! Ali majka zna! Majka zna! - prekine ga ona zagrmivši, a svi u sudnici nesvjesno zaklimate glavama u znak slaganja, pa čak i sudac, kojemu nije preostalo drugo, nego je pustiti kući. Poslije toga rodila je još dvoje, a onda je sa sedmim ponovila radnju. No promijenila su se vremena, došli su neki drugačiji suci i policajci šutljivi do zla boga. „Majka zna! Majka zna!“ vikala je ona dok su je odvodili iz sudnice u lisičinama, ali je nitko nije slušao niti su je prije toga išta pitali.

Njegova majka nije bila dobra i nije znala. Kad se jednom vratio kući, po stoti put poražen, smjestili su ga u pseću kućicu, ispražnjenu nakon uginuća šarplaninca Džonija, i hranili ga ostacima hrane. Neko je vrijeme živio sasvim dobro, bio je zadovoljan što im ne smeta, dva-tri puta tjedno puštali su ga s lanca i onda bi se smucao gradom zaboravljajući na vrijeme. Znao je da ga čeka kazna, ali jednostavno nije mogao odoljeti zovu besciljnih lutanja prilikom kojih je iz daljine mogao viđati bivše prijatelje.

A onda je sin njegova brata poželio vlastitog psa. Nabavili su štene staforda. Zavolio ga je od prvog dana, igrao se s njim, učio ga psećim vještinama. No pas je odrastao i jednog mu se dana prestalo sviđati dijeliti hranu i prostor s njim. Napustio je svoju kućicu i otada luta

gradom, neprestano se pretvarajući da ide za nekim poslom.

Rano je subotnje popodne; sunčano i blago, puno skrivenih nagovještaja. Hodam polako, zadovoljan i sav nekako čeznutljiv; ne znam zapravo bih li nastavio šetnju, ili samo stajao, ili možda sjeo na neku od privlačno opustjelih terasa. Vidim ga u daljini. Ovaj put ne skrećem u haustor, ne bježim u park. Moje dobro raspoloženje i dalje je tu, čak buja, obogaćeno željom da se bude velikodušan, da se učini nešto dobro i lijepo.

No čini se da je i on mene primijetio; neodlučno zastane, nekako još više usuče ramena i spusti glavu pa udari prečicom lijevo prema parku kao da me želi izbjeći.

- Hej! Bajo! Di ćeš? Dođi, ajmo na pivo!

On zastane i okrene se. Mahnem mu rukom i ponovim poziv, a zatim se smjestim na terasu koja mi se učini najviše pustom, onu kod Liputina. Konobar mi je već donio pivo, a on je još stajao na istom mjestu, oklijevajući.

- Pa dođi, jebote, dođi!

Počeo se primicati, naizgled lijeno ali zapravo oprezno i pažljivo, spreman valjda da na prvi znak opasnosti podvije rep i pobjegne. Možda to i nije dugo trajalo, ali bilo je dovoljno dugo da me pri pogledu na te njegove manevre obuzme zlovolja.

- Pa jebo ga ti, zovem te na pivo, a ne na batine, šta je s tobom!? Sjedaj! - rekao sam kad se napokon dovukao. On promrmlja nešto kao da možda ne bi pivo, da bi možda radije vodu, a nije ni sjeo, nego je još uvijek stajao na onom dijelu pločnika koji je pripadao korzu.

- Možda bi ovo, možda bi ono! A možda da sjedneš i odlučiš što ćeš! Idem ja dotle po novine.

- Pa, mogu ti ja otić po novine - reče on i doda - Kad već stojim.

- He! A možda bi i mogao. A možda i ne bi - odgovorim dajući mu nekoliko kovanica.

- Koje?

- Šta koje?

- Koje novine da uzmem?

- Ma jebe mi se, uzmi koje hoćeš!

Otišao je žustro i dosta se brzo vratio, ali ja sam svejedno uspio ispiti dvije duple žeste ne bih li otjerao zlovolju. No ona je od toga samo narasla, a rasla je i dalje i ništa je više nije moglo zaustaviti. On je napokon sjeo, nekako na pola stolice, pa reče da je odlučio i da bi ipak mogao popiti ono pivo. Ako poziv još vrijedi. Mahnuo sam umorno konobaru, donio nam je svakom po pivo, i onda smo ga pili, onda smo ga mrcvarili, onda smo ubijali boga u njemu i razvlačili ga po tom prekrasnom danu, ali ono nije pustilo ni glasa, ostalo je nijemo, toliko nijemo da se ne sjećam da sam ikad prije popio takvo pivo. Zapravo, nisam ga ni dovršio.

- Idem ja - rekao sam tresnuvši bocu o stol.

- Da nemaš možda cigaru? - upita on ustajući. Dao sam mu dvije; jednu je stavio za uho, a drugu odmah zapalio. Krenuo sam dalje, a on me nastavio pratiti, koračajući malo iza mene. Znao sam tu njegovu naviku i nije bilo prvi put da tako ide za mnom kući, ali sad mi je to postalo neizdrživo. Pun bijesa i neke mračne gorčine, okrenem se i zaurlam:

- Marš! Marš, pseto prokleta! Marš!

On zastane kao ukopan, a ja nastavim dalje. Nakon nekog vremena čujem kako se ponovno vuče iza mene.

- Jesam reko marš, džukelo smrdljiva! - viknuo sam pojurivši prema njemu. On uzmakne, povukavši se na sigurnu udaljenost. Okrenem se, pređem desetak metara pa ponovno pogledam; vukao se poput kuje smrskane kralježnice, ali se ipak vukao. Kad je shvatio da ga gledam, on zastane i zapilji se u mene. Bilo je to kod parkirališta Kauflanda. Obuzet mahnitim bijesom, pojurio sam prema njemu. On se ukočio u mjestu, a ja sam ga obasuo udarcima, udarajući ga žestoko onim smotanim novinama što mi ih je bio donio, po licu, ušima, očima, nosu. Cvilio je spuštene glave, ali nije dizao ruke da se zaštiti. Nikome od onih silnih ljudi, koji su izlazili iz Kauflanda gurajući puna kolica s plastičnim loptama kupljenim na akciji i kriomice nas promatrali, nikome od njih nije palo na pamet da dođe i prekine sve to. Jer ja nisam mogao.

Prestao sam tek kad više nisam mogao dizati ruku od iscrpljenosti. Teško dišući, šutnuo sam ga još jednom nogom pod rebra, bacio raskupusane novine i, odjurivši kući, srušio se u krevet i zaspao obeznanjen, ne pitajući se ni o čemu, pa ni o tome je li vrijedilo na ovakav način satrti još jedan dan.

Dva ili tri sata poslije, probudilo me nekakvo grebanje po vratima. Vidio sam ga gdje leži

sklupčan uza zid.

- Imaš možda još jednu cigaru? - upita on.

Dobacio sam mu polupraznu kutiju i zatvorio vrata. Kad sam navečer izlazio, više ga nije bilo. Ali znao sam da je tu negdje, u nekoj rupi u blizini i da će kad-tad izaći iz nje, po kost, cigaretu, porciju milovanja ili batina. Prije odlaska, kraj vrata sam ostavio bocu piva, kutiju *longa* i komad kruha od prekjučer.

TUŽNI DEČKO S ČAROBNIM ŠTAPOM

Žuti je uletio u moj dućan kao da ga namjerava opljačkati. Pogledao sam ga upitno; on reče da me je došao vidjeti. Samo vidjeti, eto, samo to. U to mi je bilo teško povjerovati. Iako je živio preko puta, navraćao je izuzetno rijetko, i to da bi užicao pare, a njegovo ispijeno, izmoždjeno lice, grozničave oči upale duboko u duplje i, najviše od svega, tijelo koje se čitavo treslo, sve je to govorilo da je opet navučen. Šuteći, samo sam čekao da zatraži lov koju mu nikako nisam mogao dati, prateći istodobno svaki njegov pokret, u slučaju da mu padne na pamet da se sam posluži. Međutim, nije učinio ništa od toga. Reče da je dobio obavijest od suda i da za tri dana ide u zatvor na godinu dana zbog one krađe što ju je odradio za Tabletu. Tableta je svojih mjesec dana već odgulio i sad je pun priča baš kao da je proveo četvrt stoljeća u Ozu – neki dan mi reče kako razmišlja o opakom romanu sa zatvorskom tematikom od kojeg „ima da im se smrznu šupci, bajo“. Žuti o takvim stvarima slabo priča, iako bi imao o čemu jer je posljednjih petnaest godina samo povremeno bio na slobodi. Nema ni tri mjeseca otkako se vratio sa služenja prethodne kazne za onaj poslić s Tamarom.

– Isti kurac, bajo! Ona uvjet, a ja godinu i pol! Uvijek ja najebe! Uvijek ja! – reče on. – Otkad pamtim! Kad je stari ostavljao staru, reko joj je: ‘Meni televizor, tebi dite. Je l’ pošteno?’ A, bajo, je l’ to pošteno!? Je l’ pošteno!?

– A kad je to bilo? – upitam ga.

– Ma nisam imo ni dvije godine, bajo! – zavapi on plačnim glasom.

– Ha, slušaj, to je ipak sredina šezdesetih. Djecu su imali svi, a televizor samo neki. Ne bi to trebo tako osobno shvaćat.

On me najednom ščepa u zagrljaj.

– To, bajo, to! Ti me uvijek digneš! Baš sam pričo burazu, nije normalno kako me taj čovjek digne, i kad sam u najgorem bedu, bajo! Ne smeta ti što te grlim, a? Stvarno sam došo da te vidim. Nikad neću zaboravit što si svjedočio za mene. Ali onaj gad se žalio i izgleda da ću i za to dobit još tri mjeseca! Tri mjeseca za dvije prazne piksle *neskafea*! Ha! To ipak može samo Žuti!

Gad o kojem je govorio Žuti bio je tužitelj koji ga je spremio u zatvor više od deset puta. U stvarnosti Žuti je bio narkoman, neuspješni sitni lopov i povremeni diler, toliko da sâm ima

besplatni dop. Ništa više od tog. No postojao je i paralelni život Žutog, što ga je stvarao taj tužitelj i njegovi suradnici, i taj je život bujao od zločina i opaćine, granajući se u bezbroj pipaka, ispunjavajući silne spise što su zapremali tisuće stranica i zbog kojih su se sastajali i vijećali ozbiljni i ugledni ljudi, zbog čega su i njegovi sitni prijestupi postajali nečim strašno ozbiljnim i velikim; s godinama i zatvorskim stažem Žuti je postao značajnom kriminalnom činjenicom i čimbenikom koji redovito spašava poraznu policijsku statistiku; zahvaljujući njemu, većina je prijestupa u našem gradu, a i šire, bila otkrivena i kažnjena jer bi uvijek ispalo da ih je počinio on. U toj su raboti tužitelju bili vjerni pomagači Đero i Korota, operativci Odjela za narkotike, koji su u zločinčevu sobičku bili kao kod svoje kuće.

Dok sam gledao Žutog, iscrpljenog, bolesnog i već u godinama, počelo me mučiti jedno pitanje: je li njemu ta značajna uloga popravljача uspješnosti rješavanja stope kriminaliteta dodijeljena samo zbog toga što je on najslabija karika sistema, parija nemoćan da se obrani, ili za to možda ipak postoji običniji i ljudskiji razlog? Nekako bi mi bilo puno draže da taj tužitelj ima neki svoj osobni motiv za to nemilosrdno i dugotrajno proganjanje.

Dugo sam znao Žutog. Najprije je bio neka vrsta šminkera. Onda je postao neka podvrsta punkera. I u jednom i u drugom slučaju ostajao je šarmantna bitanga, neodoljiv djevojčicama koje odrastaju i velik dio danas zrelih žena u ovome gradu nekoć je prošao kroz svoju *žutu fazu*, kad su fanatično hodočastile u sobičak u kojem on i danas živi. A tu ih je Žuti dočekivao sa svojim čarobnim štapom, čija čudesna hidraulika nikad nije zakazala. On ga je proslavio, on ga je pronosio i držao na životu godinama, jednom ga je čak preveo preko bračnog praga; oženio se nekom američkom Hrvaticom, koja je bila poludjela za njim; nakon vjenčanja, ona je otputovala srediti sve što treba za njegov dolazak i čekala ga pune dvije godine prije nego što je zatražila razvod. Žuti zapravo nije ni pomislio otići u Ameriku; on nikada nikamo nije putovao osim, naravno, u Požegu, Lepoglavu, Pulu i Lipovicu, i nikad nije svojevolumno duže izbivao iz grada, gdje mu je „njegov čarobni štap u kombinaciji s tužnim pogledom dečka kojeg poželiš zagrliti“, kako se izrazila jedna od njegovih obožavateljica, osigurao legendarnu slavu, ali i stvorio krug ogorčenih neprijatelja među muškarcima. Da nije i taj tužitelj među njima? Da nije i njegova žena imala svoju *žutu fazu*?

- A, Žuti? Je l' te zbog toga toliko mrzi?

On odmahne glavom.

- Ma kakvi, bajo, i ne znam je, nije odavde. Idem ja sad - reče on otvarajući vrata.

- Ali čarobni štap, Žuti? Još ga imaš, šta ne? Možda je vrijeme da se poslužiš njime? Pa makar osvete radi, kad se već nisi njime poslužio za nešto bolje!? Ne daj se, jebote!

On se odjednom razljuti pa ražalosti.

- Ma kakav čarobni štap! Nema ga, ne postoji više! Ne pamtim ni kad se zadnji put digo. Služi ko privjesak, bajo! A sve zbog tog gada, uvijek mi je on pred očima! I kad sam sa ženskom i kad sam sâm, i kad se ušlagiram! Jebiga, sad si me stvarno izbediro, idem, vidimo se za godinu dana! Ako! Ako!

On ode, ali nije otišla njegova tuga. Ušla je u mene i obuzela me, pa sam na vrata stavio natpis „Na terenu sam!“, zatvorio dućan i spustio se do Liputina.

Kod Liputina je prava gužva. Uobičajenih podnevnih gostiju nema, ali tu su Bad Blue Boysi koji putuju na utakmicu s Kamen Ingradom. Dvadesetak njih proizvodi buku kao da ih je tri stotine. Uzeo sam piće i smjestio se uz samo staklo, što dalje od njih, pokušavajući ih ignorirati. Ali to jednostavno nije išlo.

Još tmurniji nego prije dolaska, otpijao sam pivo i zurio u park kojim se počela širiti neka zla energija. Uskoro sam shvatio zašto. S druge strane parka nalazio se sud i iz tog je smjera dolazio tužitelj koji je izgradio karijeru na grbači Žutog. Boysi su i dalje grmjeli. Ali više mi to nije smetalo. Došao sam do jednog koji mi se učini kao vođa, doveo ga do stakla i pokazao mu tužitelja.

- Eno vidi gada, bivši zvezdaš, sad ko navija za Hajduk i najveće mu je zadovoljstvo spremati Boyse u zatvor. A ako netko hoće manju kaznu, mora pojest Dinamov dres i šal. Mi mu ne možemo ništa. Al vi ste ovdje u prolazu, prebijte ga, ko boga te molim, prebijte ga, sam ga nemojte ubit. I morate brisat odmah nakon toga. Evo, dam ti sve što imam - rekoh vadeći iz novčanika stotinjak kuna. No on rukom odbije novac.

- Spremi perje, prijatelju. Ovo je pitanje časti i više pravde.

Smjestio sam se u prvi red, odakle sam lijepo mogao vidjeti kako se plavi oblak spušta na tužitelja. Tukli su ga na dva metra od mene, razvaljujući ga dobro i stručno, tako da boli, a da ga ipak ne ubiju. Nije dugo trajalo, ali je bilo lijepo i dojmljivo, naročito kad je gad zaskvičao poput svinje prije nego što je konačno zašutio.

Dok je ležao u nesvijesti, nekoliko je ljudi prišlo, valjda s namjerom da mu pomogne, ali su, vidjevši o kome se radi, redom odustali. Jedan ga je i pljunuo. Izašao sam i ja i s naročitim

zadovoljstvom ispustio hrakać. A zatim sam krenuo prema Žutom. Na najkraćem putu do njega nalazile su se tri birtijske postaje; najprije sam krenuo tim putem, ali sam se predomislio i izabrao dužu, zaobilaznu varijantu, gdje ih je bilo više od desetak. U svakoj sam popio po pivo ili neku žestu, uživajući u tome što odlažem trenutak kad ću mu ispričati što se dogodilo. Ta će mu priča kratiti duge dane u zatvoru.

Tako sam stigao iza ponoći. Ali nikad nije kasno za lijepe vijesti. U stanu je bio mrak. Zalupao sam na vrata.

Žuti nije otvarao, ali su se zato otvorila vrata drugog stana.

Izašao je njegov brat, bunovan i u gaćama.

- Ej, bajo, pa otkud ti!?

- Tražim Žutog, imam mu nešto jako lijepo za reć! Ali taj spava ko top! Ha! Ha! Ha!

- Ma kurac spava, bajo! Čisto sumnjam da spava! Eno ga u istražnom, odveli ga Đero i Korota nema ni dva sata. Neki navijači pretukli onog tužitelja i ovaj ih odma poslo po buraza. Sad će mu ekspresno sudit. I ko zna šta će mu još napakirat! Ne gine mu tri godine! Najebo mi buraz, bajo, baš ko Žuti! A što si mu htio reć, da mu prenesem!? A!? Pa di si, jebote!? E, stvarno, kaki to danas ima ljudi!? Probudi čovjeka u ponoć, nakon teškog dana, smije se ko luđak i viče da ima dobre vijesti, a onda se izgubi i odnese te vijesti sa sobom!? A zašto!? Reći ću ti ja, pičko! Nema za nas dobrih vijesti! Nema!

POTJERA ZA ROMEOM

Dok su ga po korzu tražili nogometaši Sloge zato što je djevojci nekog od njih uvalio jezičinu u mračnom haustoru na putu iz prostorija Kluba prijatelja Hajduka, Romeo je, stotinjak metara jugoistočno, obavljao večernju nabavku u Presoflexu. Za njim je tragao i djevojčin otac, Duša, ali su namjere tog dobrog duha prijatelja Hajduka bile potpuno oprečne; on je ovoga htio upozoriti na opasnost koja mu prijeti te s njim obaviti razgovor prosvjetiteljske naravi kojim će mu, kako se nadao, ukazati na pogubnu destruktivnost njegove varijante prakticiranja alkoholizma. Poznavajući Romea bolje od nogometaša, on se kretao vrućim tragom, njuškajući po lokalima oko Presoflexa. Međutim, kako je i sam prakticirao isto učenje mada ne tako ortodoksno, zapeo je u jednoj od birtija i nakratko zaboravio na svoju potragu. U međuvremenu je Romeo s gajbom piva i bocom južnjačke stigao do blagajne.

- Pokaži sisu, majčice! Pokaži! Baš sam je se zaželio! - reče on uz šarmantan osmijeh pedesetogodišnjoj blagajnici, čije su lice izgužvale noćne smjene i problematične mušterije te mu nadodale kojih desetak godina više. Preneražena žena, kojoj je ipak uspjelo otkucati robu, promuca:

- Gotovina ili kartica?

- Pusti priču, majčice! Radije pokaži sisu! - prodere se Romeo, raskopča hlače pa kurcem zalupa po pultu. - Evo! A sad si ti na redu!

Privučena vikom, stigla je i druga djelatnica dotrčavši s odjela suhomesnatih proizvoda. Bila je to starija Dušina kći i nju taj prizor nije toliko šokirao jer je otprije poznavala Romea. No vidjevši da joj je kolegica na rubu nesvijesti i da vrlo teško diše, i ona se uplaši.

- Patkice! Samo sam tražio da mi pokaže sisu, a vidi nju! Da si je odmah prizvala pameti, odmah!

- Pa šta ti je, Romeo, zar ne vidiš da joj nije dobro!? - poviče ona. No ovaj se potpuno izbezumio, udarao je kurcem na sve strane i urlikao upravo strašno, pa se Patkica još više uplaši i povuče u skladište, odakle je nazvala najprije muža svoje kolegice, a onda, nakon kraćeg dvoumljenja, i svog vlastitog. Bio je to Tužni Patak, bivši vlasnik kultne birtije kojom je Romeo nekoć haračio. On spusti slušalicu, ugasi džoint i zamijeni ga punom čašom vrlo ljute brlje udaračice, koju odmah potom strusi pa zatvori oči, puštajući da ona iz dubine

njegova bića izvuče godinama potiskivani bijes. Taj mu potvrdi ono što je oduvijek naslućivao – da je taj prokletnik glavni krivac što mu je birtija propala – pa uskoči u patike, uze bejzbolalicu i samo u gaćama krene u lov na Romea.

A ovaj je, ostavši bez publike, pokupio piće i napustio Presoflex. Ni pola minute poslije, u trgovinu upadne Tužni Patak, bijesan, goropadan i nalik na pračovjeka; vidjevši ga takvog, samo u gaćama i s toljagom u ruci, Patkica pomisli da je virus Romeova ludila zahvatio i njezina muža, pa udari u neobuzdan i histeričan plač. Ovaj pak pomisli da se njoj dogodilo nešto najstrašnije i baš tad kroz izlog spazi Romea kako bezbrižno promatra aute koji prolaze i nazdravlja im bocom južnjačke. Urliknuvši, a bio je taj urlik uistinu nalik Romeovu, on pojuri van. No na vratima ga dočeka krupan brkati policajac, kao kakva utvara iz prošlih vremena. Taj je u ruci držao pištolj i njime ga gonio natrag.

– Šta me sprečava da te ubijem ko ćuku, govno jedno obično!? Ženu mi napadaš, pička ti materina! – zareži policajac, zguravši mu cijev u usta.

– Nije on taj! Onaj je otišao! – poviču Patkica i ona druga žena, koja je u međuvremenu došla sebi.

– Kako otišo!? A ko je onda ovaj u gaćama!? – drekne policajac.

– Ja sam Tužni Patak, njezin muž! I da me ti nisi u tome spriječio, ja bih se već obračuno s njim! Ajmo, možda još nije kasno!

Ali Romeo se već vozio prema jugu u novom bijelom BMW-u. No ne zadugo. Na prvom križanju auto je stao, vrata su se otvorila i nije Romeo bio taj koji je izašao. Držeći se za glavu, iz auta istetura antipatičan mladac nalik na žapca, sin lokalnog građevinskog poduzetnika; nenadano i okrutno pretvoren u pješaka, mogao je samo nemoćno promatrati kako njegov netom kupljeni BMW starta uz škripu kočnica i potom nestaje poput rakete. Romeo je napravio krug oko grada i zaobilaznim se putem vratio u centar. Parkirao je pred Gradskim poglavarstvom i laganim se korakom zaputio prema Hajduku. Ispred njega u punom trku projure šestorica tipova u trenirkama NK Sloge.

– Pa jebem vam miša maloga, kol'ko trenirate, trebali bi bit u prvoj ligi! – dobaci im on, ali su oni, puni snage i kondicije, već odmakli predaleko da bi ga čuli. – Kreteni! – doda on i odmahne rukom, pa nastavi svoj put korzom.

Prolazeći kraj Liputina, zastane. Dugo tu nije zalazio zbog loših odnosa s gazdom, no sad

pomisli da je trenutak baš dobar za malo provokacije. Liputin ga dočeka ledenim pogledom i procijedi da za njega ovdje nema pića dok je on živ.

- I ne treba, ja donio svoje! - reče Romeo podižući južnjačku kao zastavu. - Ha! Ha! Ha!

Smjestio se uz samo staklo i gledao van. Grad mu je inače išao na živce i bacao ga u depresiju, ali sad mu se činio zabavnim. Najprije je prošao unezvjereni momak bez bijelog BMWa. Zatim oni nogometaši; dojurili su s istoka, neko se vrijeme odmarali pred Liputinom, a onda se trčecim korakom zaputili prema jugu. Pred izlogom se tad pojavi brkati policajac razdrljene košulje u društvu tipa koji je na sebi imao samo gaće i patike; policajac je živo gestikulirao pokazujući pištoljem prema birtiji, ali je ovaj drugi, koji se Romeu činio poznatim premda ga nikamo nije mogao smjestiti, još življe odmahivao glavom i bejzbol-palicom zamahivao prema parku. Čini se da je njegovo gledište prevladalo jer su se na kraju uputili u tom smjeru.

Liputin energično dođe do stola.

- Slušaj ti! Neko od nas dvojice mora odavde! Ili...

- Ti ćeš - odgovori mirno Romeo. Osim ako nećeš malo južnjačke. Ti sigurno ovo nisi nikad probo, je li da nisi? Sve spizdiš u kladionici, nesretniče!? Ha! Ha! Ha!

Debeljuškasti Liputin, koji je, kao i mnogi drugi, iz nepoznatog razloga zazirao od produbljivanja sukoba s Romeom, ljutito izađe van, pa zaključa birtiju. Zauzevši položaj ispred stakla, prkosno je gledao u mjesto gdje se otprilike nalazio Romeo jer ga nije mogao vidjeti, vrteći djetinjasto one ključeve oko prsta.

- Ej, gazda, pa ti to mene zaključo!? U birtiji, mene!? E, šime, baš si mi naštetio!? - poviče Romeo pa se premjesti iza šanka, gdje se posveti uništavanju birtijskih zaliha.

Liputin, čovjek s mukom, izbačen iz vlastite birtije, tad ugleda onu dvojicu kako se vraćaju iz parka. Policajac, koji je još više raskopčao košulju te mu je trbuh ispao van, bio je sav zasopljen, a i Tužni Patak, premda gol, počeo se preznojavati jer ga je iznutra tukla ljuta brlja udaračica.

- Vi nekog tražite? - upita birtijaš nekako obzirno i sućutno jer mu se učini da i ta dvojica vuku nekakvu muku. Njima se pridruži i momak bez bijelog BMW-a, čija je muka postala nešto manja jer je bio pronašao auto, ali ne i ključeve.

- Da, gazda! Tražimo Romea! – odgovori Tužni Patak.
- Daaa, a zašto? – upita Liputin oprezno, u slučaju, mada malo vjerojatnom, da su to Romeovi prijatelji.
- Da ga prebijemo! – odgovori policajac.
- Da mu dušu izvadimo! – pojača prijetnju Tužni Patak, a onda u jednom dahu prepriča događaje iz Presoflexa, još ih nakitivši.

Liputin cupne od oduševljenja.

- Pa on je tu! Tu, kod mene, baš tu! Evo, tu! – zabubnja on debeljuškastim prstom po staklu.
- I ne može nikud jerbo sam ga zaključio!

- Jesam ti reko da je tu!? – obruši se policajac na Tužnog Patka, ali se ovaj izmače i prsloni glavu uz staklo. To isto učine policajac, Liputin i momak bez ključeva bijelog BMW-a, koji je u međuvremenu zaključio da bi se oni mogli nalaziti baš kod tog Romea.

- Ja ga ne vidim – reče Tužni Patak.

- Ni ja – reče policajac.

- To je zbog stakla. To je takvo staklo. Ali zato on vidi nas. I možete mislit šta nam sad pokazuje!?

Prizor četvorice ljudi s mukom, čela prslonjenih uz neprozirno staklo birtije, bio je dovoljno upečatljiv da ga primijete i nogometaši, koji su ovaj put u punom broju dotrčali iz smjera sjeverozapada. Nakon kraćeg vijećanja, svi oni zajedno nahupe u birtiju.

- Ja ga i dalje ne vidim – reče Tužni Patak.

- Ni ja – reče policajac.

- Ma nije mog... Pa nije valjda tol'ko drzak i bezobrazan, pička mu materina!? – poviče Liputin i odjuri nekamo neobično hitro.

A Romeu je ubrzo dosadilo izivljavanje nad zalihama pića pobijeđenog neprijatelja, naročito zato što to ovaj nije mogao vidjeti, pa je prešao u drugu prostoriju odakle se stubištem popeo na kat, gdje je Liputin imao raskošan stan. Tu zatekne njegovu kćer, divlju klinku koja

se baš bila vratila iz komune za liječene narkomane, a životni joj je hobi bio sjeckanje Liputinovih živaca. U tu je svrhu isprobala skoro sve, od alkohola u trinaestoj do heroina u šesnaestoj, od dečki koje su rado vidali jedino zatvorski čuvari do krvoločnih pasa s kojima je dijelila i stol i postelju, te joj je u posljednje vrijeme ponestalo ideja. Baš te večeri nije znala što bi izvela, pa ju je Romeova pojava doslovce oduševila jer je znala koliko ga stari mrzi. Njih su se dvoje spustili u dvorište, posudili auto tate Liputina i njime izjurili na korzo, raspolovivši potjeru na dva dijela. Neki od njih napokon spaze Romea i udare u bjesomučnu i besmislenu trku za njima.

- Ovi tebe traže, Romeo. Čula sam ih još prije pod prozorom. Vidi morona, pa oni stvarno misle da će nas sustići! - reče mala nagazivši gas.

- A meni se opet čini da oni traže sebe, lijepa djevojčice! Zar tebi oni ne izgledaju kao da svi skupa vuku nekakvu veliku muku, a!? Nogometaši koji trče oko ponoći, socrealistički policajac s pištoljem, tužni polugoli čovjek s palicom, pa i taj tvoj stari kockar kojeg jednom riječju izbaciš iz birtije njegove rođene!? Slušaj, sad sam se sjetio, izbaci ti mene tu kod Ajduka, ima tu neko jato bilih tića koji naprosto vape da im Romeo riješi njihovu muku - reče on podižući svoj tovar s pićem.

Kad je nešto poslije Romeo bile tiće zaista riješio njihove muke, neko je vrijeme zadovoljno i očinski promatrao kako se oni radosno okrepljuju, i sam povremeno otpijajući iz južnjačke, a zatim upadne u ugodan, lijep i zaslužen san, u kojem ga je posjetio Duša i dugo mu nešto govorio svojim hrapavim glasom, punim obzira i razumijevanja. Bilo mu je žao što to mora prekinuti buđenjem, ali tu nije bilo pomoći jer on nikad nije bio neki spavač; u zoru ustane iz fotelje, otpije gutljaj južnjačke i izađe van.

A vani su ga dočekale pojave kojima se nije mogao načuditi. Najprije ga na izlazu iz haustora zaskoči neka mala, uvali mu žvaku i odmah nestane u mračnom ulazu zgrade. Zatim je, hodajući inače praznim korzom, neprestano nailazio na uspavane ljude. Debeli policajac koji spava na klupi; na njegovim dlakavim prsima hrče onaj Patak u čijoj je šupi od birtije ostavio brdo novca; taj je Patak bio samo u gaćama, a na glavi je imao policajčevu šapku. Dalje, što na klupama, što u cvjetnjacima, što pred izlozima trgovina, spavali su momci u trenirkama i dresovima NK Sloge, nalik na stanovnike Pompeja što ih je okamenio Vezuv. Pa onda neki momak na krovu bijelog BMW-a. Također spava! To ga poče ozbiljno ljutiti. - Koji je kurac tim ljudima!? Zašto oni spavaju? Zašto vi spavate!? Od čega ste samo tako umorni, da mi je znati!? Pa jebem mu miša maloga, gledajte mene! Danima pijem i rješavam tuđu muku, pa odspavam dva sata i mogu opet, i mogu sve! E, moji dečki! I vi i cijeli ovaj grad otišli ste u

kurac!

I Romeo zaključi da je vrijeme da se ode. Negdje na more.

OBIČAN DAN U AJDUKU

Mobitel mi je sav natekao od propuštenih poziva i prijetećih poruka zato što se ne javljam.

Mene traži gladni vuk. Na mom je tragu bijesni kurjak. Romeo je opet u gradu. Nije da to nužno znači nevolju. Ali obično jest.

Debeljko opet zazvoni, ali kratko, ne dajući mi šansu da se javim. – Ha! – rikne Romeo osvanuvši na vratima. – Ova te čaša neće mimoić! Zatvaraj butigu, majstore, pismoznanci ionako ne obitavaju na ovim širinama, ajmo se mi na neku terasu praviti da Fridrihsdorf ima more.

Sišli smo u centar, preskočili Liputina, zaobišli Elite naprosto zato što je susjed od Liputina, i sjeli kod Bore. A kod Bore su konobari vrlo mladi i vrlo umorni, sanjivi, nujni. Sam lokal nalazi se na kraju mračnog haustora, pravog tunela, i ta im terasa na korzu dođe kao nekakav nepotreban višak, naročito zato što to i nisu pravi konobari, nego mladi rokeri koji taj posao smatraju ulaznicom u svijet muzičara jer gazda u birtiji ima mali *stage*, brdo opreme i tezgaroški bend koji svake večeri gnječi Divlje jagode i ganja *Motore*. Nakon takvih noći predugačak je njima put do terase. A kad bi napokon koji od njih stigao, neugodno iznenađen što nas vidi, osjećaš da ga naše narudžbe bole, vidiš da bi se najradije pobunio i rekao nam da uđemo unutra, gdje bi nam doturio pivo u trenutku kad žar diskusije o pojačalima i trzalicama, što je oni vječno vode s nekim od rijetkih gostiju, malo splasne.

Ali mi volimo mučiti konobare rokere, sjediti na korzu i piti u podne tako da nas svi vide, a više od toga volimo gledati u prazni plato, gdje više nema monumentalne pravoslavne crkve i gdje sad raste svakovrsno antisrpsko bilje, prava birana kolekcija genocidnog ustaškog raslinja koje buja li ga buja i tim svojim bujanjem kao da potvrđuje istinitost proročanskih riječi pokojnog Munje: „Baš vam lipa ta crkva. Samo ste joj zaboravili ugraditi točkove!"; ali najviše volimo zamišljati da svega toga nema, ni tih temelja, ni tog raslinja, ni Zagrebačke ni Privredne ni drugih banaka, da je sve to zapravo pod morem i da nam njegovi valići oplakuju umorne noge.

I neko nam je vrijeme predivno. Naročito uz prva tri piva. Ali mana je tih dnevnih snatrenja što ne možeš baš sve kontrolirati, uvijek se tu nađe kakav nasrtljivac, bilo da je riječ o običnom pivskom grebatoru ili opasnom duhovnom žičaru koji bi malo našeg mora, komad naše obale, bocun našeg vina, komadić naše usoljene srdele.

Na obali našeg mora ovaj put osvane Tableta. On, doduše, ne spada u neku od onih mrskih i nepoželjnih kategorija, Tableta je ipak prijatelj: ipak. Ali, premda ajdukovac do srži, ne ide on uz more, nije za njega sunce, uz njega je vino kiselo a riba gorka. No Romeo i ja ga volimo, čak toliko da ćemo se zbog njega odreći i našeg mora i naših valića.

Nevolja je u tome što Tableta nije sam. Tableta je baš u društvu nevolje. A ona ima dva metra i nešto, teška je oko 130 kila i zove se Smiljan. *Smiljče*. Nikad majka nije grdnije pogriješila u izboru imena. Uzeo nam je Smiljče sunce, oteo nam je more i plažu, pojeo nam je svu srdelu i ispio sve vino što smo ga imali. A još nije ni sjeo.

Oni baš iz Ajduka, reče Tableta. Tamo Smiljan zbombo Zemunca, trebos to gledat, bajo. Zum-bum-vam-rega-regabam! Nabio ga u zemlju, ubetoniro, ne moš ga zaustavit. A ko će ga i zaustavit, pogle ga samo, reče on tapšajući ushićeno Smiljčeta po mišicama. Tableta svako malo ima novog heroja kojim se onda neko vrijeme oduševljava. Zadnji je bio Ante Kotromanović. Prije njega Hugo Chavez. Sad je na redu Smiljče. On je Tableti pravio društvo onih mjesec dana što ih je proveo u Požegi. Svi smo mi znali Smiljana otprije, ali odmah se vidi da je njih dvojicu zatvorsko druženje svezalo za cijeli život. Ne znam koliko to znači za Smiljana, no za Tabletę će to biti upravo tih mjesec dana. I još koji dan. Ništa više. Uostalom, Smiljče je zbog nanošenja teških tjelesnih ozljeda bio redoviti zatvorski gost. Još je za vrijeme Juge služio nekoliko godina na Golom otoku zato što je nekog majora bacio kroz prozor s drugog kata.

Prije nego što je zbombo Zemunca u Ajduku, Smiljče je bio u nekom selu, gdje je klao bika.

- A kako to ide, a, Smiljče? Baciš sikiru i zbrišeš negdje u ladovinu dok ovaj ne krepa?

- A neće bit baš tak, maleni. Primim ga vak, viš - reče on šćepavši me za vrat - zarinem mu nožinu, pa mu onda rukom išćupam žilu. I to j' to, ništ posebno, al moraš bit brz. Kad ja to radim, bićina i ne zna šta ga je snašlo.

Smiljče je imao mesnicu koja je propala zato što je davao robu na teku, reče. To krme Zemunac jedan je od tih što su mu ostali dužni za meso. Ali nije uopće stvar u novcima, tumači Smiljče, on ne može podnijeti kad netko podcjenjuje ćovjeka. A taj smrad podcjenjuje Kaktusa, slijepog od komadare, i pred njim dira njegovu žensku. Zato ga je zbombo, zato što Kaktus ne može da se brani. Niko pred njim neće podcjenjivat ćovjeka, ponovi, i još Kaktusa koji je pravi ratnik bio. A ko je taj Zemunac, lažni invalid, krme jedno simulantsko!?

Odmah mi je bilo jasno da je Smiljče polupao lonćiće, a onda i Zemunca. On je u Ajduk

rijetko zalazio i nije razumio tanane finese koje tamo vladaju. A Tableta se nije potrudio da mu objasni.

Smiljče izvadi na stol nekakvih trideset ili četrdeset kuna, zgužvanih i krvavih. Na moje i Romeovo iznenađenje, mali, nujni roker odmah se pojavi. Nakon što ih je svima pokazao, Smiljče vrati one novce natrag u džep, pa reče konobaru:

- Viš, nije da nemam novaca, ali mi oni trebaju za nešto drugo. Slušaj, maleni, donesi ti nama odma dvi runde, a Smiljan će tebi do sutra to platit. Ni to valjda neki problem?

- Nije, nije problem - reče mali roker, visok otprilike kao Smiljče kad sjedi.

Romeo je mrko pratio tu scenu jer mu je bio poznat Smiljčetov način uletavanja u runde. Taj je uvijek plaćao prve dvije, i to na teku, a one druge, koliko god da ih bude, bile su na nama ostalima. A isto mu je tako bilo jasno da se u te ostale ne ubraja Tableta; on se u zadnje vrijeme od toga nekako uvijek znao ograditi.

Nakon pet-šest rundi, za kojih uglavnom nisam ništa novo saznao osim da je Filipović kurac i da nema šanse u uličnoj tuči te da Smiljče smatra da su mali ljudi ipak opakiji - bio je s njima neki malac koji je pobio čitavo susjedstvo pa se u zatvoru najeo žileta i preživio - do našeg stola se skuterom doveze Zemunac. Unatoč prijedpodnevnim batinama, bio je dobro raspoložen. Ispod nogu je imao gajbu piva i nekoliko boca rakije.

- S obzirom na agresivnu okolinu, bolje da ne skidam kacigu - reče on.

- Bolje vrati lovu, smrade, inače ti neće ni kaciga pomoć!

- Ma to je nesporazum, Smiljane! Al da pokažem da nisam zlopamtilo, uzo sam nam gajbu piva i tri litre rakije, dođite svi skupa do Ajduka, pa ćemo to riješit.

Romeo jedva dočeka ovaj prijedlog jer su nam se novčanici opasno ispraznili.

- Je s' mu dužan novce? - upita on Zemunca.

- Ma nisam, Romeo, to meso sam ja platio njegovoj ženi.

- Koji ti je ženin broj? - upita tad Romeo Smiljčeta. Ovaj nevoljko odgovori. Romeo utipka broj, a kad se ona javila, doda mobitel Smiljčetu i reče mu da je pita za taj dug.

- I, je l' dužan? - upita Romeo kad je ovaj završio razgovor.

- Nije. Ali to krme podcjenjuje čovjeka, Romeo, to je još gore!

- Slušaj, Smiljče, idemo mi svejedno do Ajduka. A za kaznu što podcjenjuje čovjeka, popit ćemo mu sve piće, ništa mu nećemo ostavit. Jel to u redu?

I tako smo svi skupa otišli do Ajduka. O tome se nema što puno pričati. Bio je to običan dan u Ajduku. U jednom trenutku, prenuvši se iz rakijskog transa, vidio sam kako Smiljče lovi Romea po dvorištu. Ovaj je prilično spretno eskivirao, ali bilo je dovoljno da ga samo jednom dohvati i to bi bio kraj. Nisam puno razmišljao.

Bacio sam se na Smiljčeta s leđa, pogodivši ga svom snagom nogom u pregib koljena, istodobno ga povlačeći za vrat. Kad se bičina srušila, stegnuo sam ga u kravatu i doviknuo Romeu da ga gađa u glavu. I on je udario, nogom, jednom, dvaput, triput. Već je to bilo dovoljno, ali onda sam i ja ustao i cipelarili smo ga zajednički, pretvarajući mu glavu u krvavu bezobličnu masu. Kad smo završili, on je ostao ležati, a mi smo nastavili s rakijom. Tad je Tableta rekao nešto što nije trebao reći. Da smo si obojica potpisali smrtnu presudu. Romeo i ja smo se samo pogledali i bacili na Tablet. Nakon toga nam je Zemunac otvorio svakom po pivo. Još uvijek je nosio kacigu; obojici nam se učini da ispod vizira vidimo neki izraz koji ovaj ne bi smio imati. Pa smo i njega prebili. Tad smo ponovno sjeli, pili i zurili preko stola, pokušavajući kroz tamu nazreti jedan drugog.

- Izgleda da si mi slomio prst, pička mu materina... - rekao sam trljajući šaku koja je počela naticati - A dupe sam ti spasio...

- Šta to pričaš, govno jedno, pičko sjebana!? - zareži Romeo i zavitla na mene bocu. Ali ona me samo očeša po mokroj sljepoočnici i završi u travi. Uzvratio sam pogodivši ga pravo u čelo punom bocom piva. Tad me svlada umor, gadan, ružan i bodljikav; ležao sam u travi otvorenih očiju, mrmljajući i psujući, bez šanse da zaspim. Znao sam da ni Romeo ne spava. Ni Tableta, ni Zemunac, pa ni Smiljče. Svi oni leže u travi i zure u nebo. Ali zato oni, koje smo i danas zaboravili prebiti, i dalje mirno spavaju na svojim čarobnim bregovima.

NOĆ KAD SMO JELI GLISTE

- I to je sve!? - uzviknuo sam.

- Sve, bajo, majke mi! - odvrati Žuti.

- Pitam se samo - gdje je zajeb? Prošlo mi je kroz ruke dosta novca, ali na hrpi već dugo nisam vidio pet tisuća eura. A sad ću ih zaradit, kažeš ti, za sat vremena. Mora bit zajeb, bajo!

- Nema zajeba! Nema! Odemo tamo, večeramo s njim, možda popijemo koje piće, on nas isplati i onda obavi svoje. Nakon toga smo slobodni i bogatiji za pet tisuća eurića svaki. Samo mu moramo praviti društvo, ne želi biti sam. Majke mi, bajo!

Drugi se put Žuti zakleo te večeri. Zadnji put kad se tako kleo majkom, posudio sam mu sto maraka koje mi nikad nije vratio. Nakon kraćeg razmišljanja, zaustivši da ga otpilim, rekao sam:

- Dobro, ajmo!

On spremno ščepa kvaku i izađe na ulicu hitro i bez riječi, iz straha da se ne predomislim. Znao je da će teško naći drugog pomagača za ovako nešto. I prije mi je znao dolaziti s idejama za čudnovate poslove, ali večeras ih je sve nadmašio. Zatvorio sam dućan, stavio natpis „Na terenu sam“, a onda ga skinuo; ionako je preostalo manje od sata do kraja radnog vremena.

- A što će biti za večeru? - upitao sam Žutog.

- He, ne znam, rekao je da će to biti iznenađenje.

- Moš mislit iznenađenja!? Koliko ja znam, tip je ortodoksni vegan. Taj ne samo što će nas mučiti hranom nego će nam još i predavanje održat.

Žuti, koji teško da je znao što znači vegan, pametno klimne glavom i jače pričepi korak. Uspinjali smo se brdom na čijem se vrhu, sasvim izdvojena, nalazila *ludara*, kako su je zvali naši sugrađani, Brzojevićeva kuća, monumentalno i neobično zdanje, izgrađeno po pravovjernim ekološkim principima. Bila je to, naravno, pametna kuća, pametna poput svog vlasnika, i ne samo da je sama sebi osiguravala sve što joj treba nego je proizvodila višak

energije; priča se da je taj višak Brzojević nudio svojim susjedima, i to besplatno, ali oni su kao pravi domoljubi više voljeli plaćati skupu struju mudrijašima iz HEP-a. Brzojević je, naime, imao nekoliko ozbiljnih mana kad je riječ o ovom dijelu Slavonije: em je bio čudan, em se sumnjalo da je Srbin, em je bio upravo besramno bogat. Ovo zadnje bi mu još i oprostili da je novac naslijedio ili ukrao; ali čovjek se obogatio kreiranjem nekakvih kompjutorskih programa, vezanih za meteorologiju, kojima su se koristili u čitavu svijetu. Premda ga nisam poznavao, bio mi je simpatičan već zbog toga što su ga svi mrzili. Prvi put sam za njega čuo ujesen devedeset prve. On nije bio u gardi i slabo ga je zanimalo što na grad u kojem živi pada na tisuće granata i što ljudi pogibaju; no kad je preko telke vidio kako takve iste granate oštećuju dubrovačke zidine i spomenike kulture, kakvih kod nas nema, u njemu se probudio pacifistički bijes, pa se zaputio u Strasbourg, gdje je dva tjedna, gol i omotan dekom, štrajkao glađu pred parlamentom. Eto kakve su stvari njemu bile na srcu, ali mudra je većina presudila da taj tip, koji je u grad došao nekoliko godina prije da bi preuzeo dužnost voditelja meteorološke postaje na Psunju, mora biti Srbin a njegov štrajk glađu da je tek lukavi potez kojim želi osigurati glavu i imovinu od eventualne pogibelji.

- A neće ti biti žao kad on obavi svoje? - upitao sam Žutog, valjda jedinog čovjeka u gradu koji je s Brzojevićem održavao kakve-takve veze.

- A bit će, ali šta ja tu mogu?

- Nikad nisam shvaćao prirodu veze između vas dvojice.

Žuti zastane i okrene se. Bio je na višem terenu od mene i gledao me odozgo žmirkajući jer mu se sa čela posutog pjegama slijevao znoj u oči.

- Šta ti to pričaš, baja!? Jebo me svako ako te išta razumijem.

- Pa o tome i govorim, Žuti. Ti svakako imaš neke darove, ili si ih bar imao, ali pamet ne spada u njih. S druge strane, taj Brzojević, taj je pamet sama.

- Oćeš reć da sam glup, je l' to!? Ko da ja to ne znam!? Ali Brzojeviću to nikad nije smetalo.

- Ali pitanje je zašto mu nije smetalo, o tome i govorim - rekao sam, besmisleno udarajući po istom, možda i zato da odagnam misli o onome što nas čeka. Žuti ponovno zastane i zausti da nešto odgovori, ali onda odustane, bilo zbog toga što nije znao što bi rekao, bilo zato što smo stigli do Brzojevićeve kuće. Čim je pozvonio, preko interfona se začu glas.

- Dobra večer, gospodo. Drago mi je što ste uspjeli doći. Čim uđete, u prvoj prostoriji lijevo

čekaju vas vaša odijela. Ne zamjerite na toj formalnosti, ali ovo je za mene posebna noć, pa želim da sve bude kako sam zamislio – reče on spokojnim glasom, tako sporim kao da je pred njim sve vrijeme ovoga svijeta.

Nije mi se svidio ni taj glas, ni zahtjev što ga je izrekao, ali sam promijenio mišljenje čim sam probao odijelo. Odmah sam shvatio zašto mi je Žuti prije nekoliko dana uzimao mjeru. Obojica smo izgledali kao da smo u tim odijelima rođeni. A materijal je doslovce milovao kožu.

– He, možda ovo i neće biti tako neugodna večer. Sve ovisi kako se postaviš. Ajmo zaradit svoj honorar, gospodine Žuti! – rekao sam gurajući ga ispred sebe. Iako je poznao raspored prostorija, on se kretao oprezno, kao da se boji da će ga nešto iz te čudne kuće napasti.

– Vid, bajo, podovi od razbijenih boca, moš to mislit. To je zbog grijanja... – reče šapatom.

– Ajde, ajde, da nam se večera ne ohladi.

Informatički slavonski Hamlet primio nas je u pravoj maloj dvorani, čiji je pod također bio od boca različitih boja, plavih, žutih, crvenih, smeđih, zelenih, od kojih su se odbijale zadnje sunčeve zrake, te mi se visoka, izdužena Brzojevićeva prilika učinila poput lika s nekog vitraja. Atmosfera u dvorani bila je prilično šizofrena, ali su zidovi srećom bili bijeli, a i ostatak te prostorije bio je uređen minimalistički; kraj velike staklene stijene nalazio se radni stol a točno na sredini stroga garnitura za sjedenje. Iz jednog zida pritiskom na daljinski izlazila je velika polica s raznim tehničkim spravama – znao sam otprije da je Brzojević *audiofreak* – navodno je samo za gramofon dao 20 000 eura; zbog tih je stvarčica, uostalom, i raskrstio sa ženom i djecom – nije mogao podnijeti da oni prčkaju po njegovim igračkama.

U dijelu dvorane najudaljenijem od prozora, na metalnom podiju za koji sam pomislio da je načinjen baš za ovu priliku, nalazio se stari drveni stol, raskliman i oronuo, kao i tri stolice oko njega. Dovučen tko zna otkud, potpuno je odudarao od ostatka dvorane. Upravo do tog stola dovede nas Brzojević, pričekavši najprije da se nas dvojica popnemo na podij kao na kakvu pozornicu.

– Ne zamjerite mi, molim vas, na ovom skromnom stolu, ali on za mene ima posebno značenje i nekako sam baš htio zadnji put večerati na njemu. A vama želim posebno zahvaliti što ste pristali doći – reče on nakon što smo sva trojica sjeli, a mene opet zasmeta njegov

način govora, a i riječi mi zazvuče prijetvorno jer je stol, doduše, bio skroman, ali ono što se na njemu nalazilo nipošto nije: čaše, tanjuri i zdjelice bili su od srebra a na sredini stola kočio se pravi krater s poklopcem, također srebrn, bogato ukrašen prizorima lova i likovima medvjeda i jelena, vjerojatno rimski. Tko zna koliko se ljudi ubijalo zbog ovog posuđa prije nego što je došlo na skromni stol našeg vegana? I što on to uopće krije u tom prokletom krateru!? Rekao sam osorno:

- Nema na čemu. Ja vam dođem kao neki kolekcionar bizarnih događaja. Ovaj će u mojoj zbirci svakako zauzeti posebno mjesto.

- A tako? A da li onda i vaš simpatični dućan spada u tu kolekciju? - upita on, izgovarajući riječi trunčicu brže, po čemu sam zaključio da ga je moj odgovor ponešto ozlojedio.

- Još se dvoumim da li da ga uvrstim. A što vi mislite?

- Ha, slušajte, dućan antikvarnih knjiga u gradu u kojem i profesori književnosti čitaju u najboljem slučaju male novine... Nije li to ipak bizarno?

- Što se tiče profesora, tu ste u pravu. Zato sam se ja specijalizirao za nepismene. Ja sam vam zapravo poput onih nepismenih kramara koji nepismenim ljudima prodaju knjige za nepismene, kao što je to lijepo rekao...

Nisam uspio dovršiti rečenicu jer me Brzojević prekine kriknuvši upravo neljudski; tren poslije valjao se po podu, svejednako urlajući, plačući i psujući. Sve to potraja nekoliko minuta, a nakon toga on ponovno sjedne za stol kao da se ništa nije dogodilo.

- Ne znam kako vi, ali ja sam ogladnio, gospodo, a i vrijeme mi istječe. Želio bih sve završiti prije sljedećeg napadaja. Hoćeš biti tako dobar, pa nam svima izvadit, Zvezdane? - reče on Žutom.

Ovaj spremno kimne i podigne poklopac srebrnog kratera.

No isto ga tako brzo spusti, s izrazom gađenja na licu.

- Pa to se miče, jebote! - reče.

- Što se miče, Žuti? - upitam ga smijući se jer mi je izgledao neodoljivo izbezumljen.

- Gliste, bajo! Gliste!

Sad sam ja pogledao u krater. Unutra je zaista vladala neuobičajeno živa aktivnost, naročito za lonac jednog vegana, neko kretanje, migoljenje, uvijanje, grčenje. Ali nisu to bile gliste.

- To su crvi, bajo. Ako se ne varam, vrsta afričkih crva, delikatesa, navodno vrlo ukusna. Je li tako, gospodine Brzojeviću?

- Upravo tako - reče on s čarobnim smiješkom. Nitko ne bi rekao da su ga prije nekoliko trenutaka parali pakleni bolovi.

- Meni su sve gliste iste - reče Žuti.

- Samo ti meni natovari tih glista. Ja sam uvijek za nove okuse, kao i naš domaćin - rekao sam i čim je Žuti to učinio, navalio sam na njih s nekim mračnim zadovoljstvom, trpajući punu šaku bijelih crva u usta. Od toga mi opet izrastu bodlje. - A vi, Brzojeviću, jeste li se već odlučili za način? Kako ćete se ubiti? - upitao sam bezobrazno, gledajući ga iskosa. On je svoje crve rezao nožem, probadao ih vilicom, zamišljeno ih gledajući, a onda ih pažljivo, komadić po komadić, stavljao u usta.

- Što? - upita on prenuvši se.

Ponovio sam pitanje, ovaj put s malo više obzira.

- Ah, da, jesam. Pištolj, prosvirat ću si glavu metkom - reče nehajno, pa se ponovno posveti komadiću crva koji se uvijao na vrhu njegove vilice. Tad mu se lice smrači. - Znete li vi, čovječe, da su ovi crvi prva živa bića koja ja u životu jedem!? Bio sam vegan, poštivao sam život u svakoj njegovoj formi, živio sam poput jebenog sveca! A sad sam bijesan! Da, bijesan sam! Ja toliko toga još imam dati svijetu! Jedva da sam prešao četrdesetu, kvragu! - poviče on unijevši mi se u lice, kao da sam ja odgovoran za ono što mu se događa. Što je najgore, ostao sam sâm: Žuti je bio potpuno zaokupljen crvima. Odlučio sam se za grublji pristup.

- Razumijem ja vašu ljutnju, samo što je izručujete na krivu adresu. Zapravo, nema adrese, nema nikakve adrese! Sve je to besmisleno. Za svoj svetački život vi ste očito očekivali nekakvu nagradu. Vi ste taj tip, očekujete nagradu za sve što radite, zato što dišete. Ali umjesto toga pobrali ste tu vrazju boleštinu. A jednako ste tako mogli i pobrati nagradu, neku lijepu nagradu po vašoj mjeri, mada, ako ćemo pravo, vi ste već pobrali dosta toga. Samo što su i te nagrade i te kazne jednako besmislene - ne dolaze ni zbog rada, ni zbog zasluga, ni zbog grehova - dolaze zapravo bez veze i slučajno. Ja vam, moj Brzojeviću, serem i na kazne i na nagrade, ja se samo nadam da ubuduće manje boli nego dosad.

- Ali mene boli! Mene strašno boli! I boljet će sve više. Zato sam se i odlučio na ovo.

- Znam! Zato sam i ja pristao na to! - rekao sam zovući pogledom Žutog upomoć. Ali on je i dalje općio s glistama.

Brzojević tad odnekud izvuče pištolj. Morao sam reagirati. Inače će naš honorar nestati zajedno s njim.

- Brzojeviću, hej! Dodajte malo sebi, čovječe! Spustite na trenutak taj pištolj.

On me pogleda kao da me prvi put vidi. Ali ipak odloži pištolj na stol.

- Je li to to? Jeste li spremni? - upitao sam pa, vidjevši da ne razumije o čemu govorim, dodao. - Jeste li se spremni ubiti?

On napokon shvati.

- Da... Mislim da jesam.

- Slušajte, ako je tako, moramo obaviti isplatu. Prema dogovoru, razumijete. Mi možda jesmo očajnici, ali ne pada nam na pamet poslije vaše smrti vršljati po kući za novcem. Morate nas sad isplatit. Prema dogovoru, bar mi je Žuti rekao da je takav dogovor... Žuti! Žuti! - povikao sam u neprilici, ali Brzojeviću se srećom povratila prisebnost.

- Naravno, naravno, ja se ispričavam... - reče on, pa se svojim uobičajenim, spokojnim korakom uputi do pisaćeg stola. Odande se vratio s dvije kuverte; jednu stavi pred mene, drugu pred Žutog. Ovaj svoju nije ni pogledao. Ja sam otvorio kuvertu pa sam se neko vrijeme pravio da brojim novčanice, ali sam zapravo kriomice pratio Brzojevića. Otkako se vratio, u njegovu ponašanju došlo je do neke promjene, kao da se javila nekakva crta agresivnog prkosa. On sjedne na svoje mjesto, a pištolj mu se opet nađe u ruci.

- Dakle... - reče on pogledavši u mene, kao da sam mu kriv za nešto.

- Da - odvratim u neprilici jer sam s nelagodom shvatio da sam zadnja spona koja Brzojevića veže sa svijetom. Žuti je bio potpuno isključen, čak ga ni lova nije uspjela odvojiti od zurenja u crve. Zagledao sam se u Brzojevića što sam tvrđe i ravnodušnije mogao.

- E pa... Zbogom, prijatelji... I hvala vam na svemu... - reče on naglo prislonivši cijev uz sljepoočnicu. Tek tad Žuti podigne glavu, ali nije gledao u njega, nego u mene, preklinjući me pogledom da nešto učinim.

- Odjebi, majmune! - prošaputah sklopivši oči.

Tišina koja traje. Pucanj nikako da odjekne. Napokon se začu tresak, koji dočekah s olakšanjem, ali kad sam otvorio oči, shvatio sam da to nije bio pucanj. Bio je to pištolj što ga je Brzojević odbacio od sebe i koji je, udarivši od srebrni krater, kliznuo do mene. Instinktivnom ga kretnjom vratim prema njemu.

- Ne mogu, kvragu, ne mogu! - zavapi Brzojević ustajući. Nagnuo se preko stola prema Žutom. - A kad bi ti to učinio umjesto mene, a, Zvezdane? Duplo, duplo bih ti platio!

Ove njegove riječi natjeraju Žutog, ionako pogubljenog, u potpuno rastrojstvo. On odgurne od sebe kuvertu s novcem, prevali krater s afričkim crvima, koji se razmilješe po podu, pa kao oparen odskoči od stola.

- Neću! Sve je ovo krivo! Ništa ja neću, ne treba meni ništa! Ja idem odavde! - reče on nekako čudno cijuknuvši, ali onda opet sjedne i uhvati se rukama za glavu.

Gledajući ga, i Brzojević se uhvatio za glavu.

- Ja ću to učiniti, Brzojeviću - čuo sam sebe kako govorim.

On podigne glavu i pogleda me iznenađeno.

- Vi ćete...

- Ja ću. Ja ću pritisnut okidač. Odnosno, da budem precizniji, ja ću pomoći vašem prstu da pritisne okidač. Hoće li to biti u redu?

On kimne i spuštenih ramena ode do stolice. Ponovno uze pištolj. Gledajući ga, više ga nisam želio, samo sam želio da sve to već jednom završi. I ja sam htio van, ali za razliku od Žutog, nisam želio otići neobavljena posla. Došao sam do Brzojevića, lijevom mu rukom stegnuo ruku kojom je držao pištolj, a desnom...

Desnom nisam učinio ništa. Osjetivši moj dodir, Brzojević skoči sa stolice i navali na mene. Još ne shvaćajući što se zbiva, dobio sam gadan udarac pištoljem u glavu. Uzeo me mrak. Sljedeće čega se sjećam jest iskežena faca pomahnitalog vegana koji mi prijeti pištoljem. Ni traga onoj finoći, smirenosti, spokoju. Bio je očito poludio. Kraj mene je ležao Žuti, također razbijene glave.

- Pička vam materina obojici, dođete u moju kuću, U MOJU KUĆU, da vam mater jebem, i

šta to pokušavate izvesti, razbojnici!? Sve ću vas pobit, zgnječit ću vas kao ove ovdje crve, ništa vi niste bolji od njih, govna obična... – vikao je luđak gnječeći cipelama afričke crve koji su miljeli po podu.

– Ej, ej, smiri se, Brzojeviću! Vidiš, to je baš to! Smantali su te prokleti crvi! Proklete gliste! Rezaio si ih, gledao ih kako se grče i migolje na tvojoj vilici... Još su bili živi dok si ih jeo i ti si pomislio: eto, to je život, život koji se ne da do zadnjeg, čak i kad je presječen, čak i kad ne visi o ničemu nego o misli. Ali to nije život, Brzojeviću, to je tek agonija! Ti si već mrtvac i to već znaš, a nas dvojica smo živi, i zato ćeš nas pustit, pustit ćeš nas da obojica mirno odemo sa svojom lovom. Ostat ćeš sam, na miru, baš kako treba. U tome si pogriješio, za ovaj posao ti nije trebalo društvo, mada možda razumijem zašto si nas zvao: čitav si život radio sam i u tišini, pa si poželio otići u društvu. Ali mi smo tek kurve, Brzojeviću, i to kurve koje su odradile svoje. Zbogom, nesretniče! – na kraju sam već vikao, ne znajući činim li to samo zato da nas izvučem odatle i olakšam odluku Brzojeviću, ili to iz mene progovara mržnja grada čiji sam, sviđalo mi se to ili ne, bio dio.

Brzojević se nije niti pomaknuo dok smo nas dvojica napuštali dvoranu. Čim smo se našli vani, Žutog je ostavilo ono njegovo čudno ponašanje. Uručio sam mu njegovu kuvertu, pa smo se šutke spustili niz brijeg, u grad koji nas je mrzio ništa manje nego Brzojevića, ali nas još nije uspio slomiti.

* * *

Taman kad sam kršio zadnje ostatke svog honorara – puna četiri dana pola je grada i ne znajući pilo na Brzojevićev račun – čuo sam da se on uspio ubiti. Nisam u tome vidio nikakvu simboliku. Dapače, odmah sam, pijan ali pri kristalnoj svijesti, sastavio oglas sljedećeg sadržaja: „Samoubojicama činim zadnje trenutke lakšim. Posebne zahtjeve dodatno naplaćujem. Šifra: lako.hr“

ROMEO I LIPUTIN

Ma što o tome govorili zli i neupućeni jezici, sukob između Romea i Liputina, koji je tako žalosno eskalirao na način da je Romeo ovoga srušio na pod i počeo skakati po njemu, pri čemu mu je Liputinova trbušina puna vina poslužila kao neka vrsta trampolina (vrlo dobra, uostalom, jer mu je uspjelo izvesti čak i jedan salto), taj je sukob izbio zbog čisto literarnih razloga. To zapravo nikoga ne bi trebalo čuditi jer je i njihovo kratkotrajno ali osebujno prijateljstvo proizašlo iz obojici zajedničke, premda iz korijena različite, veze s literaturom.

Do rata u Bosni Ante Liputin živio je u Sarajevu, gdje je bio uspješan ugostitelj, sa statusom svojevrzne zvijezde, u čiji su restoran zalazili brojni sarajevski intelektualci i umjetnici. Premda se kod njega dobro jelo, taj uspjeh nije bio samo rezultat njegova gastronomskog umijeća. Isprva je on držao običnu ćevabdžinicu, ne baš uspješnu – ni onda nije bilo puno onih koji će u Sarajevu ići na ćevape kod tamo nekog Slavonca – koju je Liputin, nemajući bolju ideju, nazvao Kod Liputina. Upravo taj nedostatak mašte pokazat će se ključnim za njegov uspjeh.

Jedne olujne noći pred kišu, kad su pokidani oblaci sa sarajevskog neba skoro dodirivali glave rijetkih prolaznika, pred Liputinovim se lokalom zaustavila grupa pijanih pisaca i glumaca. Predvodio ju je poznati beogradski pisac i ezoterik Jeremič, inače trezvenjak, ali ovom prilikom pijaniji od svih, koji je te večeri u Sarajevu održao promociju svoje knjige *Zloduh u delima F. M. Dostojevskog*. On je, gledajući pobožno u naherenu reklamu iznad ulaza koja je izgledala kao da je doletjela iz nekog drugog vremena (a napravio ju je sam Liputin, nacifravši je neakvim nemogućim starinskim slovima), navaljivao da uđu unutra. Ostatak društva, sastavljen od domaćina, zdušno ga je odgovarao od toga. Ali on je bio uporan.

– Drage kolege! Ja znam da u ovom lepom gradu, u kom sam i sam imao privilegij da budem rođen, ima na stotine mesta gde je ćevap bolji, a somun sočniji i mekši. Ali sva će ta mesta postojati i sutra! A ovoga ovde, koje na tako čudesan način korespondira s mojim nekim ličnim opsesijama, možda već ujutro ne bude! Zato vas pozivam da iskoristimo priliku! I nemojte da se iznenadite ako ovde pojedemo ćevape čiji sastojci ne budu od ovoga sveta! – reče on i svečano uđe unutra.

U praznoj ćevabdžinici zatekoše debeljuškastog Antu Liputina, ponešto deprimiranog, kako

se upravo sprema za polazak. Međutim, ugledavši goste, prve tog dana, on neobično živne; saslušavši narudžbe, najprije im donese pivo, otvori svako pred njima na stolu, natoči im u čaše, pogledavši pri tome svakog ponaosob nekim neizrecivo ljubaznim pogledom; zatim odjuri do peći gdje se pretvori u razigranu kuhinjsku pčelu radilicu: tek što je stavio peći meso, eno ga gdje reže lepinje, sjecka luk, preokreće ćevape i pljeskavice, skida tanjure s polica i raspoređuje ih po pultu, namače lepinje, donosi biber, sol i čačkalice, sve ih vrijeme obasipajući osmijesima. Pri pogledu na tu silnu aktivnost, pisci se odmah oraspolože, obuzme ih neka toplina i radost; valjda svatko od njih pomisli da nikad nije vidio užurbanijeg i uslužnijeg ćevabdžiju. Naročito je ezoterika privukla njegova pojava; odvojivši se od društva, pio je pivo na šanku i gledao ga kako radi. Zatim ga upita je li on taj Liputin. Kad mu ovaj odgovori potvrdno, pisac oprezno reče kako još nikad nije imao čast upoznati nekog Liputina; jedini Liputin za kojeg je on čuo lik je što ga je stvorio Dostojevski, i to je njemu jedan od najuspjelijih i najkompleksnijih likova besmrtnog genija kojega on inače smatra najvećim čovjekom još od vremena Isusa Krista. Ante Liputin, čovjek žive riječi i dugogodišnji barmen, koji nije do kraja pročitao ni Šegrta Hlapića, uputi piscu pogled pun zanimanja; naročito ime Dostojevskog nekako posebno zazveči u njegovu sjećanju. Eto, pomisli on, tolike sam godine proveo u rodnom gradu i nitko mi nikad nije rekao tu značajnu informaciju: da je taj Dostojevski još davno pisao o nekom Liputinu! U međuvremenu je pisac razvezao o njegovu književnom prezimenjaku. Ne prekidajući rad, Ante Liputin slušao ga je s neobičnim uzbuđenjem, istovremeno se čudeći fizičkoj ugodu koju su mu pričinjale pišćeve riječi. Gutao ih je, gutao je cijele rečenice, a one su se rasprskavale unutra poput praskavih bombona, izazivajući toplinu i kolanje neke nepoznate energije od koje je postajao još užurbaniji; piscu to nije promaklo – i njemu se učini da svojim pripovijedanjem izravno utječe na ponašanje neobičnog ćevabdžije; kad je spomenuo nešto o načinu na koji je književni Liputin trljao ruke, ćevabdžija ih, nekoliko sekundi poslije, na isti način protrlja, a zatim, i ne primijetivši zaprepašteni piščev pogled, nevjerojatno hitro poslaže ćevape i pljeskavice u već pripremljene lepinje na tanjurima i sa svim tim odjuri do glasnog društva. Uz to, vidjevši da nisu svi naručili jelo, Liputin se sjeti da u frižideru ima nešto kobasice i kulena što su mu ih poslali od kuće; on i to nareže, pa donese na fino aranžiranu poslužavniku. S krpom prebačenom preko ramena, svejednako trljajući ruke, zadovoljno je obigravao oko stola, gledajući goste kako jedu; jedini koji nije jeo bio je Jeremič, on je fascinirano zurio u Liputina, koji je povremeno zastajao kraj njega, tražeći da mu još priča o njegovu prezimenjaku. I on mu je pričao, i dok mu je pričao, činilo mu se da se taj neuhvatljivi čovjek pred njim mijenja iz trena u tren. Uz to, Liputin mu je neprestano dolijevao u čašu i nutkao ga da pije, pa u jednom trenutkom piscu sve to postane previše; i

piće što ga je popio, i mirisi hrane, i taj lik koji se počeo otimati kontroli, pa mu glava samo odjednom klone, u tamu, u ništavilo.

Kad se sutradan probudio, mamuran i s glavoboljom koja ga više neće napustiti, nije znao gdje je, ali je Liputin bio prvo čega se sjetio. Najprije odmahne rukom, uvjeren da je to samo sanjao; no tad izjuri na ulicu, obazre se i s nekom zebnjom odjuri prema mjestu gdje se nalazio Liputinov lokal. Čevabdžinica nije nestala, bila je tamo. A i Liputin je bio tamo. Samo, za razliku od sinoć, lokal je bio pun; osim njegova sinoćnjeg društva, koje kao da odande nije ni odlazilo, tu je još puno poznatih i nepoznatih lica. Ugledavši ga, Liputin mu u prolazu utraپی porciju ćevapa, na račun kuće, da se malo popravi, reče. Kad uhvati vremena, posjedit će s njim da mu još priča o njegovu davnom rođaku. Pisac je u nevjerici zurio u Liputina, osjećajući nekakav neobjašnjiv ali rastući strah. Zatim se, da ne smeta, primakne šanku, pogleda ćevape, podigne lepinju i poče lakomo jesti. Gutao ih je ne žvaćući i gurajući za njima velike komade lepinje; tad čvrsto odluči da tom Liputinu, koji mu je odjednom postao strašno mrzak, više neće reći ni riječi. No, kad je već bio pri kraju, spazi u zrcalu kako mu se ovaj približava s leđa; zaboravivši na svoju odluku, obuzet napadom panike, on istrči iz ćevabdžinice i sjuri se niz strmu ulicu, ne obazirući se na Liputina koji je vikao zovući ga natrag. Prvim avionom odletio je za Beograd i nikad više nije došao u Sarajevo.

Nakon tog iznenadnog piščeva bijega, razočarani Liputin vratio se u lokal.

- Pa pričat ćemo ti mi o Liputinu, Ante! - reče jedan od pisaca - Pusti ludog Hiperborejca!

- Šta, i vi znate te priče? - upita ih on.

- A kako ih, bolan, ne bi znali!? Ti samo radi svoje, a mi ćemo ti ih sve ispričati, Ante.

I oni su mu pričali priče. S vremenom ih je dolazilo sve više, a među njima bilo je i takvih koji ni sami nisu čitali *Bjesove*, ali su i oni imali što reći o čudesnom liku Liputina, ugrađujući u njega svoje želje, nade, strahove, ljubavi, čežnje, tuge, suze. Ante Liputin slušao ih je s uzbuđenjem i zanimanjem koje nikad nije jenjavalo, redovito u hodu i ne prekidajući rad, puštajući da ga njihove priče preobražavaju i mijenjaju i čine boljim iz trena u tren, iz dana u dan. Ponekad bi se u njegovu restoranu pojavio i kakav šutljiv i neobaviješten gost koji bi se, na Liputinovu molbu da mu ispriča nešto o njegovu prezimenjaku, otresao na njega rekavši mu neka sam uzme knjigu i pročita je. Na to bi se ovaj samo nasmijao, a ostali bi gosti požurili izgrditi bezobraznika. Jer Ante Liputin je oduvijek bio čovjek žive riječi i to će i ostati.

* * *

Zvonjava telefona presiječe ga taman kad je jezikom stigao do najosjetljivije točke. Romeo se teška srca odvoji od tog remek-djela među dupencetima.

- Neeee, zašto si prestao?

- Moram se javit, vidi koliko je sati, sigurno zovu iz jedinice. Dao sam im tvoj broj - reče on ustavši iz kreveta. Djevojka ga je pratila pogledom. Divno, gipko i snažno muško tijelo, nakratko posuđeno od rata. Ona se povuče do ruba kreveta, otkrije plahtu i počne se dirati.

- Prestani, jebote! - reče on poklopivši slušalicu - Sad su mi javili, pogino Buda.

- Tko?

- Buda. Moj najbolji prijatelj iz jedinice. Idem natrag.

- Pa tek si došao...

- Idem natrag! - reče on, navlačeći uniformu, prestajući biti ljubavnikom i pretvarajući se u mladog hrvatskog boga rata, starog 24 godine, niz čije lijepo lice, koje više nikad neće izgledati tako uzvišeno i tako čisto, klizne nekoliko suza. Pred sobom je vidio samo jednu sliku: Buda, najmirniji i najhrabriji dečko na svijetu, koji se u životu nije potukao, za djelić sekunde prekasno okida osu. Tenk ga je pogodio prije nego što je i sam odletio u zrak.

- Ti plačeš, dođi, zagrli me - reče ona.

- Ne plačem, ja ne plačem. Ali neko će sigurno zaplakat - reče on zalupivši vratima i izađe u hladnu prosinačku noć. Poslije je puno puta poželio da je ostao u tom stanu i isplakao u njenu naručju i zadnju gvalju tuge, a onda se utopio u moru najbezumnijeg seksa. Umjesto toga, vratio se u Slavoniju, u rat, koji je sad imao lice što ga je mogao mrziti, gdje je s još trojicom iz ekipe zaigrao osvetničku igru *Svakog dana čejen jedan za našeg Budu čejen bijedan*, što su je igrali dok god je trajao rat, a i poslije, kad su se jednom godišnje, na datum Budine pogibije, ubacivali na neprijateljski teritorij i hvatali po jednog, obično važnijeg četnika, i ritualno ga ubijali noževima negdje u Prašniku, vraćajući se natrag puni mračnog zadovoljstva i sa sve više gorčine.

Kad se krajem devedeset i druge, nakon što se u bosanskom loncu dobrano zakuhalo, Ante Liputin vratio u rodni grad i otvorio restoran u lokalu koji mu je zajedno s kućom vraćen u procesu denacionalizacije, sa žalošću je morao zaključiti da je došao u duhovnu pustinju. Ne samo da tu nije bilo duhovitih sarajevskih pisaca i drugih umjetnika nego su netragom nestale i one dobre stvari i ljudi kojih se sjećao iz mladosti. Gradom su se šetali čudni neki tipovi, mrki, mračni, zlih namjera. Ponekad su svraćali i kod njega. Njega ipak nije napuštao optimizam, pokušavao je naći s njima zajednički jezik, navesti ih da mu govore o tome zbog čega su im lica tako mračna i ukočena, pokušavao izbiti iz njih iskru radosti i smijeha, ali bi oni ljutito ispijali piće i odlazili, poručujući mu da će se vratiti tek kad nabavi kakvu dobru konobaricu.

A tad se pojavio Romeo. Dramski pisac, fluidni poduzetnik, bivši specijalac, čovjek sa stotinu zanimanja i planova, sjeo je na njegovu terasu s nekim svojim šutljivim prijateljem i, nakon što ih je Liputin poslužio, rekao kako bi mu bila izuzetna čast popiti piće s nekim tko dijeli prezime s likom što ga je proizvela mašta besmrtnog Fjodora. Liputinu su se odsjekle noge. Romeo ga je osvojio otprve. Njegove šarmantne faze tad su još prevladavale i pobjeđivale mračne ponore u koje je poslije znao upadati. Te je noći kod Liputina bez pardona potrošio nekoliko tisuća kuna, časteći sve koji su nailazili, pa se Liputinu vratila ne samo duhovna vedrina nego i poljuljana vjera u posao. Možda otud i ona silna mržnja prema Romeu poslije. Jer nema goreg nego kad ti netko oduzme vjeru koju je jednom u tebi probudio. No tad, u danima kad se ponovno nazirala mogućnost osvajanja sreće, Romeo je bio stožerna točka oko koje je Liputin gradio svoje planove za budućnost. Od svog je restorana namjeravao stvoriti isto onakvo mjesto kakvo je imao u Sarajevu. Opet će kod njega dolaziti pisci i pametni ljudi, a za Liputina će se znati u čitavoj državi.

Romeo je nekako u to doba dobio državnu nagradu za dramu, o njemu se puno govorilo u medijima, objavljivani su članci i intervjui u novinama; te je članke Liputin izrezivao, uokvirivao i vješao na zid iza šanka. Naravno da je on čuo i za onu drugu, mračniju Romeovu stranu i ekscese što ih je ovaj radio po drugim mjestima u gradu, ali je svima govorio, s prezirom neuobičajenim za njega, da su to sve obične rupetine gdje nema duše i razumijevanja za kompleksnu osobnost umjetnika, ratnika i fluidnog poduzetnika kakav je *naš Romeo*. A Romeo se zaista ponašao prema Liputinu s uvažavanjem i toplinom, slušao ga je dugo i obzirno (sad je Liputin bio taj koji je pričao) dok mu je ovaj povjeravao svoje želje, čežnje i planove, te mu je obećao svu potrebnu pomoć u nastojanju da se ti planovi ostvare.

Uskoro su zajednički došli na ideju da se u Liputinovu lokal, jednom tjedno, organiziraju okupljanja pisaca i drugih umjetnika. Romeo se čak toliko zanio time da je odlučio okupiti skupinu glumaca koja će na otvorenju izvesti nekoliko prizora iz njegove drame. Liputin – koji je tako nešto priželjkivao ali se nije usudio zamoliti – bio je oduševljen. Pun energije, bacio se na posao, dao izgraditi malu pozornicu, iznova dekorirao lokal, u potrazi za umjetnicima obišao je na desetke amaterskih udruga i umjetničkih udruženja. Osim toga, a to je bila kruna svega, uspjelo mu je pronaći i dovesti dvadesetak svojih nekadašnjih sarajevskih gostiju, koje je rat porazbacao po Zagrebu, Rijeci, Ljubljani, Beču. Jedan je stigao čak iz Švedske. Liputin nije žalio troška. Jer trebala je to biti noć kad će on konačno povratiti svoju izgubljenu dušu.

* * *

Iako se ono prvo Jeremičevo pijanstvo dogodilo prilično kasno, kad je već prevalio četrdesetu, ono nipošto nije bilo zadnje. Napio se čim je stigao u Beograd i tako nastavio sljedećih deset godina. Zbog glavobolje. Za sve je krivio glavobolju koja se javila onog sarajevskog jutra kad se onako uplašio Liputina i koja ga više nije napuštala. Zbog nje je prestao pisati prozu, poeziju i eseje. Doduše, uskoro će pronaći da mu, nakon nekoliko čaša lozovače, kad glava boli baš onako taman, sasvim dobro ide pisanje huškačkih političkih govora protkanih pravoslavnom misticizmom i budućim junačkim djelima pravoslavnih Hiperborejaca. Još kasnije, otkrit će još jedno moćno sredstvo koje je činilo da, opet u kombinaciji s lozovačom, glavobolja potpuno nestane: urlati pred zapjenjenom masom te iste govore i dizati je na oružje.

Ali nikad nije zaboravio onu mističnu sarajevsku noć, ono stravično jutro i Liputina. Kao što nije mogao shvatiti kako drugi nisu vidjeli ono što je on vidio. Zašto oni nisu vidjeli tog ćevabdžiju Liputina kakav je on zapravo!? Ili je on, koji je u svemu vidio znakove i znamenja, pronalazio drugima nevidljive korespondencije, možda ipak u krivu? Možda je taj prokleti Liputin zaista obični Ante Liputin, dobroćudni ćevabdžija? Ali otkud onda onaj strah, onaj grozni panični strah!? I ova glavobolja koja traje godinama i ne popušta i niti jedan joj liječnik ne može utvrditi uzrok!? Zar je sve to samo opsjena!? I zar bi on, vojvoda Jeremič, pobjegao od običnog ćevabdžije!?

Ne!

Bježeći dalje od Liputina i glavobolje, vojvoda Jeremič sa svojim je govorima stigao u zapadnu Slavoniju. Kao i svugdje, i ovdje je postigao uspjeh. Štoviše, toliko je oduševio lokalno stanovništvo da mu nisu dali natrag. Slavili su ga kao kralja, dovodili mu žene, pekli prasce, traktorima dovozili burad rakije. Uredili su za njega vilu Partizanku, na brdu iznad Okučana, gdje je on smišljao fantastične govore koje bi sutradan deklamirao sve brojnijim masama. Ponovno se osjećao kao nekad, glava više nije boljela, a njegove riječi mijenjale su ljude, pretvarajući ih u hordu nepobjedivih Hiperborejaca. Još samo malo, još samo jedna rečenica, još samo jedan uskličnik – i ta će horda krenuti.

Gledao ih je kako odlaze.

Gledao ih je kako se vraćaju. Bijesni, odrpani, pijani, ustrašeni. Dočekivao ih je sa svojim vatrenim riječima, ali one se više nisu čule od grmljavine artiljerije.

- Pođi s nama, vojvodo! Vodi nas! – rekao mu je jedan.

- Da i ti kusaš malo rata! – reče mu drugi.

- Kurac će taj kusat išta drugo osim pičke, rakije i prasetine! – zaključio treći, više za sebe.

Ali Jeremič nije čuo nikog od njih. Povukao se u potkrovlje vile Partizanke, odakle se mogla vidjeti većina onoga što su njegovi Hiperborejci zvali srpskom Kalifornijom. Otad više nije izlazio, nego se posvetio svojim glavoboljama koje su ponovno jačale, i tu ni rakija više nije pomagala. Ponekad bi kod njega nahrupili ogorčeni borci; praznili bi njegovu burad i jebali žene koje su mu nekoć poklonili. Isprva bi ga u pijanstvu napali i istukli, a onda su ga, zgađeni, ostavili na miru. Nakon nekog vremena prestali su dolaziti. Još bi jedino djeca navratila pred sablasnu vilu i nabacivala se kamenjem.

Jednog dana, kad je primirje odavno nastupilo a svi već zaboravili da on postoji, vidjeli su ga kako prolazi središtem Okučana. Odlazio je prema istoku, tamo gdje su se nalazile crte uspavanog bojišta. Začudo, bio je sređen, uredan, čak dostojanstven, s dugačkom ali njegovanom bradom što je padala na cijev kalašnjikova iz kojeg još nije ispaljen ni jedan metak. To se vojvoda Jeremič uredio za susret sa sudbinom. A za njega je to značilo susret s Liputinom, za kojeg mu je netko javio da se nalazi u desetak kilometara udaljenoj Gradiški.

* * *

Malu je pozornicu, do početka Romeove predstave, zauzeo mali pjevač sevdalinki, izbjeglica iz Bosne kojeg je pronašao Liputin. Pjevao je prateći se na gitari. Liputinovi sarajevski prijatelji sjedili su uz samu pozornicu, pjevajući zajedno s njim, mezeći, naizmjenično se smijući i plačući. Liputin je obilazio oko njih, gledao ih kao vlastitu nesretnu dječicu i pazio da im ništa ne manjka. U tome mu je pomagao Romeo, koji im je svojim humorom razgonio tugu i čežnju za onim što su izgubili. Stvorena je krasna, topla atmosfera, u koju su se uskoro uklopili i domaći gosti, pa je čitav Liputinov restoran postao kao neka oaza života kakav je nekoć postojao; mnogi od njih poželjeli su da vrijeme stane i da tako ostane zauvijek.

Tad je ušao vojvoda Jeremič. Teško je opisati šok, iznenađenje, čak užas što je obuzeo sve prisutne, naročito Sarajlije koji su se, bježeći upravo od takvih, razmiljeli po čitavu svijetu. Osim toga, većina je njih prepoznala svog bivšeg kolegu i znala čime se on bavio proteklih godina, pa su proklinjali tren kad su pristali doći u ovo mjesto samo nekoliko kilometara udaljeno od četničkih položaja. A Jeremič je isto tako počeo prepoznavati neka lica. S njim su bili još dvojica, jedan ogroman i brkat, slika i prilika Crnogorca, s teškim mitraljezom u rukama, drugi nešto niži, opakog izgleda i toliko crnog lica da čovjek nije mogao a ne pomisliti da je, eto, crni vrag ipak došao po svoje. Sva trojica držali su oružje i kretali se prema pozornici. Onaj golemi udari nogom malog pjevača sevdalinki, sruši ga na pod i nogom zgnječi gitaru. Pakosno se smješkajući, Jeremič bolje namjesti kalašnjikov oko vrata pa pogledom prostrijeli društvo Sarajlija.

- Lepo, bogaramu, baš lepo! Oni vaši tamo u Sarajevu, gladni, žedni i pod granatama, a vi ovde malo kod ustaša na gozbu!? A, stoko dezerterska!? A znate, više bih vas cenio da ste ostali tamo, sa svojim narodom, pa makar i poginuli! Ali vi više volite gde je toplo, gde se ždere i uživa! Neka drugi umiru, a mi ćemo ovde da slušamo sevdalinke, da plaćemo jer nam je tad najlepše i da tugu lečimo ćevapima i pivom, je l' de! Samo, neće moći, neće moći ove noći! To vam kaže vojvoda srpski Jeremič! A gde je... - reče on malo zastavši - gde je onaj, kako se ono zvaše, vaš domaćin, Liputin?

Liputin, koji je za vrijeme ulaska četnika bio u kuhinji, upravo je donosio novi pladanj mesa s roštilja. Ugledavši bradatog četnika, on zastane nekoliko trenutaka, gledajući u pod kao da o nečem duboko razmišlja, a onda se lupi po čelu i skoro potrči prema Jeremiču.

- Pa to ste vi, gospodine Jeremiću!? I vi ste nam došli!? Meni je tako drago, znate, pokušavao sam vas pronaći... Dajte, uzmite, poslužite se, svježe pečeno, još vruće, roštilj *à la* Liputin, da prste... - govorio je ushićeno Liputin, ali ga Jeremič, koji ga je gledao s nevjerovatnom

mržnjom, prekrine udarivši ga svom snagom puščanom cijevi u trbuh. Ovaj ispusti pladanj, meso se razleti na sve strane, a Liputin pade preko njega. Tad sa stolice skoči Romeo i uz krik se baci na Jeremića. Uspio ga je udariti i oduzeti mu pušku kad ga onaj golemi Crnogorac odalami s leđa.

- Secite! Odvedite ga tamo i ruku mu odsecite! - vikne razjareni Jeremić, a Crnogorac i onaj opaki odvuku Romea u drugu prostoriju. Odande se uskoro začuše udarci i Romeove psovke. No tad odjeknu jeziv krik. I još jedan.

- Obe sam mu, gazda. Taj više nikog neće udarat.

Prostorijom zavlada jeziva tišina.

- Svi ćete doći na red, ne brinite ništa - reče Jeremić, a onda skrene pogled na Liputina, koji se upravo pridizao, brišući lice umrljano sokom od mesa. - I tebe sam se celi život bojao, prikazo jedna gadna, utvaro prokleta, aveti...

Liputin ga je gledao sa suzama u očima.

- Pa što je vama, gospodine Jeremiću!? Jeste li vi izgubili pamet? Ta ja sam mislio da ste vi na gozbu došli, jesti, piti, pjevati, priče pričati, sjećate se, kako ste ih samo znali pričati... A vi mene udarate, ljudima ruke sijećete! A za mene nema ljepšeg nego u dobrom društvu priče slušati, a vidite kako se večeras lijepo društvo okupilo. Još, još nije kasno! Živi smo, svi smo živi i čit... A Romeo je dobar, i on će za ruke oprostiti... On je moj prijatelj, ja ću ga zamoliti da oprost ako sam ne bude htio, gospodine Jeremiću!

Jeremić nije odgovarao. Gledao je nijemo u Liputina, a zatim sjeo u stolicu i stao ridati.

- Fantastično! Bravo! Genijalno! - viknuo je netko iz druge prostorije. Bio je to onaj golemi četnik. Uskoro se pojavi i drugi pa uz iste povike počne urnebesno pljeskati. Zatim dođe i treći. I taj je pljeskao. Činio je to sasvim dobro s obzirom na to da ne bi trebao imati ruke. Liputin je zapanjeno gledao u Romea koji se popeo na pozornicu.

- Dragi prijatelji, draga publiko! Upravo ste vidjeli jedinstveni skeč *Svakog dana čejen jedan za našeg Budu čejen bijedan* našeg *Brutalnog kazališta užasa* koje ujedno ovog trena ukidam. Isti je skeč završetak jedne priče, o kojoj ovdje ne bih govorio, a u kojoj su zajedno sa mnom sudjelovali ova dvojica mojih suboraca, inače bivši specijalci Hrvatske vojske koji su ovom prilikom glumili neprijateljske vojnike. Također zahvaljujem ovdje prisutnom Jeremiću, pravom četničkom vojvodi, koji je ljubazno pristao odigrati ulogu u našem skeču

pa smo morali organizirati pravu obavještajno-vojnu operaciju da bi ga doveli. Hvala i vama, publiko, a naročito sarajevskim prijateljima bez kojih ovo ne bi bilo ono pravo. Ali najveća, golema, monumentalna hvala jedinstvenom Anti Liputinu, koji je i ne znajući tako majstorski odigrao svoj dionicu u našem malom komadu! Dopusti da ti čestitam, prijatelju! Nas dvojica ćemo još pomicati granice u scenskoj umjetnosti! – reče Romeo otpivši dobar gutljaj iz boce vina što ju je sve vrijeme držao, pa ščepa Liputinovu ruku. Ali ovaj ju žestoko izmače.

– Ti si zao. Odlazi odavde.

– Daj, Liputine, to je samo predstava, malo radikalna i

brutalna, ali da si ti doživio samo djelić onog što sam ja, ne

bi uopće...

– Tako nešto napraviti, tako me obmanuti...

– Liputine!

– Meni nije zbog mene, ali pogledaj njih, moje prijatelje, pogledaj ih, pogledaj što si im napravio!

Romeo zaista posluša Liputina i pogleda ljude s kojima se do prije pola sata šalio, jeo i pio. Gledali su ga nijemo i sa strahom koji je bio možda još veći nego kad su mislili da su u rukama četnika. Romeo otpije vina iz boce, uvuče zrak kroz nos nekoliko puta, otpije još vina i drekne:

– Prijatelji!? To su, dakle, tvoji prijatelji! Bjegunci! Kukavice! Dezerteri! Prijatelji! Pa da, zaboravio sam, i ti si zbriso! Slušaj, Liputine, drag si mi, mada se u ovom trenutku ne mogu sjetiti zbog čega, ali nemoj da pomislim da si, osim što si dezertiro iz Sarajeva, dezertiro i iz idiota! – reče Romeo – Ha! Ha! Ha! I ne zajebavaj, nego daj tu ruku!

– Iz *Bjesova*, idiote, a ne iz *Idiota*! – poviče Liputin, čije se oči napuniše suzama i on, predvođen svojim trbuhom, jurne neustrašivo na Romea. I u gradišćansku povijest.

KAD SAM BIO BAKO PILA, MRTVA, A U NAJBOLJIM GODINAMA

Iz sela su izlazili pirotehničari, a u selo sam ulazio ja, car, kralj, pobjednik, akviziter *Boban knjige* koji ni od nepismenih, ni od slijepih, ni od nezaposlenih ne odlazi bez prometa od bar tisuću kuna. Kad bi me slušali gdje predstavljam knjigu o zdravlju, oni ne bi ni mislili da kupuju običnu knjigu, nego eliksir zdravlja i mladosti i samo su se čudili kako su dosad uopće preživjeli bez nje. Kupcima mojih kuharica nosnice su se punile zamamnim mirisima a sline navaljivale na usta, pa bi mi nestrpljivo otimali knjigu i bježali s njom u kuhinju kao da iz nje ima iskočiti raskošan objed.

Bio sam gladan izazova i krstarilo sam selima spaljenim ratom, načičkanim minskim poljima i zaraslim u grmlje, bagru i korov. Tog sam se dana našao u srcu Prašnika. Od dvadesetak kuća u selu deset ih je čitavih, donekle obnovljenih. No u većini nitko ne živi; nekom sam djedici za stotinjak kuna prodao *Kako uspjeti u životu*, i to je bilo sve. Jedno predstavljanje nije urodilo prodajom, a u drugim čitavim kućama nikoga nisam našao. Neki bi možda rekli da je makar i jedna prodaja u takvoj vukojebini uspjeh, ali ja srećom ne spadam u takve. Vraćajući se natrag, spazim da se iz dimnjaka jadnog kućerka, majušne potleušice rascijepljene granatom, koju pri prvom prolasku nisam smatrao vrijednom posjeta, sad vije dim. Samo se po tome moglo vidjeti da tu netko živi.

Prošao sam kroz usko duguljasto dvorište, nogama uklanjajući crne zmije s bjeličastim trbusima koje su se sunčale na stazi. Pokucam. Iznutra se začu slabašan glas.

Za stolom sjedi mršav starac, nalakćen na karirani plastični stolnjak. Premda je toplo, u šporetu pucketaju crvi u suhim drvima, a kraj njega je krevet u kojem netko spava.

- Au, vi stigli, doture! Dobla vas Mara, znači? - reče starac.

- Dobila, čiča, dobila - odgovorio sam. Nije prvi put da me po ovim selima zovu doktorom zato što sam prodavao knjige o zdravlju. - A u čem je problem, ni vam dobro?

- Ma men je dobro, doture, al je mojoj Pili lošo. Još jučer legla i ne ustaje, pa sam reko našoj Mari nek vas pozove, ona jedina ima telefon u selu.

Ostavio sam knjigu na stolu i prišao krevetu. Bako Pila leži u vojničkom stavu mirno, stroga, dostojanstvena, kao na smotri. Ukočena. Mrtva. Ništa manje mrtva nego Tutankamon.

- More li raki'ca, doture? - upita starac.

- Ma može, čiča. Čim se pobrinem za vašu Pilu.

Stari ode po rakiju, a ja sjednem na rub kreveta glumeći kako pregledavam „bolesnicu“. Tijelo joj je hladno i ukočeno; mora da je još jučer umrla. Ali oči su joj još žive i, što ih duže gledam, sve mi se više čini da te oči nešto hoće od mene. Ubrzo mi taj pogled postane neizdrživ; okrenuo sam boku na bok, licem prema zidu; sad je izgledalo kao da stvarno spava.

- Je l' puno lošo? - upita starac koji se vratio s rakijom.

- Još će ona vama plesat noćas, čiča moj, al da nisam došo, moglo je bit svašta - odgovorio sam bez razmišljanja.

- A-u, doture! Kad bi to bilo! A nekad se ona vrtla ko vila, a i mene bogami znala zavrtit, sam šta je prošlo naše vrćenje. Sad sam čekamo da nas Onaj pozove. Evo, izvolte.

- Uzdravlje, čiča. A vi nećete?

- Ne smim. A voljim - reče on nekako čeznutljivo.

- Pa jesam ja dotur il nisam, sam vi popijte, dobro će vam činit - kažem ja jer mi pred oči izbije slika starog kad jednom shvati da je ostao sam, bez bako, usred ove minirane prašume.

Stari potegne jednu, pa drugu. On možda nije smio, ali je svakako mogao, pa smo uskoro ušli u dobar ritam, rakija je klizila, sudarali smo se čašama, ispijali, sudarali. Boca puče; stari ode po drugu. Tad mu, onako usput, prodah knjigu o zdravlju. Kad me on upita koliko je dužan za moj posjet, ja sam rekao ništa; ali da ovaj priručnik, namijenjen ljudima udaljenim od zdravstvenih ustanova, nažalost, nije besplatan kao što su besplatne moje usluge i ja ga najradije ne bih njemu ni ostavljao da me na to ne tjeraju pravila struke ali i velika korisnost samog priručnika koji omogućava čovjeku da u nuždi pomogne bilo sam sebi bilo drugome. Ispunim zaključnicu, on mi da sto kuna, a ja mu još objasnim da će mu ostale četiri uplatnice stići poštom. On je zapravo htio sve platiti odmah, ali reče da je blagajna u Pilinu fertunu, a ni on ni ja nismo željeli buditi Pilu.

Moj posao je bio gotov i, što se toga tiče, mogao sam otići. Ali nije mi se išlo. I starac i ja bili smo već prilično pijani; zadnjih sat vremena on je uglavnom drijemao, mrmljajući

povremeno neke važne riječi koje i nisu bile upućene meni. Očito je mislio da razgovara s Pilom. Ostavio sam ga da na miru spava i prošetao do druge prostorije. Bila je to spavaća soba kojom je dominirala psiha s velikim zrcalom i dva ogromna starinska kreveta, nakrcana poput riječnih lađa spremnih za isplovljavanje. Na prvom – veliki jastuci od perja, perine i pokrivači, naslagani skoro do stropa. Taj me slabo zanimao. Prišao sam krevetu s odjećom. Nisam se žurio, birao sam polako, najprije tamnoplavu suknju posutu jedva vidljivim zvijezdama, pa crnu bluzu s crvenim cvjetovima, bordo prsluk i zelenu maramu protkanu zlatnim i srebrnim nitima. Bako je bila visoka i sve mi je izvrsno pristajalo, a boje tako složene da sam naprosto blještao. Tad shvatim da mi se piša. Izjurio sam van, zadigao prednji dio suknje pa muški nemilosrdno zalio prašnjavu zemlju pod sobom. Jedva da sam ga otresao, a s puta me pozdravi neka žena:

- Faljen Isus, bako! Je l' vam išta bolje?

- Navike, dite moje! Pa vidiš i sama, nikad i nisam bila bolje! – odvratim glasom koji nije bio moj i koji je morao biti Pilin, pa se vratim u kuću, pokrijem pokojnicu preko glave, a zatim na radiju pronađem odgovarajuću glazbu. Tren poslije pravio sam po kuhinjici čarobne korake, draškajući u prolazu uspavanog starca. Nije prošlo dugo, a on se trgne, protrlja oči, pa stane hihotati svojim bezubim ustima:

- A ja doturu nisam virovo kad mi reko da ćeš ti još danas plesat. A ti se evo vrtiš ko u najboljim godinicama!

- Sam ti dojdj, moj dido – kažem, pa ga primim za ruku i uvedem u svoj čarobni krug. On se i dalje ludo smijao.

- Kolko ima da se nismo ovak vrtili, a, Pilo?

- A to ne znam, sam znam da ćemo se odsad stalno vrtit, do smrti, pa i poslije, na onom svitu.

- Baš smo sritni nas dvoje, Pilo.

- Baš jesmo – potvrdim mu, pa utisnem dugi poljubac u starčeva usta. On poče gubiti zrak. Više ga nisam puštao.

Držao sam ga čvrsto i okretao oko sebe, sve brže i brže, sve dok nisam shvatio da on više ne stoji na nogama, nego ga ja, mlitavog i neobično lakog, zapravo nosim na rukama. Tad spustim starca na krevet, okrenem Pilu licem prema njemu, a njegovu ruku prebacim preko

njezina boka. I tako mi se učini baš dobro.

Pilinu sam odjeću vratio na mjesto, a zatim sjeo za stol za kojim smo obojica još nedavno pili, nasuo još jednu rakiju, pa je polako ispijao promatrajući stare ljubavnike koji su imali sreću da oboje umru u par sati, a da ni jedno ne sazna za smrt onog drugog. Čak mi se i Pilino lice činilo nekako manje strogo. Zatim ispravim zaključnicu, prekrižim „plaćanje na rate“ i dopišem da je plaćeno gotovinom, što je uz 15% popusta iznosilo točno 481,00 kn. Iz Pilina fertuna uzmem traženi iznos i napustim kuću. Taman pred kapijom ispriječi mi se crna debela zmija, ali ja je nogom snažno napucam u grmlje, pa izađem van, na sunčani drum. Ja car, ja kralj, ja šampion.

ORNITOLOŠKA RASPRAVA

- Žuna!

- Kos!

- Vrebac! Velki!

Ova se jezgrovita ornitološka rasprava vodila na isturenoj točki kod sela Gorice, u prosincu '91. godine, i trajala je na prekide od podneva tog dana, otkako su prestala borbena djelovanja a četvorica izvidnika 121. brigade zaostala između naših i četničkih linija, gdje su čekali noć da se vrate svojim. Utočište su pronašli u jednoj grobnici, koju je proširila granata. Nalazili su se, naime, na seoskom groblju. Nedugo nakon što se sve smirilo, na grob udaljen petnaestak metara sleti neka lijepa ptica, debeljuškasta i vesela, perja neodređene boje koja je, pri mutnoj svjetlosti dana, mogla biti siva, smeđa, ali i crna. Vojnici su se odmah počeli sporiti oko biološkog identiteta ptice, isprva zato da im brže prođe vrijeme, ali uskoro je rasprava postajala sve zanimljivijom i žešćom, poprimajući čas svađalački, čas poetski, pa čak i filozofski karakter.

- Baš je lipo vidit ovu žunu...

- Vrebca! Velkog!

- U ovom mrtvilu, usred ove smrti i zime, pa čak i ako mi sad isto poginemo, vidit ovu žunu...

- Kosa!

- Meni dođe ko neka utjeha. Njezine su prijateljice još na početku ovog rata otišle na jug, daleko, u Afriku, ali ova ovdi žuna...

- Vrebac! Velki!

- Ova ovdi žuna...

- Kos!

- Vrebac! Velki!

- To je hrabra ptičica, ona nije pobjegla, nego je ostala ovdi s nama... I ona meni sad dođe ko

neki simbol života, ona je nama tu došla da nas hrabri i da nam poruči da iznad ove patnje postoji nešto više i jače, ova ovdje žuna...

- Kos!

- Vrebac! Velki!

- Možda i nije žuna...

- Pa i nije, kad je vrebac. Velki!

- Kos!

- Nego anđeo nebeski, glasnik života, života koji se ne da, pa pogledajte je samo kako skakuće, kako se veseli, kao da nam govori... O ne, moj bože, ne! Ne!

Posvemašnju je tišinu razrezao pucanj, a od misteriozne ptice ostade samo perje koje je hladni vjetar raznosio po mutnom i sumračnom danu. To je učinio četvrti čovjek u grobnici koji, doduše, nije sudjelovao u raspravi, ali mu je ona strašno išla na živce.

- Eto vam, budale! Žuna, kos, vrebac! A ja kažem - krepana tičurina!

Sva trojica ornitologa zgrabiše oružje i okrenuše se prema njemu.

- A ja bi reko, majmune, da smo sad svi najebali. Otkrio si položaj - reče onaj koji je smatrao da je ptica vrebac. Velki.

To se zaista i dogodi. Najprije vatra iz bestrzajca zaspe grobnicu, a zatim joj se pridruže minobacači i tenkovi. Uskoro cijelo bojište oživi. Ali oni više ništa nisu čuli. Ponovno su ugledali pticu, živu, zdravu i nekako puno ljepšu nego prije. A ona se rasprava nastavi.

- Žuna!

- Kos!

- Vrebac! Velki!

MRTVA PRIRODA

Kad je Zora dječjeg lica, željan akcije i žedan krvi, sa svojom ekipom upao u selo, sve je već bilo gotovo. Prvi vod odradio je radnju i otišao dalje. Dočeka ga tek kurir s naredbom da utvrdi položaj i čeka.

- Opet da čekam!? - rikne on motreći sleđeni pejzaž. Od čišćenja sela nije prošlo ni sat vremena, a već se sve smrzlo u vječnosti. S golog drveća visjeli su komadi opreme i mesa kao plodovi izrasli iz grana.

- Jes to naši il njiovi? - upita Are.

- Isti kurac. Sve to sad mrtva priroda - reče Zora.

Predvečer je Are ubio krmka. Ujutro Iva skine glavu starom orozu. I to je bilo to.

- Kake sam ja kurčeve sreće!? - reče Zora pljunuvši - Di taj čejen, majku mu jebem!?

- Čejen! Čejen! - odgovori glas odozdo kao jeka njegovih vlastitih riječi i misli. Zora pogleda prema mostu. Are je nekog izvukao iz potoka i vukao ga po snijegu. Taj je očito bio smrznut a i lijeva mu je potkoljenica nekako čudno stajala, sa stopalom okrenutim prema natrag. Kad je shvatio, bilo je kasno. Are, koji ga je tjerao da ustane i stoji u stavu mirno, najednom izgubi živce i sasiječe ga rafalom. Zora sleti niz brdo, otme mu pušku i, ne znajući što bi od bijesa, udari ga kundakom posred očiju. Are zaskviči poput krmeta, pa se smiri kraj mrtvog četnika.

Sve je opet mirno. Selo zgurano u ralje nadnaravne zime. Ali njemu nije hladno; dok korača cestom ukočenom pod snijegom, dok gleda ranjena crna stabla i razorene kuće, dok osluškuje tišinu potoka koji je prestao teći i susreće sleđene oči poubijanih, osjeća kako ga iznutra peče njegova vlastita snaga, rastuća bujica koja mora provaliti. Napokon se zaustavi pred nekom ruševinom na kraju sela; nozdrve mu se rašire kao grabežljivcu koji je nanjušio lovinu. Nepogrešivo osjeti da unutra ima nečeg živog. Ubaci metak u cijev, pa uleti u kuću.

Bračni krevet pun izrešetanih fotografija. Podiže jednu ne ispuštajući pušku. Na njoj je brko što ga je ubio Are - on s desne strane, žena s lijeve, a u sredini kći. Uspomena s proslave mature. Osjetivši neko gađenje, baci fotku natrag na hrpu.

Iza sebe začu režanje. Polako, vrlo polako okrene cijev. Pas, nalik tipu s fotke, opak, gadan, gladan.

- Dobar ćuko, dobar - reče muklo odlažući oružje, pa krene rukom prema glavi životinje. Pas je ščepa i zagriže. On stisne zube, ali ne povuče ruku, nego ga drugom pomiluje po vratu, a zatim iz džepa izvadi komad kobasice. Ugledavši hranu, pas pusti ruku i počne pohlepno jesti. Zora se povuče na krevet, izvadi još kobasice, odgrize malo, a ostatak stavi pokraj sebe.

Pas skoči na krevet po još. Kad je i to pojeo, zagleda se u Zorine užarene oči, pa mu njuškom lako stane gurkati ruku.

- Dobar ćuko, dobar. Dobit ćeš ti još, dobit ćeš... - reče nježno gladeći psa koji se prepusti milovanju legavši na krevet pokraj njega.

Zgrabivši ga za muda, Zora munjevito podiže psa uvis pa mu ih ofikari Bigerovim nožem s oštricom od fićine federplate.

Uz žalostan cvilež pas udari njuškom od pod, skoči na noge i jedva izađe iz sobe kližući se u vlastitoj krvi. S toplim mudima u rukama, Zora dječjeg lica krene natrag prema kući u kojoj su spavali. Nakon stotinjak metara primijeti kako pas ide za njim. Iz džepa izvadi još jedan komad kobasice i spusti ga na snijeg.

- Šta s' i ti nešt priklo? - reče Iva ugledavši ga svog poprskanog krvlju.

- Jeb si mater! - odvrati pa legne kraj vrata, dalje od kace s kupusom od koje je smrdio čitav podrum. Otvori bocu četničke brlje i stane je lokati gledajući psa koji mu se približio na desetak metara. Maši se za džep; više nije imao kobasice. On pogleda muda što ih je premetao iz ruke u ruku i koja su, već napola smrznuta, odzvanjala poput klik-klaka. Zakotrlja jedno prema psu; ono se zaustavi na pola puta između njih dvojice; pas pride, svejednako ispuštajući krvavi trag, ponjuši ga i proždre. Ono drugo Zora stavi tik kraj sebe, na snijeg, pa se zavuče u vreću, ostavivši otkriven vrat i glavu.

- Nemoj slučajno da neko od vas šupaka puca na ovu džukelu! Pa makar me i priklo! - reče on, spusti glavu na prag i skoro odmah zaspi.

Sutradan je sunce pržilo kao u proljeće. Sve se otapalo. Stodesetka je došla oko podneva. Ponadao se da idu naprijed, ali vozilo krene natrag prema bazi. Gledao je psa koji je klizio niz brdo nervozno čvrkajući po okidaču RPG-a. Pitao se zašto ga noćas nije zaklao, nego je

umjesto toga pojeo i drugo svoje mudo. Tad ga nešto jako opeče, a raketa silno udari u krov stodesetke.

Kad je sanitet stigao, krv se još cijedila s drveća.

PREPARIRANJE

- E da - reče Morbido 33 Kunst brišući krv i blato s rukava i ruku - a ovoliko mi je falilo da postanem akademski građanin! U najgorem slučaju, bavio bih se tananim finesama baroknog stiha, bio bih među knjigama i u toplome...

- A di je to bilo, u zatvoru? - upita cinično Korbizje, nesvršeni student arhitekture, nakon što je osom pogodio zadnju preostalu čitavu kuću u selu.

- Ne, gospodine neimaru! To je bilo prije zatvora. Pa je l' ti znaš, mahniti zidaru, da sam ja bio među prvih pet na prijemnom!? A primalo nas trideset! Živio sam poeziju od jutra do mraka! Objavljivao sa šesnaest godina! Okretao drugi obraz! Vježbao gitaru i čitao *Fenomenologiju duha*! U isto vrijeme! Jer sam mislio da nemam dovoljno vremena! Jer sam se pripremao za, ako već ne najjačeg, a ono najpotpunijeg i najdosljednijeg pjesnika na svijetu! Nisam živio, sanjao sam! A vidi me sad, živi no ikad sijem smrt i spašavam guzicu vama pacerima! A poezija... Pa dobro, jesam rekao da se prestane s paljbom!? - poviče on na nesvršenog arhitekta, koji je opet nešto poželio raznijeti, mada smo, ruku na srce, već bili raznijeli sve što se moglo.

- I di je onda zapelo, majstore!? - upitam ga ja, nesvršeni student neobjašnjivih običaja i pojava. - Di si je podero? Na čemu se razderala ta tvoja poezija!?

- E vidiš kako ti znaš! Je, razderala se, baš se razderala... na jednu bocu. Ili, točnije...

- Nije li to baš tipično za tvoju struku? Svi vi zapnete na nekoj boci...

- Slušaj, Korbizje! Da malo gledaš oko sebe, da malo bolje zapazaš, vidio bi da je taj iza tebe još živ! Dovrši čovjeka da se ne muči - reče Morbido pokazujući na nerazgovijetnu nakupinu razbijenih cigala, pokidane vojne opreme, rascvala mesa i tko zna čega još, koja se, međutim, ipak migoljila i ječala kao nekakav stroj što se odbija pomiriti s činjenicom da mu je prošao rok trajanja.

- Pa zar je to čovjek? Meni više liči na neku apstraktnu skulpturu koja škrguće i diše... Uostalom, nisi li rekao da prestanem s paljbom?

- Budi kreativan, Korbizje! Ili ćeš odmah dobiti drugi nadimak - reče mu Morbido, a on teška srca odloži osu pa, nakon kraćeg razmišljanja, uzme dvije cigle i njima se sruči na

skulpturu koja diše. Udarao je žestoko objema ciglama, mijenjajući oblik hrpe naočigled; ali nešto u toj hrpi još je živjelo jer se od nje stao dizati još žalosniji, još viši, još uporniji jecaj; a dvije ruke, crne i krvave, podigle su se uvis grčeći se kao da su pod naponom. Morbido je sve to promatrao s izrazom prezrivog gađenja.

- Kakav pacer! Korbizje, rekao sam da skратиš čovjeku muke, a ne da ga još više mučiš! Pokaži mu kako se to radi, Velimire!

- Jes, masta! - rekao sam, izvukao svoj dugi nož i nagnuo se nad apstraktnu skulpturu koja diše. Negdje u njoj još je kucalo toplo ljudsko srce, i to iz jednog jedinog razloga: da njegov vlasnik pati što je moguće duže. Zarinuo sam oštricu i izrezao ga. Dok sam to radio, hrpa je ispuštala dubok uzdah olakšanja, nakon čega se zauvijek smirila.

- Jesi vidio, zidaru! Izgraditi kuću je lako: ali teško je ispjevati pjesmu. I raznijeti kuću je lako: ali teško je ubiti čovjeka. Za to treba imati osjećaj, a ti ga nemaš. Što me vraća na ono o čemu sam govorio prije nego si me ti prekinuo svojom glupom upadicom: ja sam, doduše, spomenuo bocu, ali sam zapravo htio govoriti o razbijenoj boci ili, još preciznije, o grkljanu jedne razbijene boce - reče Morbido preletjevši pogledom preko sela što smo ga osvojili i sjebali do temelja, a onda mu pogled uzleti i pojuri nekamo u daljinu, gdje se valjda nalazila ta boca koja je zaklala njegovu poeziju.

A do nje ga je doveo Begim. Prvi Šiptar kojeg je u životu upoznao, ako ne računa Bećira i njegova sina koji je držao slastičarnicu u njegovu rodnom gradu i s kojima nikad nije progovorio više od *dobar dan* i *doviđenja*. Zato je zastao u nedoumici, na pragu studentske sobe u Cvjetnom, kad je shvatio da će mu cimer biti potomak ponosne ilirske rase.

- Ti imaš nešto protiv nas Albanaca? - upitao je Begim jer mu se očito nije svidio izraz Morbidova lica. Iako se u tom trenutku sjetio onog simpatičnog karatista iz svog grada, koji je radio kao redar u SC-u i kojeg su Šiptari isjekli noževima nakon što je intervenirao protiv nekog od njih, Morbido reče, posve iskreno:

- Ma ne! Nisam ti ja baš spretan s ljudima. Zapravo mi je svejedno jesi li ti Kinez ili Albanac.

- Ne može to biti svejedno. A ti, odakle si ti?

- Tu, iz Hrvatske.

- Baš Hrvat?

- Baš.

- Onda nas dvojica nemamo razloga za mržnju. Naći ćemo nekog drugog za to - reče Begim.

- Ma ne mrzim ja nikog - odgovori s nekim olakšanjem Morbido, kojemu je previše druženja s knjigama i samim sobom potpuno oduzelo sposobnost ophođenja s ljudima i činilo ga podložnim manipulacijama svih vrsta.

- Neki ljudi to zaslužuju, vidjet ćeš ti još - reče Begim prilazeći jednom od dva pisaća stola, ugrađena u police, na kojem se nalazila boca viskija. Albanac uzme bocu i natoči im po čašu.

- A ja mislio da vi ljudi ne pijete - reče Morbido.

- Pa i ne pijem, bar ne pred ocem i starijom braćom. Ali ovo moramo proslavit. Ipak ćemo nas dvojica živjeti zajedno najmanje godinu dana. Živio!

To nije bila ta boca, ali ona će ga odvesti do nje. Već nakon prve čaše, Morbido je morao priznati sebi da je Begim simpatičan lik. A što su više pili, sve mu se više sviđao. Uskoro se Morbido raspričao, počeo je govoriti o sebi, o svojim planovima. O poeziji. Oko polovine boce, kad se potpuno oslobodio, nije samo govorio o poeziji, govorio je poeziju. Svoju, tuđu, Trakla na njemačkom, Lorcua i Jiménez na španjolskom. Majakovskog i Hljebnikova na ruskom. Sve njih na nemuštom jeziku Morbida 33 Kunsta. U Begimu je, tako mu se činilo, našao oduševljena i pažljiva slušatelj. *On je stranac iz daleke i primitivne sredine, a ipak moje riječi nalaze put do njega*, tako je nešto mislio pijani osamnaestogodišnjak Morbido. Uskoro mu je, međutim, jezik postao težak - premda mu je mozak radio sto na sat - a priču je preuzeo Albanac. Govorio je žestoko, potresno, uzvišeno. O teškom životu svog naroda na Kosovu, o teroru vlasti, o noćnim prepadima milicije. I ako je Morbido, kako je mislio, svojim riječima dopro do Begimova srca, onda je ovaj, silovito i na prepad, ukrao njegovo srce. Njegova je sposobnost uživanja bila sasvim izuzetna i on je, slušajući Begima, zaboravio na sve ono što je dotad u životu smatrao bitnim, i već je sebe smatrao jednim od njih, već je trpio muke potlačenog naroda, primao udarce pendrekom, strpljivo čekao vrijeme borbe koje mora doći. Begimov tlačitelj i neprijatelj postao je njegov, Begimova mržnja postala je njegova mržnja. Slušao je Albanca poput vjernika i gasio vatru viskijem. A ovaj je govorio brzo i strastveno, skaćući sa stolice da bi uzeo sad ovu sad onu knjigu, iz koje bi potom deklamirao rečenice i pasuse, dijelom na albanskom, dijelom prevodeći na hrvatski, mada to više Morbidu nije ni bilo potrebno, on je već sve razumio, on je već bio veći patnik i veći Šiptar od Begima, spreman da sve napusti i istog trena ode na Kosovo.

Tu scenu, ali ne i Morbidov zanos, prekine pojava nekog visokog tipa s brčinama, Begimovih godina, koji bez kucanja i pozdrava bane u sobu; ugledavši ga, Albanac ošine pridošlicu pogledom punim mržnje, a zatim još vatrenije pročita pasus iz knjige, ne trudeći se više oko prijevoda. Brkajlija se u međuvremenu popeo na kat Begimova kreveta i legao, po čemu Morbido zaključi da to mora biti drugi njegov cimer, a Albančeva čudna izjava o tome kako će naći nekog drugog za mržnju odjednom zadobije konkretno značenje.

Na vratima odjekne tiho kucanje. Iako je već prošla ponoć, Begim je, čini se, očekivao goste jer samo otvori vrata i ukloni se u stranu, a u sobu uđe najčudnije društvo što ga je imao priliku vidjeti. Bili su to redom: divlji zec, vepar, jazavac, medvjed, kuna, sokol, sova ušara, lisica i jedan oveći štakor. Svaku od tih prepariranih životinja nosio je po jedan pripadnik Begimove narodnosti.

Soba se učas ispuni ljudima i mrtvim životinjama, Albanci su se sporo micali u čudnoj procesiji upokojene menažerije, svaki od njih ostavio je svoju životinju na pod ispod prozora, na odlasku na radijator ili na prozorsku dasku. Njega, Morbida, ljubazno su pozdravljali na hrvatskom, ali je primijetio da ni jedan od njih nije propustio uputiti značajan, manje-više prijeteći, pogled prema momku na gornjem krevetu, kojega se u polumraku nije moglo vidjeti. Osim toga, sve su životinje bile okrenute tako da gledaju u njegovu smjeru, iako one zapravo i nisu imale čime gledati jer su umjesto očiju imale tek prazne duplje. Dok je Begim razgovarao sa svojim na hodniku, Morbido osjeti snažnu tjeskobu; potraži pomoć od boce, ali iz nje uspije iscijediti tek nekoliko kapi. Od toga tjeskoba još više naraste.

Begim se vrati i, pokazavši na životinje, reče:

- Moram im još oči staviti.

- Slušaj, Begime, brate! Ako nećemo još ovog trena na Kosovo, a ja ti kažem da bi trebali ići, ali ako nećemo, ja neodloživo moram nešto popiti! Nemir u meni je tako velik da nema šanse da zaspem! Trebam još nešto da se dokrajčim.

Ali Begim reče baš ono čega se bojao.

- Nemam više ni kapi.

Morbido skoči sa stolice.

- Onda idemo! Pusti u kurac ove proklete lešine!

On krene prema vratima, živaca nategnutih preko svake mjere. Begim ga je uzalud pokušavao smiriti. Tad se odozgo začuje glas onog trećeg.

- Čujte vi dolje, imam ja nekog vina – reče on, zakompliciravši tom svojom rečenicom situaciju u prizemlju. Morbidovu tjeskobu smijeni neka euforija, koja ga otme iz Begimova zagrljaja i vrati u sobu, skroz tamo do životinja; s druge strane, primijetivši tu radost, Begim se smračio gledajući ga onim istim pogledom s početka njihova poznanstva. Nema sumnje, Morbidovo je ponašanje smatrao izdajničkim.

- Koliko imaš ti tog vina? – upita Morbido grubo.

- Četiri litre.

- A!? Četiri litre!? Čuješ li ti to, a Begime?

Begim i dalje šuti kao zaliven, a oči mu sve više sijevaju. No Morbido se, nošen nekim svojim nadahnućem, više nije mogao zaustaviti.

- Daj to ovamo.

Odozgo se začu fino zvečanje a jedna ruka izviri iz tame i doda bocu Morbidu, koju ovaj odmah otvori i otpije nekoliko dobrih gutljaja. Zatim ponudi Begima. On prezrivo odmahne rukom, nagne se nad neku od svojih knjiga i počne grozničavo listati stranice. Nikad to Morbido ne bi pomislio prije, ali tad mu se slika tog čovjeka, nagnutog nad knjigom, uvrijeđenog poput pičkice, učini jednom od jadnijih što ih je vidio u životu. On otpije još vina, a zatim mu pozornost privuče etiketa na boci, na kojoj je pisalo *Carica Milica*. Obuzme ga neobuzdan, dijaboličan smijeh. Pokazat će on tom Šiptaru što je igra s vragom. Ako neće na Kosovo, dovest će on njemu Kosovo ovdje, u dvokrevetnu sobu studentskog naselja Cvjetno koja je, zbog priprema za Univerzijadu, postala trokrevetnom, osiguravši im tako prostor gdje će njih trojica odigrati svoj igrokaz besmislene mržnje, i to pred buljukom prepariranih životinja bez očiju.

- A kako je tebi ime, a, čovječe smiješnih brkova? – upita Morbido prijeteći.

- Dušan – reče onaj odozgo.

- Nisam ni mislio da je drugačije. Pa siđi dolje, Dušice, Milice, carice! Pička li vam materina obojici! Meni igrate

vaše igrice!? E sad ćete vidjeti što je igra i kako siječe sablja Jelačića bana! – vikne Morbido natjeravši Begima da digne glavu s knjige i počne napeto pratiti prizor. Ali Morbido više nije igrao za Begima, nije igrao ni za sebe, nego za besmisleni igru koju će svi uskoro prigriliti, a čiju je suštinu i posljedice on sagledao odmah i sad ih poželio zorno prikazati svima. Dušan je sišao s kreveta, visok, koščat, brkat, uvjeren u svoju nadmoć, cereći se, čak s nekim izrazom dosade na licu. Bio je puno viši od Morbida i ovaj je, nakon što je *Caricu Milicu* razbio o rub kreveta, morao poskočiti da bi ga grlicem zasjekao po vratu. Ali poskočio je dobro i zasjekao je dobro, ravno po pulsirajućoj žili, debeloj poput napetog kurčića jedanaestogodišnjaka, pa krv šiknu kao iz vodenog topa prskajući svud naokolo. Dušan je, međutim, ostao stajati jer se bio naslonio leđima na krevet, te ga Morbido još pokosi po koljenima.

Tek tad se ovaj skljoka pred Begima, koji je u međuvremenu ustao, u ruci držeći knjigu natopljenu krvlju njihova bivšeg cimera.

– Je li mrtav?! Je li mrtav!? – poviče Begim.

– Ili je mrtav ili će tek biti – reče Morbido nekim tupim glasom – Vidiš da krvari ko prasac! Ako ti je baš stalo, a ti odi po nekog.

Begim to zaista i učini, bezglavo odjurivši iz sobe. A Morbido 33 Kunst, koji više nije osjećao ništa, ni svoj veliki nemir, ni potrebu za pićem, ni želju da ode na Kosovo, sruši se na krevet i zaspi tvrdim, zdravim snom. Kad su ga nešto poslije probudili milicajci, što ih je doveo Begim, osjećao se sjajno, kao ponovno rođen, pun snage i zdravlja, baš kao da je čitave dane proveo na mirisnim poljanama sna.

Begima je vidio još jednom, kad ga je ovaj posjetio u zatvoru. Tom mu je prilikom donio prepariranog jazavca. Isprva mu nije bio jasan smisao tog poklona, ali je poslije, dok je za dugih dana, mjeseci i godina promatrao tu smiješnu životinju, osovljenu na zadnje noge i čudno izduženu, u njoj počeo prepoznavati Dušana, kojeg je Šiptar toliko mrzio, ali ipak nije učinio ono što je učinio on, Morbido 33 Kunst, koji ga uopće nije mrzio.

– U vašoj priči sve mi je kristalno jasno, ali mi jedna stvar izmiče, maestro – rekoh ja, nesvršeni student neobjašnjivih običaja i pojava. – Otkud ste samo izvukli onu sablju Jelačića bana?

– Ha, znao sam da ćeš to pitat! Jer upravo sam ja to isto pitao jednog svog davnog prijatelja, Romea, od kojeg sam to posudio...

- A-ha, tako znači... A od koga je on to posudio?

- On je... - započne Morbido, ali ga prekine povratak Korbizjea, koji se bio otišao popišati, ne saslušavši Morbidovu priču do kraja. Taj je u naručju držao tri ljudske glave, pobrane očito negdje u blizini, a na licu je imao onaj, za njega tipičan, izraz čovjeka koji misli da je došao do neke genijalne ideje, samo što sad ne zna bi li je podijelio s drugima ili ne.

Morbido ga je neko vrijeme gledao bez riječi, a onda prasne:

- Pa izjasni se, prokleti slagaču cigala!

- A ništa, samo nešto mislim kako ne bi bilo loše da je ta tvoja šiptarska pizda ovdje, pa da nam stručno obradi neku od ovih glava...

- A zašto da nam obradi neku od ovih glava? - upita Morbido.

- Pa da nam je malo olakša...

- A zašto da nam je malo olakša?

- Pa zbog nogometa!

- Zbog nogometa!?

- Pa da, da je neka od ovih glava malo lakša, mogli bi razbacit jednu na male goliće, do šest, ko kad smo bili djeca... - reče Korbizje, pomalo zbunjeno. Ali još ga više zbuni Morbido, koji ga primi u zagrljaj i poljubi u čelo.

- Korbizje! Pa to je genijalna ideja! Pa ima li što bolje od sporta za opuštanje, naročito nakon ovakvog napornog radnog dana? Idemo, igrajmo!

- Ali teške su ove glave...

- Eh!? Teške!? Ta zar je nama išta teško? Izaberi jednu, Velimire!

- Daj mi tog belog orlića! - rekao sam, pokazavši na jednu izrazito malu glavu, koju je beretka prekrivala skoro do oči ju, a on mi je dobaci i ja joj na dlanu ispitam težinu - Eto! Savršeno! Nije ništa teža od kožne lopte kad se namoči. Igramo li onda, maestro?

- Protiv svih!

Napucao sam loptu u teren. Morbido je pritrčao i raspalio je prema Korbizjeu, koji je, međutim, samo stajao zbunjeno gledajući u nas.

- Igraj, Korbizje! Dodaj!

- Ali kako ćemo igrati!? Ko protiv koga!

- Mi, Korbizje! Mi - protiv svih!

- Ali, gdje je gol!?

- Tamo, zar ga ne vidiš! I tamo! I gore! Samo igray, Korbizje! Samo igray, ti si tu da igraš! Igraj, i sve će ti se otkriti samo od sebe! Evo ti lopta! Proslijedi je Velimiru! Ne soliraj! Ne driblaj! Ne pimplaj!

Ponesen našim zaraznim entuzijazmom, Korbizje nam se pridružio. U nas je ušao duh igre, prožeo nas do zadnjeg atoma i mi smo uskoro zaigrali savršeno, goneći loptu dalje preko brda, preskačući škarpe, rijeke i potoke, zalazeći u šume, sela i gradove. Sve smo gazili, uvjereni da nam nitko ništa ne može. Ni real s bernabea, ni barselona s kamp noa, ni junajted devils from hel.

I nema veze što nas, šuljajući se i vrebajući, pokušava ugristi suton.

Mi ćemo ga gađati glavom u glavu.

AHILEJ IZ POLJANA

Iz Dragalića smo se povukli kilometar istočnije, uspostavivši liniju obrane u selu Poljane, gdje smo, na naše iznenađenje, zatekli dosta Srba koji nisu uspjeli izbjeći. Uglavnom su to bili starci i žene, ali bilo je i desetak muškaraca u punoj snazi. Što zbog upitne lojalnosti, što zbog, kako će se pokazati, pogrešnog uvjerenja zapovjedništva da će njihovo prisustvo navesti četnike da manje tuku po nama, odlučeno je da se to stanovništvo nikamo ne premješta; naređeno nam je da ih smjestimo u dvije kuće sa solidnim podrumima, muškarce i žene odvojeno, te da ih držimo pod stražom. Osim što smo muškarce koristili za kopanje rovova, uglavnom smo prema njima postupali korektno. Unatoč tome, starci su pred nama bojažljivo spuštali pogled, oni mlađi gledali bi nas kriomice s jedva prikrivenom mržnjom, naročito nakon što su dvojica poginula na rovovima, a žene... Njihovo se ponašanje nije razlikovalo od ponašanja muškaraca, ali bila je tu i Dragana, koja je na stvari gledala posve drugačije.

- Pa dobro, kakvi ste vi to ustaše!? A!? Nit koljete nit silujete, šta je to ljudi s vama!? - protestirala je ona već drugi dan, izletjevši iz podruma, rukama gurajući stražara. Nas nekolicina stajali smo podalje, ne vjerujući svojim očima. Ne zbog toga što je rekla - naslušali smo se mi već u tim prvim danima rata svakojakih čudnih pitanja i izjava - nego zbog njezina izgleda. Visoka oko metar i osamdeset, crne kose što joj je dopirala skoro do dupeta, koje je već samo bilo čudo za sebe, a ispod te kose sijevale su divlje, tamne oči na licu magične, zamamne ljepote. Takvu bi djevojku čovjek zamijetio i među gomilom ljepotica koje od toga prave posao, a kamoli ne u selu na prvoj liniji, gdje su jedine žene bile ustrašene babe glava sakrivenih u marame.

Iako su njene riječi zvučale kao poziv, nismo silovali Draganu. Bar ne odmah. A i kad se to prvi put dogodilo, kad smo je doveli u našu bazu i obavili posao s njom, teško se to moglo nazvati silovanjem.

- A gdje su drugi? Zovite još ustaša! Za sve kod Dragane ima mjesta - rekla je ona gledajući nas svojim tamnim, začuđenim očima i mi nismo mogli da je ne poslušamo. Dragana, ta divna luđakinja čije se ludilo savršeno uklopilo u naše i sveopće ludilo, bivša žena seoskog učitelja koji se na drugoj strani ratišta proglasio vojvodom, postala je ljubavnicom bojne, ljubavnicom svih nas; i nema niti jednog među nama koji nije uskoro povjerovao da ga ona voli, baš kao što nije bilo niti jednog koji je nije obožavao. Uredili smo za nju najbolji podrum

u selu, s dvije prostorije, i opremili ga što smo mogli bolje. U njemu nas je dočekivala ona, žena čudo, boginja ljubavi i gastronomije, majstorica slušanje i utjehe, s čijih je putenih ali profinjenih usana silazila čista poezija. Bez nje nam je uskoro bilo teško zamisliti rat. A s druge strane, uz nju nam ništa nije bilo teško. Ni svakodnevni napadi, ni ranjavanja, ni pogibija prijatelja, ni hladnoća. Daleko od toga da je sve bilo idealno, bilo je tu i ljubomore, tuča, potezanja oružja, čak i pucnjave, naročito u početku. Jednog dana u njezinu smo podrumu zatekli neku drugu ženu, izbezumljenu od straha. Nije znala reći ni tko je ona, ni kako se zove, a kamoli gdje je Dragana. Vijest se munjevito proširila ratištem i dovela do prave pobune; na samoj liniji nije ostao skoro nitko, svi su pohrlili pred Draganin podrum; došlo je do međusobnih optužbi i malo je nedostajalo da se međusobno poubijamo. Srećom se tu našao zapovjednik i na njegov je prijedlog formirana komisija koja je, nakon kraće istrage, utvrdila da je Draganu oteo Snješko, momak iz saniteta; odveo je u svoj stan u gradu, a odande je na prijevaru doveo neku drugu Srpkiju kao zamjenu. Naravno, istog smo dana vratili Draganu natrag. No, upravo je taj događaj doveo do toga da stvar s njom uredimo na pravi način; odredili smo termine i precizna pravila kojih smo se svi morali pridržavati. Otad nije bilo nikakvih problema, a naš dio bojišta postao je najstabilniji na čitavu ratištu, pa smo čak i povratili neke izgubljene položaje, unatoč nedostatku naoružanja i katastrofalnoj opremljenosti. O Dragani su čuli i u glavnom štabu, ali se nisu bunili jer smo bili jedina bojna koja nije tražila smjenu niti pravila ikakvih problema oko toga.

Prvih dana studenog, baš sam bio izašao iz Draganina podruma, kad se na mene obrušilo nešto golemo, i ugrizlo me za predio između ramena i vrata. Nije taj ugriz bio jak, ali je bio iznenađan i dogodio se sleđa, pa sam trgnuo pušku s ramena, s namjerom da ubijem napadača, ma tko on bio. Na moje zaprepaštenje, susreo sam se oči u oči s konjem. Dotad me u životu grizlo svašta, psi, mačke, zmiје, svinje i ljudi, čak i jedan hrčak, ali konj nikada, niti sam ikada čuo da je nekoga ugrizao konj. Doduše, već na prvi pogled shvatio sam da nemam posla s običnim konjem, meni dragom životinjom, nego s abnormalnim primjerkom vrste koji ne samo što me gledao izazivački, poput pijanca koji traži kavgu, nego je još ispuštao zvuk nalik psećem režanju.

- Mir, Anarhe, mir! A ti bolje sklon taj štap, inače ću te i ja morat ugrist - reče monumentalni momak koji se, iskočivši iza napola srušena zida, odjednom stvorio kraj konja. Nije on bio tako visok, ali mu je građa bila impresivna, tenkovska; osim toga, pokreti su mu bili gipki i odmjereni, puni suspregnute snage, a vrat i lice kao načinjeni od najtvrđeg drveta. Dok sam razmišljao kako ću njemu teško naplatiti onaj ugriz drugačije nego rafalom, na njegovoj sam poderanoj crnoj uniformi, između povješanih bombi, ugledao hrpu bedževa

- *Sex Pistols, Clash, Black Flag, Dead Kennedys*. Zbog njih sam vratio pušku na rame.
 - Panker? - upitao sam.
 - Vječni.
 - Svejedno bi trebo razmisliti o tome da mu staviš brnjicu.
 - A kako bi onda grizo? Nas dvojica smo takvi, da ne grizemo, ne bi nas ni poslali ovamo.
 - A je l'? A koji si onda ti?
 - Ja sam Ludi Konj. Poslali su me da sredim protuoklopni vod. Nego reci, je l' ovdje stanuje Dragana?
 - Tu je. Ali ne možeš tako banut. Moraš se upisat.
 - Pa zato sam i došo, da se upišem - reče on i krene naprijed, jednostavno me odbacivši u stranu. Nije to učinio namjerno, bio je to njegov tenkovski način kretanja, a ja sam se samo odbio od njega. Tako je on, prije nego što sam mu stigao objasniti pravila igre s Draganom, već ušao unutra. A njegov konj se ispriječio pred ulazom i ponovno zarežao na mene.
- Rezignirano odmahnuvši rukom, zaputio sam se na liniju. Usput sam razmišljao što reći Ferdi, momku iz mog rova, i kako mu objasniti da se za vrijeme njegova termina netko već nalazi s Draganom. Srećom je, netom što sam tamo stigao, počeo neprijateljski napad, pa nisam morao ništa objašnjavati.
- Napad smo odbili za nepuna dva sata, ali je povremeno puškaranje potrajalo skoro do zore. Uspio sam odrijemati možda sat vremena prije nego što je rokačina ponovno počela. Zasuli su čitavu liniju. Minobacači, haubice, bestrzajci. Imao sam dojam da nam se rov raspada, da se zemljani zidovi približavaju i da će nas zgnječiti. Zatim na nekoliko trenutaka sve utihne, a onda tišinu propara grmljavina tenkovskih motora. Provirio sam na trenutak i vidio da kreću na naš lijevi bok, koji je bio ranjiviji jer je zbog močvarnog područja bilo nemoguće iskopati dublje rovove. To je za nas u sredini značilo kratkotrajni predah, ali je u slučaju žesćeg napada lako moglo doći do probijanja linije.
- Bit će gadno danas, do kurca. Sve mi se čini da ni danas neću kod Dragane! Ali koji je ovo kurac!? Kakva je ovo budala? - reče Ferda.
 - O čemu pričaš?

- O budali na konju.

- Na konju? To je onda Ludi Konj.

- Konj je svakako lud. Ali ja govorim o budali na konju. Ali šta je ovo, pa kuda on to nju vodi!? - reče on, istinski zaprepašteno, pa izađe van iz rova.

- Ferda, vraćaj se unutra, skinut će te snajper!

- Mamicu mu jebem! Pa kuda on to nju vodi!? - vikao je on ne obazirući se na moja upozorenja, pa sam skočio da ga uvučem natrag u rov. Međutim, kad sam vidio što ga je toliko uznemirilo, i ja sam izbečio oči. Bio je to, kao što sam i mislio, Ludi Konj. Poput kakvog ulana iz 1. svjetskog rata, prošao je kraj naših rovova jureći na lijevi bok prema kojem je nadirala tenkovska formacija. Iskreno rečeno, za to nam se živo jebalo.

Ali prokletnik nije bio sam. Iza njegovih leđa, čvrsto pripijena uz njega, sjedila je Dragana.

- Prokleti kradljivac! Otimač i lopov, bandit bez karaktera i osjećaja! - poviče Ferda pogledavši me sa suzama u očima.

- Pa sad, ako ćemo pravo, nisam baš vidio da ju je svezao... - primijetio sam tiho, ali dovoljno glasno da to Ferdu dovede na ivicu bijesa.

- A-ha! Šta ti znaš o tome pičko!?! Pričaj! - reče on zabivši mi cijev u trbuh. I opet su me od priče spasili četnici. Oko glava nam zaszviraše meci. Sklonili smo se u kanal, gdje sam mu u kratkim crtama prepričao jučerašnji događaj s Ludim Konjem. Ferdu je moja priča istinski ogorčila, a i mene je, dok sam pripovijedao, počeo obuzimati bijes i osjećaj učinjene nepravde. Uskoro je krenuo napad i na naš dio linije, najžešći dosad, i sljedećih smo nekoliko sati proveli u bjesomučnoj pucnjava, nošeni samo jednom mišlju: da sve to što prije okončamo i obračunamo se s Ludim Konjem. Ironija je u tome što je upravo on najzaslužniji što smo tog prijepodneva obranili položaje. Uništio je šest tenkova i doslovno sam zaustavio napad na lijevi bok, gdje je bilo najgore. Popodne su ponovno pokušali na tom dijelu, ali nakon što je punker još četiri tenka poslao na otpad, morali su se povući. Sutradan je ratište mirovalo, ali je u našim rovovima ključalo. Ludi Konj nije se vraćao. Poslani su izvidnici i donijeli vijest koja je sve ogorčila. Ludi Konj ukopao se na maloj uzvisini pedesetak metara ispred lijevog boka, odakle se moglo nadzirati skoro čitavo ratište i zahtijeva da mu se tamo pošalje još protuoklopnih sredstava, dvije gajbe piva, hrana i nekoliko pakiranja kondoma.

Ta je vijest izazvala toliko uzbuđenje da je u našem rovu održano hitno vijećanje.

- Pa dobro, je l' taj luđak nas zajebava!? - grmio je Ferda - Kad misli vratit Draganu, a?
 - Ne misli je vratit. Rekao je da ona ostaje s njim - reče mali izvidnik.
 - A je l'!? A kolko dugo?
 - Zauvijek - odgovori mirno ovaj.
 - Zauvijek!? Kako to misliš zauvijek, pička ti materina!? - poviče Ferda zgrabivši ga za prsa i skoro ga podižući s poda. Ali mali se izvidnik nije dao zajebavati. Trgnuo je pištolj i zabio ga Ferdi među rebra.
 - Skidaj te šape s mene, majmune! Ja samo prenosim šta je čovjek reko.
 - Dobro, dobro! Ispričavam se, prijatelju, ali bijesan sam, strašno sam bijesan! E pa ovako ćemo, momci! Kad gospodin želi da mu se to dopremi? - upita on izvidnika.
 - Večeras, kad se smrači.
 - Sjajno! E pa, fino ćemo mu to dopremit, ubit gada lopovskog i vratit našu Draganu! Šta je, šta me gledate!? Pa to je isto ko da nam je mazno pušku, ko što nam puška treba, i Dragana nam treba, je l' tako!?
 - Ima samo jedan mali problem - reče mali izvidnik - Neće nitko od nas to dostavljat.
 - Nego ko će? - upita Ferda.
 - On će poslat konja. Konj će to obaviti. Samo njemu vjeruje, tako je rekao. I još je poručio da se ne zajebavate i da se uopće neće dvoumit primijeti li išta sumnjivo. I ja ti kažem da neće. Tip je opak, Ferda. Vidio si šta je danas izveo - reče mali izvidnik, misleći najbolje. Ali tek je tim dirnuo Ferdu u živac.
 - Opak, a? E pa ja sad iz ovih stopa idem vidit kolko je opak! Ako neko hoće sa mnom, može.
- Rov se počeo prazniti. Povikao sam:
- Hej, momci, usporite malo! Slušajte, jasno je ko dan da je Ludi Konj momak s kratkim vijekom trajanja. Već smo imali takvih, ludih, žestokih, kurčevitih! I gdje su oni sada!? Nema ih! Ja vam kažem da ni ovaj neće dugo trajat. I nema nikakvog smisla da se koljemo s njim. Ja ne sumnjam u to da ćemo ga na kraju razvalit, ali je veliko pitanje koliko će nas najebat

prije toga. I što je najvažnije, Dragana je s njim. Ako napadnemo rov, veliki su izgledi da će i ona nastradat.

Ovim sam riječima pokolebao ekipu. Ferda se vrati i upita:

- A šta ti predlažeš, pičko? Da sagnemo glavu i povučemo se?
- Ne. Kad dođe konj, poslat ćemo mu sve što traži. Ali po slat ćemo mu i poruku: neka vrati Draganu, ili će snosit posljedice.
- Kakve posljedice, o čemu ti pričaš!? Ima samo jedan način, pička mu materina!
- Ima, Ferda! Ali taj se način može opet izvesti na dva načina: glup i pametan. Koji ćemo onda, momci!?

Momci su se ipak odlučili za ono drugo. Kad je stigao konj, nadmen i ohol, natovarili smo na njega sve što je panker tražio, a na paketić kondoma zalijepili smo poruku. Anarh se vratio dosta brzo i, ako je to ikako moguće, još nadmeniji, donoseći povratnu poruku, pisanu Draganinom rukom. Bila je to poruka kakvu nitko nije očekivao i koja nas je sve šokirala.

- Momci, ona nas ostavlja... - rekao sam okupljenima.
- Ostavlja, kako to misliš ostavlja!?
- Tako! Ostavlja! Evo, piše da je Ludi Konj njezina izgubljena polovica, da ga voli i moli da joj oprostimo...
- Sve nas ostavlja?
- Sve.
- I mene?
- I tebe.

Ferda je rezignirano sjeo. I drugi su namah klonuli. Izlazili su van, u mirnu noć, i razilazili se po rovovima. Do maloprije su bili horda žedna krvi, a sad su postali malodušni verteri. Ferda se iz sjedećeg položaja spuzi u ležeći. Pitam ga hoću li ja prvi stražariti.

- Ma kakvi stražariti. Ionako neće nikog kurca bit. Spavaj, jebeš i rat i sve...

Nisam mogao spavati. Izašao sam iz rova, u jarak. Kroz neobično toplu noć dopirali su udaljeni jecaji. Draganini jecaji sladostrašća. Nisam, doduše, bio siguran pričinja li mi se to samo, ali parali su mi mozak. Kao za inat, četnici su se primirili, kao da su ostali bez municije. Ili možda i oni slušaju.

- Je l' ti šta čuješ, a, Ferda?

- Čujem!

- A možda nam se samo pričinja?

- Možda! Ali svejedno čujem!

To mučenje se nastavilo i sutradan. I prekosutra. Ponekad bi vidjeli Ludog Konja kako se šulja po ničijoj zemlji, ali čak i tad bi čuli Draganine krike. A od četnika ni glasa, pičke kao da su pomrle. Žudjeli smo za rokačinom, priželjkivali granate, detonacije, grmljavinu tenkova. Napokon se i to dogodilo. Trećeg ili četvrtog dana ujutro, jedan je precizan snajperski hitac skinuo ludog pankera, a drugi njegova oholog konja. Linija se odjednom probudila, kao radosna zvijer, i nije prestala divljati čitav dan. Navečer smo Ferda, ja i mali izvidnik otišli izvući tijelo Ludog Konja. Jedva smo se izborili za to - nije bilo ni jednog čovjeka koji nije želio ići. Konja smo ostavili. I nju smo ostavili. Kad smo pokupili tijelo, dvadesetak metara udaljeno od rova, mogao bih se zakleti da sam čuo kako nas doziva. Sva trojica smo je čuli, ali nitko nije reagirao. Momci s lijevog boka pričali su mi da su čuli njezine pozive i poslije, a kad im je to nakon nekoliko dana dosadilo, razvalili su bivši pankerov položaj s nekoliko projektila. Tako je skončala Dragana. A opet, poslije, mnogo poslije, naš mi je zapovjednik rekao da je apsolutno nemoguće da je itko čuo njezino dozivanje zato što ju je Ludi Konj vratio u štab već drugi dan navečer, prije pogibije, i to radi razmjene: navodno je razmijenjena za pet naših vojnika. Osobno nimalo ne vjerujem u tu priču. Mislim da je baš onako kako tvrde dečki s lijevog boka. Mislim da je kurva skončala u onom rovu.

O MENTODAMA UBIJANJA BEŠTIJA

Rodrigo je prvi napao. Podmuklo, na spavanju. Kurčevit, prepotentan i apsolutno svjestan svog povlaštenog položaja u dvorištu, nonšalantno se došetao do usnulog Blekija i ostrim mu kljunom probo lijevo oko koje ovaj zbog urođene mane nije mogao sklopiti. I sve to pred čitavim zborom kokoši što su, naguravši se uz žičanu ogradu, zadržano pratile taj nečasni pothvat. Ono što se poslije događalo samo je veličanstvena manifestacija pravedničkog Blekijeva bijesa. Jer nije to prvi put da ga prokleti oroz zajebava; a da nema njega, Blekija, već bi i tog umišljenog Rodriga i čitav njegov kokošji harem odavno ugrabili lijać i drugi psi, ili bi ih lasica poklala u njihovu luksuznom kokošinjcu. Ali sad je prevršio svaku mjeru. Ne možeš samo tako oslijepiti križanca terijera i hrvatskog ovčara i proći nekažnjen.

Sve to prođe Blekiju kroz glavu i on se ustremi na Rodriga. Ni tri sekunde nije mu trebalo da svrši s agresivnim šminkerom čija je silna potentnost punila ča Tonine kokošinje takvom brzinom da čitavo selo nije moglo spavati zbog raspojasanih kokoši koje su se, protivno vlastitoj prirodi, čak i noću borile za Rodrigovu naklonost; no dok je trijumfalno stajao nad smoždenim neprijateljem, iz prašine se podiže krvavocrvena kresta i poput zmijske sijevne prema njemu. Do ušiju mu dopre ushićeni huk kokoši koje su, gazeći jedna drugu, nadirale na ogradu. Ali Bleki tad zgrabi krestu i podiže oroza, pa ga zavrtla u ludom plesu, baš kao da ga želi lansirati u nebesa.

Kad je ča Tona vidio kako se pouzdani čuvar njegova blaga okreće na dvije noge poput vrtuljka, a oko njega leti grimizno perje tvoreći u sutonskom zraku duguljasti rigajućii oblak, on namah posumnja u ispravnost svog vida. Jer više bi volio biti slijep do kraja života nego da je ono čime Bleki mahnito vitla zaista njegov šampion, skakač nad skakačima, Rodrigo Velasquez Romero, izravni potomak čuvenih pijetlova iz Guadalajare, jedini takav u čitavoj Slavoniji. No kad se ponosna kresta otkinula, a jadna Rodrigova lešina pala pravo pred starčeve noge, više nije bilo dvojbe. Suze mu grunu na oči, ruke same pronađu kolac i on krene na psa poput potmule oluje.

Bleki zbunjeno proguta krestu i pogleda ga onim zdravim okom. Kad se nad njim podigao kolac, u oku mu se pojavi iznenađenje a ono se, nakon udarca, pretvori u zaprepaštenje. Jer nikad, ama baš nikad, gazda mu tako nešto nije učinio. Drugi udarac baci ga na leđa i on je sa zemlje, sa sve četiri u zraku, zamagljena pogleda, molećivo gledao ča Tonu umiljato mašući repom. Ali ovaj ništa nije vidio, samo je zamahivao teškim kolcem te nije prošlo dugo

a pas zakoprca nogama i smiri se. Već se hvatao mrak, pa ga iscrpljeni starac ubaci u kućicu misleći ga ujutro zakopati. A bila je to dobra kućica, obložena stiroporom i katranom kako bi psu i zimi i ljeti bilo ugodno. Jer treba reći, bez toga bi ova priča bila manjkava i lažna, stari je jako volio Blekija; zvao ga je životinjica. No sveta je zapovijed branila životinjici dirati druge životinje u dvorištu, a naročito onoga zbog koga se ča Tona jednom u životu maknuo iz Slavonije i potegao čak do Frankfurta, kamo je iz Meksika doletjelo veličanstveno pernato čudo – sad već pokojni Rodrigo V. Romero.

Starac jedva da je sjeo za stol večerati, kad bako donese nevjerojatnu vijest da se njegov Bleki popeo na kućicu i još skače s nje čitav metar u zrak. Ča Tona se zagleda u nju kao da ona nije s ovoga svijeta. A to je i bila istina – ima već cijela godina kako je bako umrla. Doduše, ona se, kao i za života, ni sad nije micala od kuće: čak se i s vlastitog sprovoda vratila ranije od ča Tone i čekala ga je u njihovoj kuhinji. Jedina razlika bila je u tome što više ništa nije radila, nego mu je samo savjetima pomagala oko jela, održavanja kućanstva i osobne higijene. Ča Toni nije bilo nimalo čudno što je bako i nakon smrti nastavila živjeti s njim. Ali da pas, što ga je upravo zatukao teškim kolcem, skače u zrak, i to čitav metar, u to nije mogao povjerovati.

- Evo, sad skače i više, dođi i uviri se sam – opet će bako.

Ča Tona se s mukom dovuče do prozora. I vidje: Bleki uistinu skače s kućice, kao da ima opruge umjesto nogu, čitavih metar i pol uvis ispuštajući zvukove slične smijehu mahnita čovjeka.

- Aj, aj – zakuka bako – to sam vrag u njem skače!

- Sam nek on skače. Ojtra ću ga se zauvik rišit – reče starac s njemu svojstvenim prkosom, a u sebi se s čudnim nemirom upita je li ono na Blekijevoj glavi zaista kresta ili mu se to samo pričinja. Uto se probudi Đuka, koji je dotad spavao kraj peći na improviziranom ležaju i odmah poče iz njega izbacivati prazne bočice vinjaka i rakije; napravivši inventuru, žalosno zaključio da mu je preostala tek jedna puna bombica, pa značajno pogleda ča Tonu.

- Za skromnu nagradicu, ča Tona, ja ć' vas oslobodit te beštije – reče poslovno.

- Za rakijetinu bi ti svašta učinio. Man me se!

- A ni baš tak – reče Đuka, koji je za svaku životnu situaciju imao neku poučnu priču iz vlastita iskustva – da sam znate koliko sam ih ja pod zemlju spremio!? Otkad sam kod naše

dobre doturce prvu beštiju ubio, ja po svitu idem i rišavam ga zla. A dotad zidar bio, i to kaki! Lopatom frajko, ča Tona! Al tog mi se dana život promino. Vi se sigurno sícate mog brata Stipe?

- Onoga što je s krova pao?

- E, da, baš njega, Bog da mu dušu prosti. Tog dana ja sretnem našu doturcu, a ona mi veli da poručim Stipi neka hitno dojde do nje da joj mačku zakopa. Ja odma do brata produžim - a tam me dočeka njegova žena Jula, pijana i uplakana, s pekinezerom mrtvim pijanim šta ga je ko dite na prsima stezala.

- Gad ubio Ziju! Svezo ga za stol i komadarom nalivo. Pa di Zijo može popit ko ta životinja!? I sad još neće odozgo da sajde - reče ona pokazujući rukom gore na krov. A moj ti Stipa sidi na kaplajam i gleda nekud u daljinu.

- Pa šta radiš gore, Stipa? - pitam ga.

- Tražim svog brata Đuku - reče on spustivši pogled na mene i, ne poznavši me, nastavi gledat u daljinu. Ja se tome nisam začudio jer mom Stipi već dugo ni bilo dobro. Prije rata on bio pravi mesar, majstor nad majstorima, a kad se vratio iz rata, još se neko vrime bavio tim poslom. Al se propio i posvud je beštije viđo. Obavi on tako klanje kod čovika, sve po propisu i ko nekad, pa se vrati nakon par dana i kaže tom istom gazdi: 'S onom tvojom krmačom nešt ni u redu. Nekako me čudno gleda. Al ništ ti ne brini, ja ć' to rišit.' I ode u tuđi svinjac, zakolje krmaču, i prasad, sve pokolje, ča Tona. Ljudi ga prestali zvat, a on tad počo kapije preskakati i klat sve živo šta na četir noge ide. Još ga jedino naša dobra doturca s vrimenta na vrime zvala, i to iz samilosti, da si zaradi koju kunu.

- Ma di me na nebu tražiš, ludove, de sajdi, popit ćemo po jednu, a onda moraš doturici mačku zakopat.

- Ne ide Stipa više nidi dok ne nađe Đuku - veli on opet, a ja vidim da mi nema druge, nego da se popnem k njemu na krov.

- Pa dobro, a zašt ga tražiš, baja? Reci meni, a ja ć' mu prenit ak ga vidim - pitam ga, a on mi se zagleda u oči i... Ne znam kak da vam ovo kažem, ča Tona, ljudi kažu 'tvoj je Stipa bio lud sto gradi', pa i ja znam da baš ni bio pri seb posli rata... Al tad, kad mi ovo reko, ni bio lud, ni upće bio lud: 'Oć da mu kažem da sam ja svoje beštije porišavo. Sad je njegov red da osvitla ime šta ga nosi.'

To mi reče i opet se zagleda u daljinu, a u men ko da se nešto prekrene. Poljubim ga u čelo, siđem s krova, pa odem kod doturce i kažem joj da Stipe nema, al da ć' ja zakopat mačku umisto njega. Ona mi sto kuna obeća platit.

- Kolko ja vidim, ti s' to mačku iš'o saranjivat, a ne ubijat - primijeti ča Tona.

Đuka otpije iz bombice, pa reče:

- He! O tome se i radi, ča Tona! Da ste vi vidli tu mačketinu, ma i kripanu, vi b' se od stra smrзли. Pantera! Veća od vašeg Blekija, a crnja od noći u Bokovima!

- Ma da!? - uzviknu ča Tona.

- E da - reče Đuka zadovoljno - a ni ni bila mrtva, ma kaki. Čim sam je tako, ona mi za vrat skoči. Kolje me, ča Tona, ev i danas imam ožiljke! I dok se ja borim da je skinem sa sebe, doturca vrišti od sreće što je Fani živa. Nju sam ja uvijek voljo i poštivo, al taj put mi se zamirila. A ja mislim: živa možd i jes, al neš dugo bit i ja ć' te svedno pokopat, ne bio brat Stipin koji je takima sime zatiro! Za uši je uvatim i trisnem od zid. Pa štijačom po kičmici. Al neće još da kripa, ko kučka se vuče, riži, svakake gadarije govori. Majke mi, ča Tona! I još doturca skočila, da jesam lud više, da zašt joj mačku ubijam. 'A neć je valjd živu zakopat! Odstup od beštije, gospođo!' I kad se ona skloni, ja se prekrižim pa joj štijačom glavu odsičem. Tilo zakopam u bašči, a glavu ponesem sa sobom i zakopam daleko u polju. Oni sto kuna nisam uzo, dost mi bilo što sam taku beštiju svlado.

- A gadna je mačka - zaključi ča Tona zijejavući.

- Nije mačka, nego ona beštija u njoj, ča Tona, vi to ne razumite.

- Ma ni lak živo ubit! Men bude i svinjčeta žo. Raniš ga, ko dite ga paziš, zoveš dotura kad je bolesno, a na kraj... - reče on naglo zašutjevši. Kuhinjom zavlada gotovo opipljiva tišina. Đuka izvadi iz jakne bombicu, otpije gutljaj-dva, pa zapali cigaretu. Ča Tonino lice učini mu se poput kamene maske. No tad se ovaj nasmiješi jer ugleda bako koja ga je pokretom ruke zvala na spavanje. Đuka to shvati kao znak da on opet želi razgovarati, pa reče:

- A Mata, ope viša ćukce. I veli da j' to najbolja mentoda.

- E moj Đuka, kad se tak šta mora, a bolje kad se ne mora, ima sam jedna mentoda, a ime joj je sikira - reče on odlazeći. Bako ga je čekala u spavaćoj sobi. Sjedila je na krevetu raspuštene kose i ča Toni se učini lijepom kao što je bila u mladosti.

- Nemoj ipak ubijati Blekija – reče mu ona.
- Vid sad! A je li ti baš rekla da je sam vrag u njemu?
- A nekad je bolje i s vragom nego sam.
- Pogrišio je, mora se. A tribo sam ga dati Cigi za drva, bar bi osto živ – odvrati on, pa se okrene na stranu i zaspi čvrstim, zdravim snom. No pred zoru u san mu uđe Bleki: oko kuće, same na svijetu, on i dalje skače, a više to i nije Bleki, već neka ogromna zvijer koja ga gleda užarenim i tužnim očima, lanac struže po krovu, crepovi padaju, kuća se ruši. On se probud

PREOBRAŽAJ NA DAN 16 MRTVIH HRVATICA

Kako je naš materijalni položaj iz dana u dan bivao sve teži, mene je obuzimala nekakva euforija, postajao sam sve sretniji zbog činjenice što sam ja baš ja, a ne, recimo, Irfo Cigan ili Ivan Kastratović ili gazda Liputin, sve odreda ljudi kojima ide kako treba. Dok se u prizemlju naše egzistencije poplava već bila pretvorila u baruštinu, ja sam si na tavanu uredio duhovno igralište, igrajući tu poput Petrovića, neumoran i nezadrživ, i zapravo je bilo dobro što je tavan prazan i pometen a na kukama ne vise ni kobasice ni šunke jer bi mi samo smetale dok zakucavam nove i nove koševe nebu.

Nisam, doduše, bio siguran dijeli li moja žena tu euforiju i ne bi li možda htjela da u meni ima nečeg od Irfe Cigana ili Ante Liputina, ali ako je tako nešto i htjela, nikad ništa nije rekla. A sad, dok sam je gledao kako spava, sa smiješkom na usnama, s vjeđama tek lako stisnutima kao da ih ne pritišću teške brige, nitko ne bi rekao kroz kakve smo sve muke prošli. Ni da smo prije šest mjeseci oboje ostali bez posla. Ni da su nam prije dva mjeseca isključili struju. Ni da nam je prije tjedan dana iscurio plin. Ni da smo svaki dan probijali granice mašte kako bi nešto stavili na stol.

- ...! ...! - čulo se kako netko doziva njezino ime u dvorištu.

- Netko te zove - rekao sam joj tiho - Čekaj, ja ću, ti ostani u krevetu.

Dok sam se ja odijevao, dozivanje se pretvaralo u jauk, plač, zapomaganje. Premda još hladan, dan je bio sunčan i svijetao, a mene je u dvorištu dočekala sitna prilika zakrabiljena u kapuljaču, maramu i šal. Stajala je postrance, tresući se. Kad me je osjetila, ponovno udari u zapomaganje kroz koje sam uskoro počeo razabirati riječi, tužnu priču, podmukli noćni rad, krvavu malu tragediju. Nije to bila žena čudom oboljela od kuge, a ni djeca joj nisu болоvala od neke teške i preskupe bolesti koja se dala izliječiti jedino u Houstonu; bila je to susjeda, sto metara dalje, oko čije je kuće banka davno splela mrežu i sad ju je vrebala poput pauka; sjetio sam se da je i prije nekoliko godina bila ovdje sličnim poslom. A posao je bio sljedeći: naš ponos i naša muka, najljepši pas u ulici, naš hiperlabrador koji je s nama spavao u kući i živio bolje od svih nas, razmaženko kojeg se naša kriza nije dotakla, noćas oko jedan sat provalio je u njezin peradarnik i pomlatio 16 rasnih *hrvatica*, koka nesilica.

Tako je bar glasila optužba. Uz nadljudske napore otpravio sam zakrabiljenu susjedu iz dvorišta, obećavši da će je moja žena posjetiti što prije. Ja sam tu, naime, bio priženjen i

nisam tretiran kao mjerodavna osoba za takve pregovore.

Bio sam uvjeren da će ženu najnovije vijesti baciti u očaj. No otkako nam je izumila svoj prvi kruh, i to na šporetu na drva, nju, čini se, više ništa nije moglo slomiti.

- Prvo treba utvrditi je li on zaista kriv – reče ona otpijajući kavu. Ta njena izjava odmah me razveseli. Ja nisam ni razmatrao tu mogućnost, uzeo sam zdravo za gotovo da je Hipoš krivac.

- Pa da, čuj, kad sam ga noćas uveo u kuću, nije na njemu bilo nikakva perja... A perja bi moralo biti, znaš kakvi su bili on i Rex nakon zadnjeg pokolja.

- Ja ću najprije ići tamo pogledati ima li ikakvih tragova njegovih šapa. Pa, čovječe, nisam piletinu jela od Božića, a sad bih trebala platiti 16 kokoši koje neću ni... Idem!

Vratila se još odlučnija i s novim planovima. Reče da apsolutno nema nikakvih dokaza da je naš pas krivac i da to još treba istražiti.

- Ti ćeš otići kod veterinara. Ponijet ćeš jednu kokoš i pitat ćeš ga što ju je moglo ubiti.

- A što ako to treba platiti? Nisam baš solventan.

- Snaći ćeš se ti već – reče ona umiljato. – A ja idem još pronjuškati po okolini. Šest koki uopće nema, tamo ih je samo 10, od kojih jedna upravo izdiše.

Navukao sam kaput, uzeo vrećicu s mrtvom *hrvaticom* i krenuo, razmišljajući o načinu na koji ću izbjeći bilo kakvu mogućnost naplate pregleda. Odlučio sam se za zajebantski pristup u kombinaciji s glupavim cerenjem. To mi je uvijek palilo kod službenika svake vrste. Valjda će tako biti i s veterinarima.

- Dobar dan! Zanima me dajete li vi besplatne forenzičke savjete, doktore!? – povikao sam već s vrata, cereći se što sam gluplje mogao.

- Kako da ne!? Šta god treba! – odvrati on otegnutom davorskom ikavicom, što sam protumačio kao dobar znak. Uvijek mi je išlo s ljudima iz Davora.

- E pa vidite, u ovoj vrećici imam jednu mrtvu kokoš. Ubijenu, da budem precizniji. Takvih, sve u svemu, ima šesnaest, devet mrtvih bez ikakve sumnje, jedna koja je sad vjerojatno već izdahnula i šest nestalih. E sad, mene zanima, što je moglo ubiti ovu jednu kokoš? – rekao sam.

- Da pogledamo... - reče on sa zanimanjem.
- Hoćemo van? Mislim, kokoš je prljava, sva blatnjava...
- A ne, nikako, položite je tamo na stol - reče on pokazavši na malen ali sasvim respektabilan stol, obložen limom, koji je mogao služiti kako za operacije, tako i za forenzičke zahvate kao što je obdukcija ili ispitivanje sadržaja želuca. Gledajući stol s nedoumicom, jače sam stegnuo vrećicu s *hrvaticom*.
- Samo dajte, slobodno! - reče doktor, a zarazni entuzijizam u njegovu glasu napokon me oslobodi i ja istresem *hrvaticu* na stol.
- Da... Vidite, odmah se vidi da lasica nije premda bi se po upalom tonusu očiju ove jadnice čovjek lako dao zavesti jer da je lasica bilo bi puno više krvi, lisicu također možemo isključiti, tad ju ne biste niti našli, ona bi je odnijela sa sobom... A vi kažete, ima šesnaest takvih...
- Deset takvih, šest nestalih... - odgovorio sam ja - A tvor, možda je tvorić? - upitah plaho jer me zabrinula ozbiljnost i sistematičnost njegova pregleda. Takav pregled ne može biti besplatan, kvragu, a nije ni u redu da bude besplatan. A da mu predložim da me upiše u teku?
- A! Evo nas, moj gospodine! Psina! Najmanje trideset kilograma, a vjerojatno preko četrdeset. Vidite ovdje ranu od očnjaka - reče on okrenuvši koku pa joj podigne krilo - a evo i druge rane, vidite trag gornjih zubi tu ispod krila. Zdrobio ju je, jadnicu. Krv je malo jer je od siline ugriza istisnuta u želudac - ako želite, možemo je otvoriti, pa ćete se i sami uvjeriti. Ima li kakav pas te veličine u vašem susjedstvu?
- Ima, ima... Hvala vam najljepša, sad znam što mi je činiti - rekao sam trpajući kokoš natrag u vrećicu; na kraju krajeva, sad kad sam dobio što sam htio, možda bih mogao i pobjeći u slučaju da zatraži da mu platim. Ali tad se sjetim pitanja koje je moja neumoljiva žena tražila da postavim i koje nikako nisam mogao prevaliti preko usana - jesu li te kokoši jestive?
- No od tog me pitanja spasio sam veterinar rekavši da koku ne moram vući kući nego da je slobodno bacim u njihov kontejner.
- Psina! Najmanje trideset kila, vjerojatno preko četrdeset, ili, u ovom konkretnom slučaju, malo manje od šezdeset! - rekao sam ženi i Hipošu, koji je lijeno spavao kraj peći. - A ti,

pičko, izdajice kojeg hranim odvajajući od svojih usta, ljenivče čiju guzicu grijem dok sâm spavam u hladnom, ti ćeš sad na lanac ko i svaki drugi slavonski džukela!

Odveo sam krivca na lanac, a žena je otišla na daljnje pregovore.

- 16 puta 60 kn jednako 960 kn. Očekuje to do sutra - rekla je vrativši se, ne naročito očajna.

- E, jebi ga! E, jebi ga! - rekao sam ja grleći je. - Bio je ovo težak dan, idemo spavat.

Ali za mene te noći nije bilo spavanja. Čitavu noć slušao sam psa kako prosvjeduje i tuli na lancu, tuli, tuli i ne prestaje. A kad bih i zaspao, u snu su me proganjale zakrbuljene prilike, zahtijevajući nadoknadu za poklane *hrvatice*, a njih su opet izbezumljivale spodobe u odijelima što su sa njihovih kuća skidale i odnosile cigle, prozore i crepove. Nekako pred jutro, ustao sam iz kreveta i izašao van, s namjerom da batinama ušutkam psa, ali onda sam se predomislio i odlučio mu se pridružiti, pa sam odmah i zatulio, zatulio sam snažno poput stotinu vukova i nisam više želio prestati jer namah mi je postalo lakše, jebote, postalo mi je sto puta lakše.

ĆELENTANOV BESTIJARIJ

Tad sam još bio u dobrim odnosima s Ćelentanom. Nije slao momke na mene. Nije mi čak ni prijetio. Ali da je i tad bio lud, o tome nema nikakve sumnje. O sebi je mislio da je đubre, a o ostatku vrste nije imao tako blago mišljenje. Uz to, imao je nešto novca i najradije ga je trošio na dokazivanje svoje teze. Ali iz nekog je razloga volio piti sa mnom. Tog me dana nazvao nešto iza podneva. Zurio sam u mobitel razmišljajući da li da se javim, kad moju dvojbu razbije njegov terenac koji se zaustavi pred antikvarijatom.

- Di si?

- Radim.

- A! Silnoga li rada!? Slušaj, sjećaš se ti one moje ideje s kavezom?

- Sjećam.

- E pa, stvar je krenula. Prvu zvijer sam nabavio.

- Tigra?

- Pa dobro, ne baš tigra. Više je medvjedi tip. Ali dobar! Žestok! Ej ti, medo, de da moj ortak čuje tu opaku glaščinu! - vikne Ćelentano, a potom se začu nekakvo duboko mumljanje, ne baš onakvo kako bi čovjek zamišljao glasanje medvjeda. - Jes ga čuo, dobar je l' da? Pravi grizli! Da ga samo vidiš kako juriša na rešetke! Slušaj, ajd dovuci dupe vam na brdo, popit ćemo koje piće i malo zezat našeg medu, a?

- A ne znam baš. Radim. A i nemam...

- Šta nemaš? Prijevoza nemaš? Pa šta Ćorkaš nije stigo? De ne zajebavaj! Adriano!

Stavio sam natpis „Na terenu!“, zatvorio dućan i ušao u terenac. Ćorkaš po običaju nije rekao ništa, samo je kresnuo motor i krenuo. Voziti se s njim stravično je iskustvo tišine. Gledaš pred sebe i ne vidiš ništa, samo čuješ tu nepokolebljivu šutnju i pitaš se: „Zašto to prokleta govno neće razgovarat sa mnom!?“ Još kad znaš da je tip ubio, dvaput, i to ne u ratu, pitanje ti se sve upornije nameće i uskoro samo o njemu razmišljaš.

Prije nego što je počeo raditi za Ćelentana, Ćorkaš se nekoliko godina pokušavao baviti

taksiranjem, ali mu je tek uspjelo postati najgorim taksistom svih vremena jer mu nitko živ nije htio sjesti u auto. Nitko osim Ćelentana. Ovaj je pak mrzio voziti išta drugo osim svog obožavanog *mustanga*. A on nije išao cestama. *Mustang* je, naime, bio njegov leteći auto. Kad me Ćorkaš napokon oslobodio svoje šutnje, baš sam ga u njemu zatekao.

Planinski obronci oko nas odjekivali su od grmljavine motora. To se zvalo „priroda, mir i spokoj na Ćelentanov način“. Usred livada i šuma, na čeličnom stupu visokom tri metra nalazio se montiran *mustang*, ispravan, moćan i s kotačima u zraku. Odozgo mi je Ćelentano mahao bocom viskija.

- Oš se malo provozat? - poviče.

- Radije ne bih. Dosta mi je bilo ovo s Ćorkašem.

- Ništa do vožnje i ugodnog ćaskanja s Ćorkašem, a? Ko to može platit? Jednom ću ti ispričat zašto mrgud čkomi, ali sad imamo pametnija posla. Idemo mi do našeg mede. Imaš kupaće? Nemaš? Evo ti moje - reče on bacivši mi ih pravo na glavu. Tren poslije već je bio na zemlji, gol, odjurio je u kuću, još se brže vratio, u drugim kupaćima, ponovno se vratio, noseći gajbu piva i u trećim kupaćima, boksericama, predao mi gajbu, a zatim se popeo u leteći auto, odakle je uzeo japanke koje međutim nije obuo, nego ih je sa zemlje ponovno ubacio u auto. Takav je Ćelentano. Čovječuljak od pedeset i nešto, a življi od najživljeg djeteta.

- Tako! Ajmo! Imamo dušeke u ribnjaku, malo ćemo se praćakat, pijuckat i gledat našeg medu. Ima još čitavih šest sati za odradit. Radi od podneva, znači tu je do osam. A inače je filozof. Diplomirani! Zamisli samo, diplomirani meded-filozof! - reče on i, stisnuvši palcem i kažiprstom nosnice, skoči u ribnjak. - Ajde, šta čekaš!

Poslije Ćorkaševe stamene šutnje, Ćelentanova hiperaktivnost djelovala je poput šamaranja mokrim novinama. Skočio sam u vodu, spustio se do samog dna, nalegavši na nj trbuhom u položaj starog soma. Nije mi se vraćalo gore. Izronio sam tek kad sam ostao bez zraka. Iznad površine ništa se nije promijenilo. Ćelentano je i dalje verglao.

- A nije samo filozof. On je i knjižničar. Viši knjižničar, da budem precizniji. Oženjen, jedno dijete, sin, već studira - govorio je Ćelentano kao da čita iz dosjea. - U braku igra ulogu žene, ona je ta koja ima muda. Za vrijeme rata ostavio obitelj i pobjegao roditeljima u Istru, gdje je imao i ljubavnicu. Onda se, zaobilaznim putem, počeo približavati gradu iz kojeg je zbrisao. Radio neko vrijeme u Zagrebu. Zatim u Požegi. Napokon se preko ženinih veza dokopao knjižnice. Ali nije zadovoljan. Misli da zaslužuje više. Želi osloboditi medvjeda u

sebi, tako mi je rekao. Misli da će mu ovo iskustvo to omogućiti. U svojoj radnoj okolini okružen je ženama, one ga najviše koče, one stalno nešto šapuću, kako je u knjižnici, doduše, i red, ali taj je šapat opasan i zatrovan političkim spletkama i rovarenjem. Naravno, cijela ta priča o medvjedoju prirodi čista je glupost, on je ovdje prvenstveno zbog para. Čuj, četiri stoje za osam sati, toliko knjižničar ipak ne može zaraditi, pa bio ne znam koliko visok.

Još na polovici Čelentanova govora, ja sam već znao o kome je riječ. Nisam ga, doduše, vidio jer se zavukao u najudaljeniji kut kaveza što je visio nad ribnjakom i jedino što se od njega vidjelo bila je debela guzica i muda koja su virila između guzova. Ali uopće nisam sumnjao da je ta čosava guzica Parožićeva.

- Ej, medo! Međede! Nema spavanja, hej, treba zaraditi honorar! Ajde, pokaži mom ortaku koliko si opasan! Medvjedu prirodu hoću! - vikao je Čelentano, ali medvjed se i ne pomače.

- Pusti ga, ajd, ima vremena. Ili, još bolje, pošalji ga kući. Nije mi to previše zanimljivo - rekao sam zlovoljno.

- E! - začudi se Čelentano - Pa je l' ga ja držim!? Kavez nije zaključan, on može ići ako hoće. Ali ako misli ostati, ja želim vidjeti medvjedu prirodu! Jesmo se razumjeli? Hoću divlju medvjedu prirodu!

Na ove riječi medvjed se podiže i četveronoške jurne prema nama. No izveo je to dosta traljavo, poskliznuo se i udario čelom o rešetke. Opečenog tijela, s kožom koja je visjela u krpama, lica crvenog od sunca i napora, sad je opet ležao gledajući nas kao da će svakog trena zaplakati. Nezadovoljno odmahnuvši glavom, Čelentano ga strefi pivskim čepom u čelo. To mi se učini nepotrebnom grubošću, no moj je ortak očito znao s medvjedima jer se ovaj sad zbilja razjario. Osovivši se na noge, rikao je iz sveg glasa, rukama se udarao po prsima, pa prijeteci zamahivao prema nama; otresao je glavom fingirajući ujede, divlje škljocajući čeljustima kao da otkida komade sirovog mesa. Čelentano mi značajno namigne i reče: „Dobar! Dobar!“ na što medvjed počne trbuhom naskakati na rešetke uz upravo nepodnošljivu dreku.

- Pa ne mora se stalno drečiti! Ni oni pravi to ne rade stalno.

- Ne kažem ja da mora stalno. Ali ponekad mora. A je, sad je malo pretjero, ali di ćeš medvjedu reći da prestane? A da mu dobacimo koju ribu, jedu oni ribu, šta ne? Možda ga to smiri. De mi tu mrežu! - poviče on Čorkašu koji je mrežom hvatao opuške i boce što smo ih mi bacali u ribnjak. Čelentano ubrzo izvuče golemog, lijenog šarana, ali kad ga je pokušao

izvaditi iz mreže, zajedno s njim završi u vodi. Izronio je bez ribe, sa slomljenom cigaretom u ustima, pivom u ruci i novim prijedlogom.

- A da se mi ipak malo provozamo, a? - reče, a meni se buka *mustangova* motora sad učini poželjnijom od ičeg. No ni to nije pomoglo. Dok je Ćelentano, koji inače nikad nije spavao, kunjao na suvozačevu sjedištu tresući se jer sam ja iz *mustanga* istjerivao dušu, i dalje sam čuo prokletog medvjeda. Da to nije tek halucinacija, potvrđivao mi je Ćelentano, koji je povremeno, ne otvarajući oči, mrmljao ono svoje: „Dobar! Dobar!“

Kad smo se spustili, dolje nas dočeka Parožić, odjeven, u svijetlom odijelu i plavoj majici sa znakom krokodila. Ćelentano pogleda na sat, golemi Franck Muller koji je izgledao kao da ima pola kile, a zatim - uz teško dostižan smiješak samozadovoljstva - zavuče ruku u gaće, promiješa jaja, pa izvadi težak i vlažan bunt novčanica. Nehajno odlijepi par komada i tutne ih Parožiću u šapu.

- Dobar si bio, filozofe! Je l' se vidimo sutra? - upita, a ovaj zbunjeno klimne glavom, nešto promrmlja i nestane među grmljem.

- Čuj, idem i ja. Medvjeda sam vidio, a i umoran sam.

- A ne, ti ne možeš! Sad će mi doći žena.

- Pa što ja imam s tim?

- A ko će da je jebe!? Neću valjda ja? Dam ti četiri stoje, isto ko medvjedu, a za nikakav poso! Šta je to, sat vremena, možda i manje. Učinit ćeš to, i točka. Pa nisi valjda mislio da sam te zvao samo zato da gledaš medvjeda!? - reče on skoro ljutito. A s njim je teško znati da li je ozbiljan ili tek provocira, naročito kad sa strane stoji Ćorkaš i gleda me kao da sam mu kriv za svako sranje u životu.

- Ma jebi se, ortak. Ne dolazi u obzir.

- E, pa onda... - reče on namignuvši Ćorkašu - morat ćeš opet poč s našim mrgudom. - Jebi ga, ortak, sve moram sam! Adriano!

Ćorkaš me ostavio pred dućanom, u koji nisam ni svraćao, nego sam odmah produžio do Liputina popraviti loš okus Ćelentanova piva. Iz prvog haustora zaskoči me čovjek-medvjed.

- Pajdo! Znam da nismo baš dobri, ali ja te molim, ja te preklinjem, nemoj o ovom nikom

govorit! Molim te! U kurcu sam, u kreditima, ako izdržim ovo radit mjesec-dva, izvući ću se iz govana, razumiješ! Samo nemoj nikom pričat!

- Pričat neću, Parožiću, nemam kome! Ali ću možda o tome pisat!

- Pisat!? - reče on prestravljeno.

- Pisat, Parožiću! Ali neću još. A ti izdrži. Sretno!

Ali Parožić nije izdržao. Već sutradan je Čelentano, naime, nabavio tigra. Taj tigar je ubio boga u medvjedu i stekao pravo boravka u kavezu, a Parožić je molio Čelentana da ga ostavi na poslu za manji honorar, pa je nekoliko dana radio kao tigrov plijen. No ni tigar nije dugo trajao. Svaki dan pojavljivale su sve opakije i opakije zvijeri, a Čelentano namjerno nije htio povećavati broj kaveza, nego su se kandidati morali izboriti za mjesto u tom jednom. Jedva da je prošlo tjedan dana od našeg druženja s medvjedom, a on me opet nazvao.

- Slušaj ovo! Da ne povjeruješ! Pobit će se! Ima ih na stotine! Kakav bestijarij, nema čega nemam, tigrove svih vrsta, lavove, hijene, kajmane, anakonde, udave, škorpione, crne udovice, bogomoljke, megateriume, čak i jednog ti reksa imam, ej, ortak! I kolju se, kako li se samo kolju! - vikao je, a onda mu se glas izgubio u gromoglasnoj rici stotinu beštija. Prekinuo sam vezu i spustio se kod Liputina. Neko sam vrijeme sjedio na pustoj terasi čekajući konobara. Nekako sam slutio da se neće pojaviti. Bit će da je i on gore kod Čelentana.

NEŽELJENI MRTVAC

Nije Ivan Kastratović uvijek bio gad. Imao je on i svijetlih razdoblja. Jednom je tako sahranio nepoznatog čovjeka gotovo o svom trošku.

Vraćajući se s puta kasno noću, s osjetljivim tovarom u prtljažniku, taman pred Gradiškom, pred auto mu izleti dugokosa spodoba, s rukama podignutim visoko u zrak. Kastratović nije imao običaj uzimati stopere, ali prije nego što je uspio obrazložiti svoj stav, dugokosi – mladić od dvadeset i nešto, anđeoskog lica i velikih, sanjivih očiju – već se smjestio kraj njega rekavši:

- Može za Gradišku.

Nije to bilo pitanje, već više konstatacija. Kastratović, koji nije volio ovakve situacije, ali se svemu brzo prilagođavao, reče:

- E jebi ga! – pa doda gas i odmah nastavi s monologom što ga je vodio pred sveprisutnim urotnicima prije nego što ga je prekinula stoperova pojava. – To s porođajima danas je upravo nevjerojatna svinjarija!

- Vi se trebate poroditi? – upita mladić, a Kastratović ga, misleći da ga ovaj zajebava, ošine jednim od svojih sjeckajućemrvećih pogleda namijenjenih uništavanju poslovne žive sile; tim inače moćnim oružjem ovaj put ništa nije postigao jer mu se mladić suprotstavio blagim ali ozbiljnim pogledom koji zahtijeva ozbiljan odgovor.

- Ta naravno da se ne trebam ja poroditi! Ali to ne znači da ne mogu reći da su porođaji danas takva govsnarija da je to za popizdit! Ja to mogu reći! Ja sam itekako kompetentan da to kažem! Razumijete li vi mene, čovječe!?

- Vi ste, onda, ginekolog? – upita mladić ljubazno. No to pitanje toliko razbjesni Kastratovića da on nagazi na kočnicu i poviče:

- Ma šta je tebi, mladiću!? Ja ginekolog!? Sin mi možeš bit, a takve stvari govoriš!

I nagazi na gas.

- Pa rekli ste da ste kompetentni – objasni mirno mladić.

- Reko sam! I jesam. Itekako sam kompetentan za razotkrivanje njihovih urota! - reče Kastratović, i dalje ljut, ali ne više na mladića.

- Ne razumijem, čijih to njihovih?

- Pa njihovih! - gotovo drekne Kastratović, kao da su baš svima poznata imena tih urotnika - Da rečemo, ginekoloških! A!? Pa doktorskih! E!? Farmaceutskih! A-ha!? A samo se po sebi razumije da takva urota ne može proći bez prljavih prstiju političara!

- Nikad nisam čuo za takvu urotu.

- Nisi? E pa, čut ćeš, sine moj, kad se oženiš i budeš pokušavao imati djecu, onda ćeš čut! Pa je l' ti znaš da su naše majke rađale u polju, da, rađale u polju, uvile bi dijete...

- Vi ste, onda, rođeni u polju? - upita mladić.

Kastratović ponovno nagazi na kočnicu.

- Pa dobro, dečko, šta je s tobom!? Ne, ja nisam rođen u polju! Ali poanta je u tome da su porođaji bili PD dok se ginekolozi, nanjušivši smrad love, nisu upleli u stvar. Još prije nego što i zatrudni, oni plaše mladu ženu svim mogućim komplikacijama. A tek kad zatrudni, o Isuse Bože!? Testovi ovi, testovi oni, terapija ova, terapija ona! Uvale joj priču kako će biti pravo čudo ako se rodi normalno dijete! Na kraju se te jadnice toliko izbezume da, kad dođe termin, one zapravo odbijaju da rode! Boje se onoga što će iz njih izaći! Poznavo sam jednu koja je mislila da će roditi elijena! Ha! A naše su majke...

- Ne mislim da je baš tako. Medicina je danas...

Sad je Kastratović stvarno pričepio kočnicu. Auto se zaustavi uz gužvanje lima i popriječi na pustoj noćnoj cesti. Kastratović se okrene prema mladiću podignuvši prijeteći prst.

- Postavit ću ti samo jedno pitanje, dečko. Jesi li ti ginekolog? Ili možda studiraš medicinu, pa sanjaš o specijalizaciji ginekologije?

Mladić beskrajno lijepo pogleda onaj njegov prijeteći prst, baš kao da je to nekakvo umilno, tek rođeno dijete. Zatim se nasmije.

- A ne, nisam vam ja ginekolog. Ja sam kemičar. Zapravo, baš sam danas diplomirao i sad sam nekako strašno umoran... - reče on pa, zijevnuvši nekoliko puta, nasloni glavu na staklo.

- Onda dobro. Onda se možeš vozit sa mnom. Nemam ja ništa protiv kemičara. Mada i ti kemičari... A kojom se vrstom kemije baviš, hej, šta je s tobom, je l' ti to spavaš? E jebiga! - reče Kastratović skrećući na obilaznicu jer je želio izbjeći centar grada zbog osjetljivog tovara u prtljažniku. Povremeno je pogledavao mladića, čudeći se kako čvrsto spava. Kad su stigli do raskrižja, skrene prema jugu pa zaveze na parkiralište Kauflanda. Tu počne buditi mladića.

Kako ovaj nije reagirao, on ga grubo prodrma, ali u tom trenutku naiđe policijski auto. „Kako se samo vučete, ko prebijene kuje“, šapne Kastratović pa, kad su odmakli, kresne auto i odveze se ravno kući. Tamo ponovno navali na mladića. No ovaj se nije budio.

Izgubivši potpuno živce, Kastratović stisne šake s namjerom da ga prebije, no tad mu se učini da momak uopće ne diše. Opipa mu bilo. Ništa. Stavi prst na žilu kucavicu. Ništa. *Nada.*

Mrtav. Neopozivo mrtav. „E jebiga!“ reče on, izađe iz auta i uđe u kuću.

Bela K. dočeka ga na vratima, sva usplahirena.

- I!?

- Ne pitaj. Katastrofa!

- Još nema bebe?

- Nema bebe. Ali zato ima nešto drugo.

- A što bi drugo moglo biti? Nije valjda elij...

- Ne lupaj, Bela K.! Bolje pogledaj u auto.

Ona to zaista i učini, vrati se pa upita začuđeno:

- Pa dobro, Kastro, zašto onaj dečko spava u našem autu?

A Kastro, gledajući je, u sebi prokune dan kad je oženio takvu glupaču, odmahne rukom i naglas reče „E jebi ga!“ pa ode nešto pojesti s nogu, a odatle u krevet. Spavao je dobro i sanjao još bolje (o sebi je on na javi imao visoko mišljenje, ali u snovima se naprosto obožavao), a ujutro se probudio fantastično raspoložen, u samu zoru, prije svih, pa i prije sveprisutnih urotnika, sjeo je u auto i zajedno s mrtvacem na suvozačevu sjedalu odveo se

do *Belle*, salona za ljepotu u vlasništvu Bele K.; tamo uzme kavu iz aparata, vrati se natrag kući, veselo prekopa mrtvačeve džepove, pa s pronađenim novčanikom, kavom i kutijom *malbora* sjedne na terasu za veliki stol od masivnog drva.

Izgledao je baš kao samozadovoljni lovac sa svojim mrtvim trofejima.

Prolazile su sekunde, minute i sati, a njegovo je raspoloženje raslo. Nije čuo šapat urotnika.

Bela K. učini mu se ljepšom nego ikad, a njezino čuđenje nad nepokolebljivim spavanjem mladićevim nečim neopisivo dražesnim. Gledao je u mladićevu osobnu iskaznicu na kojoj je pisalo Leo Prkačin. To ga je prezime nekako ugodno draškalo, a topli vjetar odnekud donese miris novca, mada još nije mogao odrediti iz kojeg smjera, pustio je da ga draška, uživao je u tome sklopivši oči, vrtio to prezime u umu, premetao foneme, a onda skočio kao oparen.

„E jebi ga!“ reče on namrštivši se ali svejedno sjedne u auto pa se bez razmišljanja odveze u malu, tihu uličicu, gdje bez problema pronađe broj devet. Sve je ukazivalo da je mali sin Marte Prkačin, opake žene i političarke i sve je isto tako govorilo da tu onda nema nikakvih para. Da tu može biti samo problema. Ali ono protiv čega Kastro nije mogao bio je miris love u nosnicama koji je bio sve jači i jači. A on ga nikad nije varao.

No kuća broj devet opet ga dovede u nedoumicu. Stara, oronula kuća nikako se nije činila kao dom jedne moćne političarke. Odluči se raspitati kod grupice ljudi koji su stajali u blizini. Umjesto odgovora, jedan od njih reče samo: „Uh, jebo te ćuko!“, a druga dvojica samo zabrinuto zamahaše glavama. Zatim sva trojica uplašeno pogledaše nekamo preko njegovih ramena pa pobjegoše kao da stiže tigar. Kastro se okrene i pogleda. I zažali što im se nije pridružio.

Marta Prkačin gledala ga je kao da će ga smožditi. Kastro je sam sebi morao priznati da se nikad nije našao u fokusu takvog pogleda. Čitav je njegov arsenal prema ovome bio ništa. Osim toga, Martu Prkačin znao je s plakata i iz medija, a tamo je ona izgledala kao žena srednjih godina, prilično zgodna, koju je mnogo mlađom činio stil odijevanja posuđen od japanskih lolita. A sad je pred njim stajala babuskara u kućnoj haljini, načinjena od čiste zlobe i on se osjećao poput Ivice izgubljenog pred Babom Rogom.

- Ti mene tražiš, protuho!? - drekne ona.

- Do-dovezo sam vam sina, gospodo...

- Vozi ti njega svojoj kući. Je l' pjan!?

- Nije pijan... Mrtav je, gospodo!

- Vozi ga sebi! Bježi! Čekaj! Da nisi mrdno odavde! - reče Marta Prkačin, pa nestane u dvorištu, zaraslom u travu i raslinje koje se potpuno otelo kontroli, ostavljajući Kastru u čudnom stanju podvojenosti zbog tih kontradiktornih komandi. Ipak, onaj se miris ponovno javi i on hrabro stupi za njim u dvorište, ali iz jednih vrata, također skrivenih grmljem, iskoči luda žena i na prsa mu pribije nekakvu kartonsku kutiju.

- Evo! Nosi i ovo! I reci mu da se ne vraća!

Ohrabren mirisom novca, koji je postao tako snažan da je opijao, Kastro reče:

- Ma slušajte vi mene! Ne mogu ja njemu ništa reć! On je stvarno mrtav!

- Tim bolje, ako je mrtav! I šta sad misli, da ću ga ja saranjivat!? Vozi ga sebi! Je li s tobom bio? Nemoj da se počnem raspitivat šta si radio s njim!? Pogledaj se, zar te nije stid, koliko ti je godina! Bježi! Idi! Van! - vikala je luda žena, a on se povlačio, bolno shvaćajući da nema načina da se čovjek prilagodi ovoj situaciji i izvuče iz nje neku korist.

S kutijom na prstima, on uđe u auto, bijesno pogleda mrtvaca, pa mu tutne kutiju u krilo. Zatim kresne auto i neslavno napusti bojište ispred kuće broj devet u maloj, tihoj ulici.

Međutim, miris novca u autu postao je toliko jak da je Kastro morao otvoriti oba prozora. On ga je gonio naprijed, davao mu ideje i upornost. Nije ga obeshrabrilo ni to što su ga u bolničkoj mrtvačnici glatko odbili, ni to što su policajci nabili šapke na uši kad je rekao čijeg im je mrtvog sina dovezao, nego se sjetio svog bivšeg prijatelja i kuma koji je radio u komunalnom. Ovaj reče da bi ga se moglo sutra sahraniti, što je Kastru odgovaralo ako bi ga odmah mogao ostaviti njima na brigu, ali se počeo nećkati kad je iskrsnulo pitanje financija. On se, naime, držao principa da plaća jedino kad mu je pištolj u ustima, a to ovdje ipak nije bio slučaj. Rekavši kumu da će mu se još javiti, Kastro ode do Bele K., izloži joj situaciju i zamoli je da vidi mogu li njezine poznanice iz socijalnog, redovite mušterije salona za ljepotu *Bella*, što učiniti u vezi s refundiranjem troškova pogreba. Nije prošlo ni pet minuta, a Bela K. sredila je stvar. Novci će stići za petnaest dana. Umiren i zadovoljan, Kastro se vrati do komunalnog, gdje plati pogreb i ostavi mrtvaca u njihovoj mrtvačnici. Zatim se vrati kući i s onom kutijom sjedne za stol na terasi.

Gledao je u nju kao opčinjen, puštajući da ga onaj miris vodi u neslućene visine.

Bela K. našla ga je kako baulja po dvorištu s kutijom nabijenom na glavu. Ona mu skine

kutiju s glave, misleći da je poludio, ali kad je vidjela opijeni izraz njegova lica i oči velike poput glave fetusa, ona upita drhtavim glasom:

- Reci, Kastro, znači li to da ćemo nas dvojčeka opet biti besramno bogati!?

A Kastro, pijan, lud i sretan poput mlade majke koja nekim čudom nije rodila elijena, podiže je u zrak, pa spusti i izljubi.

- Ko Rokefeleri, moja Belice K.! Ko Rokefeleri!

Naravno da Kastru njegov nos nije prevario. Uskoro je on počeo proizvoditi kreme, sapune, parfeme i razna ulja i vodice, a sve to po formulama i receptima što ih je pronašao u kutiji koju mu je predala Marta Prkačin. Neželjeni je mrtvac očito bio genijalac jer su ti proizvodi imali neka fantastična, ljekovita svojstva i cijeli je svijet poludio za njima. Novci su pljuštali, a Kastro više nije čuo šapat *spuovaca*. Samo ga je jedna stvar mučila: da će Marta Prkačin kad-tad shvatiti što mu je dala i doći po svoj dio. To se jednog dana zaista i dogodilo. A možda nikad i ne bi došlo do toga da nije bilo jedne čudne slabosti Bele K. Ta inače uzorna žena i majka imala je kobnu strast kojoj se nije mogla oduprijeti. Jadnici bi spadale gaće kad god bi ugledala kakvog zgodnog svećenika ili vjeroučitelja. Jednom takvom, inače malom nastavniku vjeronauka u nekoj seoskoj osnovnoj školi, koji je međutim bio bolesno ambiciozan, u krevetu je povjerila tajnu Kastrova drugog bogaćenja. Ovaj se, pak, želeći dobiti mjesto ravnatelja na gradskoj gimnaziji, požurio stvar prenijeti Marti Prkačin u zamjenu za njezinu podršku.

- Mislim da imaš nešto moje, Kastratoviću! - reče ona osvanuvši na vratima njegova staklenog ureda koji je poput svemirskog broda lebdio nad halom u kojoj se nalazila tvornica. Pritom je podigla u zrak šiljasti, ružni i strašni kažiprst, pa njime zaokružila po hali gdje su se kuhale kreme i sapuni i krčkali kotlovi s raznim esencijama, a zaposlenici čudnih lica bauljali opijeni mirisima. On nepogrešivo osjeti da je to jedan od onih trenutaka kad je pištolj u ustima, pusti nekoliko suza prema unutra, pa pritrči Prkačinki, šarenoj i nestašnoj poput pobjednice festivala lolita u Nagasakiju, i nevjerojatno šarmantno primi njezinu koštunjavu ruku što je virila iz ružičaste čipke.

- Pa ljudi smo, draga Marta, o svemu ćemo se dogovoriti! - reče on - Ali najprije vam moram reći da danas fantastično izgledate.

Ni Marta Prkačin nije mislila drugačije.

PROMATRAČI

- Misliš da su još živi? - upita Bela K., koja je upravo napravila završni potez četkicom za šminkanje, pa je sad provjeravala u zrcalu je li dovoljno lijepa za Ivančićev seminar koji se te večeri održavao u njihovoj župi. Ispustivši sjetan uzdah, ona zaključi da nešto još ipak fali.

- Izgleda da jesu. Nešto se pomaklo tamo unutra. Ali nisam siguran - reče Kastro, koji je punih sat vremena zurio u neosvijetljenu kuću u istom dvorištu, samo nekoliko metara udaljenu od njihove. - E jebiga, moram nabavit uređaj za noćno promatranje.

- O bože, voljela bih da sve to već jednom završi! Večeras ću moliti za to. - reče Bela K. uzevši torbicu Louis Vuitton i krene prema vratima. Međutim, stubištem se tad sjuri njezin sin, jebući nekome srpsku mater, pa je obori s dva precizna direkta ispod očiju. Kastro i ne obrati pozornost na to jer primijeti kako je muškarac ustao i teturajući krenuo prema vratima. Držeći se za trbuh, on ih otvori i zamakne u WC.

- Još je živ - reče Kastro - a ona leži u krevetu. Nepomična je. Možda je već mrtva, jadnica, uvijek je bila nježne pri rode. Ali ovo, ovo je žilav gad! Kost i koža, od zadnji put smršavio je još 4-5 kila, a još živi! Eno ga, vraća se... Ali šta je ovo!? Okrenuo se i nešto mi pokazuje... E jebi ga, stvarno mi treba onaj uređaj!

- Pokazuje ti kurac, eto šta ti pokazuje! - reče njegov sin, čija se glava nađe pokraj njegove - A inače, mogu vam reći - on krade moje boce! Moje boce! Na mojoj grbači žive. Ali neće više, sve sam stavio pod ključ.

- Nemoj tako, dragi, idemo nas dvojčeka sad do crkve, pa ćemo oboje moliti za njih - reče ona pomilovavši ga po obrijanu zatiljku. Zatim ode do zrcala, koketno se pogleda, neobično zadovoljna kako sad izgleda. Momak je svojim udarcima postigao ono što je ona bezuspješno pokušavala; jagodice su dobile lijepu plavičastu boju i malo nabrekle, divno se ističući na njezinu lijepom licu.

Sin primi majku za ruku i njih dvoje izađu van, ostavljajući Kastru samog s njegovim demonima. On to jedva dočeka, pa odmah zavapi:

- E jebi ga! Pa pomozite! Za koji vas kurac plaćam!?

Čim je to rekao, na vratima se začu kucanje i on ih pojuri otvoriti. Ali ako je to i bio demon,

uzeo je obličje France Bevka, najboljeg među njegovim terenskim prodavačima iz herojskih početaka firme, frfljavca nemušta jezika i zadnje biće koje je tog trena želio vidjeti.

- Koji kurac ti sad oš!? - reče Kastro.

- Fa svao hilfe!

- Ma nisam tebe zvao!

- Možde nas. Ampak sem jaz došo. Povedaj!

Kastro preko volje ispriča što ga muči. France Bevk na to se samo nasmije i odmah ponudi rješenje. Od toga dana Kastro nije morao virkati kroz prozor. Belu K. i sina poslao je na još jedan seminar duhovne obnove, onaj velečasnog Sudca, a odande su otišli u Međugorje, gdje su se oboje svesrdno molili Majci Božjoj da se muka onih dvoje ljudi napokon okonča. Za to je vrijeme France Bevk montirao kamere, kabele i veliki ekran na kojem je Kastro iz udobne fotelje mogao pratiti agoniju nesretnog ljubavnog para. Kad je zaključio da im je kraj zaista blizu, nazvao je Belu K. i rekao joj da se vrate.

Tog je dana Kastro priredio svečanu gozbu, raskošnu i pomalo nalik onim egipatskim, ali je ovdje ulogu kostura na stolu - podsjetnika da će svi jednom tako izgledati pa treba uživati dok se može - igrao veliki ekran na zidu na kojem su se odigravali zadnji prizori iz života muškarca i žene koje je dokrajčivala glad. Na večeri su, osim Kastroa, Bele K., njihova sina i njegove zaručnice, bili Marta Prkačin te ravnatelj gimnazije, onaj isti vjeroučitelj zaslužan za ortakluk između političarke i Kastroa.

- Žena je, čini se, gotova - reče Marta Prkačin nekako na polovini večere. - I ne služi nam baš na čast. Bila sam uvjerena da će izdržati duže od tog... A tko je uopće taj tip?

- Nitko. - reče Kastro - Ljenčina, umislio si je da je pisac, počeo fantazirati, dobio otkaz na poslu i eto vidite kako to završava. A sa sobom je povukao i moju malu sestricu.

- To vam je sestra, Kastro? - upita Prkačinka.

- Bila je, da.

- Moja iskrena sućut. Nitko te ne može razočarati ko tvoja vlastita krv. Ja to najbolje znam.

U tom trenu muškarac s ekrana stropošta se na pod kraj kreveta. Odjednom, svima u sobi kao da više nije bilo dovoljno zuriti u ekran, smrt je na njemu bila previše apstraktna, htjeli

su je osjetiti uživo, ponjušiti, opipati. Prvi Kastro pojuri u prostoriju u suterenu, a zatim svi ostali. Vrata nisu bila zaključana, i smrt ih dočeka s jednim od svojih najneočekivanijih lica. Muškarac se u međuvremenu uspio dići s poda i leći na krevet kraj žene. Ležali su zagledani jedno u drugo, zagrljeni, nasmiješeni, zadovoljni. Zapravo, izgledali su toliko zadovoljni da Kastro osjeti duboko nezadovoljstvo i krene da ih razdvoji. Ali Bela K. brizne u plač i vrisne drhtavim, raskidanim falsetom:

- Nemoj, Kastro, nemoj! Pa vidi ih, oni se i sad vole! O Bože! - i zaokruži mutnim pogledom po svima, kao da traži podršku, a zatim joj noge popuste i ona počne padati. Mali učitelj vjeronauka pritrči pa, pridržavši je, reče Kastru:

- U pravu je vaša mudra supruga. Ono što je Bog spojio, čovjek ne treba razdvajati.

I Marta Prkačin, premda ljevičarka, klimne potvrdno glavom. Jer i ona je vjerovala u ljubav koja ne umire. A Kastro, koji ih je isprva gledao zaprepašteno, odjednom shvati da su oni ovaj put u pravu, jedino što su njemu na umu bili sasvim drugačiji razlozi.

Odmah je nazvao svog kuma, rezervirao termin za pogreb i naručio samo jedan mrtvački kovčeg.

TI REKS

Stajao je pred antikvarijatom već neko vrijeme i hipnotizirano zurio u izlog. Tamo je, između ostalog, bio izložen primjerak mog prvog romana, *Kao kad progutaš brdo balona*. Upravo je taj bio objekt tog intenzivnog zurenja.

Napokon je ušao.

- Smim ovo pogledat? - upita pokazujući na knjigu.

- Slobodno.

On uze knjigu, ne tako malenu, a ona se izgubi u njegovim ručerdama kao da je riječ o molitveniku. Bio je to golem momak. Mišić na mišiću, vrata debelog i snažnog poput betonske bandere, sve to u izdanju od metar i devedeset. Nije mi baš bilo jasno što će njemu to. O takvima kao što je on loši pisci puno pišu, ali još nisam čuo da oni čitaju. Naročito ne mene.

- U jebote! - uzvikivao je on gutajući roman kao da jede krvavi biftek. - Sunca ti! O, majko moja! I-ideš! - Na nekim bi se mjestima zagrcnuo od smijeha. Ili bi mu zasuzile oči. Ili bi ih razrogačio, kao da ne vjeruje onome što čita. Teško da je i jedan pisac ikad imao predanijeg čitatelja. Taman kad je i meni, ma koliko u tome uživao, postalo previše, on zaklopi knjigu i uzvikne:

- Kupujem!

- Poklanjam.

- Kupujem! 130,00 kuna, je l' tak, tolko piše?

- Onda 100. Bi' će dosta.

- Ajd, to može! Ej, pa čoviče, ovo si ti napiso!?

- Kriv sam, priznajem.

- Daj da ti čestitam! Kojom rukom pišeš?

- Desnom, jebo ga ti.

- Daj onda livu.

Pružio sam mu lijevu.

- Čestitam, čoviče! Ja sam Ti Reks. A Ćelentano ti poručuje da je rok prošo - reče on zdroбивši mi šaku poput čaše. Onu istu koju mi je Romeo slomio prije par mjeseci kad smo izbrijali Smiljčeta.

- Bez ljutnje, a? Ej, a znaš da i ja pišem? Pisme. Jednom ću ti ih pokazat. Ajd sad, idem čitat knjigu. Čoviče, ne mogu virovat da sam upozno tipa koji je ovo napiso!?

Stavio sam natpis „Na terenu sam!“, zatvorio dućan i otišao na hitnu. Kad me vidio moj kirurg, čija sam redovita mušterija bio još od djetinjstva, uhvatio se za glavu.

- Pa što je sad, jesmo rekli da se pazite?

- Ne pitajte, doktore! Prošli put mi je ovu istu šaku sredio moj prijatelj, inače dramski pisac. A kad bih vam rekao da ju je sad slomio književnik-amater, koji mi se uz to neizmjereno divi, vi biste mislili da fantaziram, je l' tako?

- Isuse, čovječe, da vas ne poznam, nikad ne bih rekao da je bavljenje književnošću tako pogibeljno! - reče on - Dajte da to vidim.

- To je zato što sam ja sudbinski pisac, doktore! Izgaram na poslu.

Šaka je pukla na nekoliko mjesta. Sva sreća pa je moj kirurg bio pravi čarobnjak, pa sam nakon sat i nešto napustio bolnicu. Prava Liputin.

- A ja mislio da si ti u Švedskoj - reče on zabrinuto.

- A jel? A zašto u Švedskoj?

- Pa, Tableta mi sve ispričo još prekjučer. Da ti je Ti Reks za petama. I da ti budem iskren, više bih volio da jesi u Švedskoj - reče Liputin zabrinuto.

- Daj ti meni pivo, Ante. A ja ti platim kad stignem u Švedsku - reko.

- Ma evo ti pivo. I ne moraš ništa platit - reče Liputin pun nekog ganutljivog suosjećanja.

Tad je stigla prva poruka. Išla je otprilike ovako:

ja sam Ti Reks
sanjam svoje zube u tvom grlu
svoje kandže
u tvom mekanom trbuhu...

Izbrisao sam poruku, uzeo pivo i izašao na terasu. Tu sam počeo razmišljati o najefikasnijem načinu obrane od Ti Rekse. Nož i koplje odbacio sam odmah, luk i samostrijel nisu dolazili u obzir zbog šake u gipsu, a od vatrenog oružja na raspolaganju sam imao jedino tetejac i češki malokalibarski kalašnjikov s nešto malo municije. Nakon kratkog razmišljanja, odbacio sam i tu mogućnost. Tetejac mi se učinio previše neuglednim, a nekad je znao i zakazati. A da gada zaspem bombama? Još sam ih imao pun ruksak. Doviknuo sam Liputinu da mi donese još jedno pivo, pa njegovu duplu domaću udaračicu, ispio sve to, i rješenje se nametnulo samo od sebe. Jedino logično. Jedino ispravno. Jedino nakon kojeg se Ti Reks više sigurno neće dići.

- Raznijet ću te zoljom, pičko! - zaurlao sam u pusto popodne.

Tad sam primio novu poruku.

u krvi tvojoj kupam se
i pijem je kad sam žedan
tvoju krv lipšu
od materina mlika

- Samo dođi, pičko! Razložit ću te na atome! - vikao sam i čitao poruke, koje su počele pristizati svakih nekoliko minuta i koje su mi uskoro postale baš zabavne, pijući pivo i Liputinovu udaračicu sve do fajrunta. Tad sam otišao kući i izvadio dvije zolje iz skrivenog arsenala; jednu sam stavio u duguljastu torbu, a s drugom sam zaspao u krevetu.

Kad sam se probudio, vidio sam da je stiglo još dvadesetak poruka, sličnih prijašnjima. A onda je mobitel i zazvonio.

- Ti Reks ovdje! Hej, majstore! Pročito sam knjigu do kraja. Ti si jebeni car! Legenda! Slušaj, nemaš pojma kakva si ti meni inspiracija... Slušaj...

- Ma slušaj ti mene! Samo mi se približi i letiš u zrak, bajice!

- Ali meni je žao! Meni je stvarno žao! To je bila greška. Slušaj, nagovorio sam Ćelentana da malo razmisli o svemu. Složio se sa mnom da te treba ostavit na miru. Dok ne staneš na noge. Evo, nađemo se danas sva trojica. On će ti sam to reć. Reci samo di.

Razmislivši kratko, zaključio sam da nema razloga za odlaganje.

- Kod Liputina. Točno u 16 h kod Liputina - rekao sam potapšavši zolju. Ako ti kreteni nešto muvaju, riješit ću ih obojicu odjednom. Došao sam nekih petnaest minuta ranije, na pod stavio torbu sa svojim osiguranjem, i čekao.

Kod sata su se pojavili tri minute prije 16 h. Ćelentano je uvijek bio točan. Sam sam sebi prije rekao da ću razvući i okinuti zolju ako primijetim bilo što sumnjivo. Sad nisam znao što bih mislio. Jer ono što sam vidio možda nije bilo sumnjivo, ali je bilo vrlo neobično. Ti Reks je, naime, gurao invalidska kolica u kojima je sjedio Ćelentano. Ćelentano je imao gips na desnoj ruci i lijevoj nozi, a i druga mu je ruka bila povezana. Odlučio sam ništa ne poduzimati.

- Ne pitaj ništa, ortak. Moja zvijer se potpuno otela kontroli - reče on pokazujući na Ti Reksa. - Sinoć me zamolio da ponovno razmislimo o našem zajedničkom problemu. Ti znaš da je to samo poso, je li ortak? Ja sam, naravno, bio sklon da nađemo rješenje, ali on je bio nestrpljiv, a k tome i strašno tužan što ti je ono napravio s rukom, da je u jednom trenutku navalio na mene, i vidi - polomio mi nogu i ruku i još mi drugu ruku iščasio. Ali neka, nije mi žao, bitno da ste mi svi sretni i zadovoljni. A što se njega tiče, odradit će on to meni kod nekog drugog, i to duplo. Je li tako, Rekse?

- Tako je, gazda - reče on, pa se obrati meni kao u groznici.

- Koja ti se moja pisma najviše sviđa?

- Pjesma? - upitam blijedo ga gledajući.

- Pa da, čoviče! Cilu noć nisam spavo, poslo sam ti najmanje sto pisama. I nisam mogo dočekat da te vidim, tvoje je mišljenje meni zakon, meni je to pitanje života ili smrti! Ako to ne valja, ni ja ne vridim ni...

Smijeh provali iz mene tjeran dugo potiskivanom napetošću. Ono što sam ja smatrao prijetnjama smrću i sakaćenjem zapravo je bila Ti Reksova poezija.

- Pa sad, teško je odlučit, bajo. Ali kad bolje razmislim, mislim da mi je najbolje ona:

u krvi tvojoj kupam se
i pijem kad sam žedan
tvoju krv lipšu
od materina mlika

Ti Reks me pogleda ushićeno.

- Jebate! I meni je ta najdraža! - reče on grleći me. Čelentano nas je gledao s ljubomorom koju je svim silama nastojao prikriti. Ali on tu ništa nije mogao. U vječnoj borbi između umjetnosti i stvarnosti tog je pustog popodneva u Fridrihsdorfu rundu definitivno dobila umjetnost.

NIKAD VIŠE S PATULJCIMA

1. FRANCE BEVK

- Ima tu neka firca što je drže svatuljci – reče France Bevk skrećući s glavne ceste na nekakav put koji se jedva vidio među grmljem. – Jedemo tamo, mam tri kartona črnaca. Svatuljci norci za črncima.

- Ne misliš valjda na one zagorene tablete za pisoare? Vražja govna?

- Ja. Svatuljci norci za črncima – reče on smijući se – I ne za pisoar, upće ne za pisoar!

- Pa što će onda patuljcima te tablete? I o kakvim patuljcima uopće pričaš?

- Ja ne pitam, ja prodam, ja ne pitam zašto. Svatuljci norci!

Eto zašto me Kastro stavio s Franceom Bevkom. Da naučim zanat prodaje od najboljeg. Koji ne pita zašto, koji samo prodaje i prodaje. A France ne samo da je prodavao, on je obožavao prodavati. Samo da je na putu, samo da je u kombiju. A nije znao izreći ni jednu artikuliranu rečenicu. Ili, možda, nije htio. Ni danas nisam načisto je li to bilo namjerno, je li France primjenjivao taktiku verbalnog kretenizma, naslanjajući se na tradiciju Josipa Broza i Josipa Manolića koju je, međutim, zaoštrio i doveo do krajnosti. Bilo kako bilo, nemušti Bevkov govor donosio je uspjeh. Jer dok bi gazda nekog kafića, restorana ili veleprodaje, slušajući tog frfljavca i žaleći ga, nesvjesno uživao u osjećaju vlastite nadmoći, France bi mu poturao pod nos račune i zaključnice ispisane pedantnim slovima i brojkama, bez ikakvih pravopisnih i gramatičkih grešaka, a ovaj bi ih bez pogovora potpisivao, ni jednog trenutka ne gubeći onaj osjećaj nadmoći. Kad bi taj najdelikatniji dio posla bio gotov, France bi iz kombija dovlačio kutije s robom, tablete za pisoare, mirisne osvježivače prostora, parfeme, toaletni papir, salвете poškropljene sredstvom koje izaziva sumanutu žudnju za slatkim ili neutaživu žeđ, sve to s patničkim izrazom lica, znojeći se poput radnika u željezari. Nakon toga često bi izvukao formulare za kontrolu toaleta, što ih je prodavao za svoj račun, a koje bi kupio u knjižari za 0,50 lipa po komadu, pa ih mirne duše uvalio gazdi po pet kuna komad. Tako je bilo i s nekoliko tona vražjih govana, kako smo ih zvali u firmi, koje je spalio Ludi Krešo Ptica, vrijedni, revni ali retardirani radnik Kastrova kemijskog laboratorija. Samo zbog neobične škrtosti Ivana Kastratovića, koji se nadao da će mu ipak jednom uspjeti nekome uvaliti crne tablete, to je brdo vražjih govana i dalje stajalo u skladištu. A onda ga je, na

njegovo oduševljenje, France počeo grickati i odnositi. Isprva pomalo, a onda sve više i više. Međutim, što se tiče prave prirode tog posla, Kastro je živio u duboku neznanju. On je mislio da vražja govna kupuje nekakav darkerski klub. I nije se mogao načuditi što takav još uopće postoji.

2. DOLINA PATULJAKA

Skrenuvši s ceste, našli smo se na teško prohodnu putu, vozeći polako kroz tunel od grmlja, lijana i šiblja koje nam je tuklo po vjetrobranskom staklu. S obje strane puta nalazile su se zahrđale table s upozorenjem da je područje minirano. Nakon dvadesetak minuta spore vožnje došli smo do mjesta gdje se nekad nalazilo selo, čije je razrušene kuće i razbacane zidove vegetacija potpuno okovala; gledajući sve to, povremeno sam s čuđenjem pogledavao Bevka koji je bivao sve veseliji. Uskoro sam vidio zašto. Kad smo stigli do polovice sela, točno na vrhu brda, slika se potpuno promijenila. Na uređenom trgu nalazio se spomenik, gromada od kromiranog čelika, iz koje se reljefno otimao lik čovjeka, predstavljenog od prsa nagore, čija se glava na čudan način račvala u tri glave, a svaka je od tih glava, iako je nesumnjivo pripadala istom čovjeku srednjih godina, s naočalama, gledala u drugom smjeru s drugačijim izrazom lica; prva, okrenuta u smjeru iz kojeg smo dolazili, dočekivala nas je strogo, čak prijeteće; na drugoj, onoj srednjoj, titrao je lukav osmijeh dobrodošlice; a treća je s blagim i očinskim izrazom lica motrila ono što se nalazilo s druge strane brda. A ispod svih tih glava pisalo je: „Dr. Andrija Poturović, otkrivač Doline patuljaka.“

- Gazda svatuljaka, s njim radim črnice poso - reče France, ne bez prizvuka ponosa u glasu pokazujući na troglavog.

Kad je ono France rekao „ima tu neka firca što je drže svatuljci“, odnosno „birtija što je drže patuljci“, nisam mogao ni zamisliti što ću ugledati. Jer ono što je dr. Andrija Poturović motrio i nadzirao svojim očinskim pogledom bila je idilična dolina okružena šumama, mladim voćnjacima, vinogradima, gustištima i šumarcima. Kroz srce doline prolazio je potok i preko njega je izgrađen veleban restoran, sav od drveta, s mnoštvom terasa povezanih dražesnim mostićima. Na sve strane bušila se zemlja i gradili tuneli i nastambe ispod tla. Dolina patuljaka bio je, kako ću već poslije doznati, projekt prešutno podržan i od vlade, na prekrasnom ali dotad miniranom području na kojem su do rata živjeli Srbi. Razminirali su ga, uz znatne žrtve, sami patuljci. Da taj posao nije još gotov, svjedočile su eksplozije koje bi se povremeno čule u okolici. Glavar te komune patuljaka, Andrija Poturović, vizionar i

doktor književnosti, imao je bliske veze s vladom, pa je vrlo jeftino uspio kupiti više od sto hektara zemlje koja je osim šuma, zapuštenih polja, livada i šikara, uključivala i nekoliko napuštenih rudnika u planini te tri uništena sela. Njegov je cilj bio naseliti na to područje patuljke iz čitave države, pa i šire, gdje bi oni, nakon što obave pionirski posao razminiranja i krčenja šikara, uspostavili obiteljska gospodarstva koja će se baviti ekološkom poljoprivredom, starim zanatima i turizmom. U vrijeme kad smo mi stigli tamo, njegova je utopijska vizija gotovo zadobila konačan oblik.

Naravno, sve to nije mnogo zanimalo Bevka. On je ovdje došao uvaliti svoje črnice.

- Evo ti malo črnaca, da ti se nađe - reče on prasnuvši u smijeh dajući mi punu šaku tableta upakiranih u celofan poput bombona. - Svatuljci norci za črncima. I svatuljčice!

France Bevk uveze kombi u jednu od montažnih garaža iza restorana, za koju je imao ključ, pa je odmah i zaključa. Iako mi se učinilo da pretjeruje s oprezom (prethodno je bio zaključao i kombi, što inače nikad nije činio), nisam ništa pitao jer sam već naslutio da posao s črncima ima konspirativan karakter. To mi je postalo još jasnije kad smo se u restoranu našli s dr. Poturovićem. Sjedio je okružen dvjema dražesnim patuljčicama koje se, međutim, odmah izgubiše, a preko puta njega nalazile su se još dvije osobe nama okrenute leđima. Poturović me mrko odmjeri, pa reče Franceu:

- Tko je to?

- Ne pita, prodaje, ne pita zašto. Dobar norac. I jezika govori. Planovi dobro dođe.

Ovo kao da odobrovolji doktora jer on ustade i steže mi ruku. I premda je bio dosta nizak, nisam bio siguran bih li ga smjestio u patuljke. Doduše, to je možda bilo i zbog arogantnog i samosvjesnog držanja i odijela koje je izgledalo kao da će na njemu popucati.

- Doktor Poturović, otac svega ovoga - reče on - nadam se da ćemo uspješno surađivati.

- Ne pitam, prodam, dobar norac. Jezika govorim. Sigurno surađivat! - rekoh ja, a on se opet nasmije i predstavi mi dvoje svojih suradnika, koje sam bez problema svrstao u patuljke.

Žena sijede kose, njegova desna ruka i nositeljica nebrojenih funkcija što ih se nisam potrudio zapamtiti i muškarac male glave s kratkom crnom kosom, koji mi se učinio pri lično izgubljenim dok nije samouvjerenim glasom rekao da je on u Dolini patuljaka zadužen za resor prosvjete i znanja općenito. Nakon što smo se tako upoznali, Poturović me zamoli da ih pričekam za šankom dok oni s Bevkom obave primopredaju. Poslije ćemo svi zajedno na

ručak, pa na nogometnu utakmicu koja se poslijepodne trebala odigrati na netom izgrađenu stadionu.

3. MALA PJEVAČICA

Bio sam otprilike na pola piva kad mi je prišla ljupka, mazna patuljčica, jedna od one dvije koje su sjedile u Poturovićevu društvu. Neobičnom vještinom bacila se na visoku barsku stolicu i zatražila vatre. Kao da sam se našao u mitskom prizoru nalik onima iz tvrdokuhanih krimića. Produžio sam ga s pićem koje sam joj naručio.

- Ti si s Bevkom? - upita ona.

- Samo radimo zajedno. Inače nastojim da ga ne viđam - odgovorio sam.

- Onda i ti možeš nabavit što i on? - upita ona zagonetno.

- Ovisi što ti treba.

- Pa znaš, črnice...

Izradio sam punu šaku tableta i istresao ih na šank. Ona me pogleda zapanjeno.

- Ali ja nemam toliko... - reče.

- Kuća časti.

Odmotavši jednu tabletu, ubaci je pohlepno u usta i zalije vinom. Ostale, osvrćući se oko sebe, svojim malim ručicama zgura u njedra. Pogled joj postane snen, maglovit. Reče da je pjevačica i da nastupa po lokalima u dolini pa - pomislivši valjda da joj ne vjerujem - približi usne na moje uho i zapjeva dubokim, senzualnim glasom nalik onom Lauren Bacall.

- Željela bih ti zahvaliti... - reče ona pomilovavši me po ruci.

- A zašto je ovo mjesto tako pusto? Gdje su ostali patuljci?

- Rade... Ili uče. A i ovamo ne zalaze patuljci. Ovo je izgrađeno za buduće turiste. Patuljci zalaze na druga mjesta.

- Zbilja? Onda me odvedi na jedno od tih mjesta. Tako ćeš mi zahvalit.

- Ako ti tako želiš... A ja sam mislila... - reče ona, trunčicu razočarano.
- Želim - rekao sam izrekavši tek zadnju u nizu krivih želja koje su me redom uvaljivale u nevolju. Ni ova nije mogla promašiti.

4. U PODZEMLJU

Osim činjenice što se nalazila bar desetak metara u utrobi brda, birtija u koju me dovela mala pjevačica nije se razlikovala od drugih rupetina u kakve sam oduvijek zalazio. Svidjela mi se na prvi pogled. Tek je prošlo podne, a ekipa je opako pila. Nije tih patuljaka bilo puno, ali su zato bili predani. I, kao toliko puta dosad, poželio sam postati dio ekipe, piti s njima, tu, u utrobi brda, i razgovarati, recimo, o tome gdje ćemo dalje s bušenjem. Odjednom sam htio među patuljke. Postati dio utopije. Naravno, prije toga trebalo je ukloniti malu prepreku. Preskočiti zid mržnje što se ispriječio između nas čim smo ušli. Nije mi to bilo čudno, na to sam računao. U svakoj je rupi tako kad si novi. Ali ovdje je bilo još nečeg.

- Jasno mi je što mene ne vole. Ali što je s tobom? - upitao sam svoju prijateljicu.
- Mene mrze još više. Ja sam za njih doktorova kurva.
- Pa zar to nije dobro? Doktor je ipak pozitivac, ne? On je sve ovo smislio, dao vam kruh u ruke.
- Stvar je nešto kompliciranija. Ali recimo da ga ovi ovdje više ne smatraju pozitivcem.
- A, tako. Da ti budem iskren, razumijem ih. Ni meni taj doktor nije baš legao. U svakom slučaju, malo ćemo im piti krv. A onda ćemo se sprijateljiti. Šta ćeš ti, vino? Nema razloga za brigu, moja prijateljice, već na prvi pogled mogu ti reći da ovdje nema nikog koga ne bih mogao prebiti... ako nam bude pravio probleme. Živjela ti meni! - rekao sam kucnuvši njezinu čašu kriglom gorskog piva što su ga proizvodili patuljci.

Zabavljali smo se za šankom, pijući krv patuljcima. Nakon nekoliko rundi zamolio sam je da mi opet nešto otpjeva na uho. Ovo ih je strašno uznemirilo. Birtija se začas uskomeša, patuljci su se nešto međusobno dogovarali, a zatim sve opusti. Ostadosmo nas dvoje sami plus konobar.

- Bi' će sranja - reče on.

- A je l'? - rekoh. - Daj ti nama još po jedno. I ne brini, spreman sam ja za vas, pa ma koliko da vas je!

Birtija opet oživi. Patuljci su u grupama punili pećinsku jazbinu. Disciplinirano su sjedali za masivne drvene stolove, mirni, kao da nešto čekaju. Uskoro sam vidio što.

U birtiju uđe još jedna grupa patuljaka, nabrijanih, u nogometnih dresovima s natpisom Gorski, predvođena kurčevitim i nabildanim patuljkom čija fizionomija, međutim, nije bila bez izvjesne intelektualne karizme. On povede svoju ekipu pravo prema šanku i zaustavi se na metar od nas. A da im ništa nije ni rekao, nogometaši se poredaju uz dugački šank, desno od nas, kao pred početak utakmice, a on sâm drsko se zapilji u mene. Moja mala pjevačica i dalje mi je pjevušila, mada sam po glasu, koji je pomalo drhtao, primijetio da joj nije svejedno.

- A da otpjevaš nešto za sve? - drekne na nju kurčeviti patuljak, koji je i dalje stajao pred nama. - Ili mi možda više nismo dovoljno dobri za tebe!?

Ona ga pogleda prkosno, ali se sa stolice odmah vine na šank. I zapjeva. Ne znam je li to bilo zbog prkosa, zato što su je svi ovdje smatrali za doktorovu kurvu, ali pjevala je ludo, zanosno, prelijepo. Svi su patuljci izbečili oči, svi su joj sve oprostili, pa i ovaj kurčeviti patuljak koji se zakačio za mene. On me grčevito ščepa za ruku.

- Shvaćaš li sad, ti, pizdo!? Mi patuljci smo beskrajno talentirani. Mi možda jesmo hendikepirani, ali smo beskrajno talentirani. A možda baš zato i jesmo talentirani. I to je ono što ja želim pokazati, želim ovamo dovesti sve patuljke, i ne samo patuljke, sve hendikepirane koje je tvoja pasmina pretvorila u patuljke. Da ovdje ostvare svoje talente. Da ne budu robovi. Shvaćaš li ti to, pizdo?

- Pa kako ne bih shvaćo, čovječe!? I ja sam za to! Zato sam i ja ovdje došo. Jer ako ćemo pravo, i ja sam hendikepiran - rekao sam tronuto.

Patuljak me odmjeri od glave do pete, pa reče:

- Meni izgledaš sasvim normalan. Odnosno, normalan za vas! Što se nas tiče, ti si abnormalan!

- Ma kakvi normalan. Još od rata nisam normalan. I otprije...

- A i u ratu si bio? Sve bolje od boljeg! Znači, jedan si od gadova što su posijali ove usrane

mine!? – reče on stavivši ljutito ruke na bokove. Zatim mahne konobaru pokazavši prema jednom stolu – Donesi nam dva gorska.

Patuljak i ja sjedosmo za stol.

– I što ti očeš od nas? Zašto si došo? Tko te poslo? – upita me on.

– Hej, hej, polako! Ovdje sam došao s Franceom Bevkom.

– S onim dilerom!? Tako znači, ti si ušljivi diler!

– Hej! Pojma nisam imao šta on to vama prodaje! To sam saznao tek ovdje! I još bih ti mogao reći nešto o tome, ali sad ti želim reći nešto drugo. Otkako sam došao ovdje, u ovu vašu bazu i, naročito, otkako si se ti pojavio, vjeruj mi, bajo, dođe mi da se upišem u patuljke. Mislim, zvanično. Jer ja jesam patuljak, definitivno, jesam!

– Nisi ti dovoljno patio, pičko – procijedi on.

– Nemaš ti pojma, bajo.

– Nemaš ti pojma! Znaš li odakle smo mi sad došli!? Ne znaš? E pa ja ću ti reći: došli smo sa nastave patuljačkog jezika!? Da, patuljačkog! Tako se zove jezik kojim ćemo mi govoriti kad jednom turisti nagrnu ovamo! Mi ćemo se skrivati po ovim rupama, a turisti će nas tražiti kao što traže Nessie i Big Foota! I kad nađu nekog od nas, kad nas ulove poput neke zvijeri, mi ćemo morati vikati i govoriti patuljačkim jezikom. Da se i po tome vidi da smo autohtoni patuljci, stanovnici iz utrobe brda i planina. Eto, to je krasna ideja našeg doktora! Bosanci možda imaju piramide, ali mi Hrvati sigurno imamo patuljke! Sve nas je taj povukao za nos. Iskoristio nas! Ne kažem, većini nas nije bilo lako živjeti vani, s vama, trpjeli smo muku i poniženja čak i kad smo bili uspješni u svom poslu, kao što sam ja, recimo, bio. Zato smo ga i podržali, dali mu pare da kupi zemlju, da uloži u našu budućnost! I što smo dobili, pitam te ja! Postali smo robovi, pirotehničari kamikaze, a sve to zato da bi na kraju morali živjeti pod zemljom! I još o tome moramo učiti, kako se ponašaju i žive pravi autohtoni patuljci, učiti njihov izmišljeni jezik! Jezik što ga je izmislio taj neostvoreni književnik! A što misliš što smo radili prije nastave patuljačkog!? Reći ću ti ja, pičko! Šest smo se sati znojili u minskom polju! I danas je jedan naš poginuo! Zbog našeg dragog doktora! I zbog tebe, pičko, zbog tvoje ubilačke prošlosti!

– Slušaj ti! Nemam ja nikakvu ubilačku prošlost!

Patuljak me pogleda, duboko se zamisli, mahne konobaru za još dva gorska, a zatim mi reče:

- I ti bi, dakle, među nas? Baš bi htio postat patuljak, a?

- Bih, bajo, matere mi! - rekao sam strastveno, i sam se začudivši silini svoje želje.

- U tom bi slučaju mogla pomoći tvoja ubilačka prošlost... Ako bi je se mogao prisjetiti, naravno - reče on lukavo. - Ništa nama patuljcima nije mrsnije od tog, ali ovdje bi ona poslužila općoj dobrobiti naše zajednice.

- A kad bih se, recimo, ali samo recimo, prisjetio nekog djelića, protiv koga bih konkretno trebao upotrijebiti iskustvo te prošlosti?

- Protiv zla! Protiv zla koje koči naše najplemenitije napore! Protiv stijene koju moraš razbiti da bi mogao ići naprijed! Protiv onoga koji je u dolinu donio crno zlo, bez kojega naš metabolizam više ne može, a koje nas čini pokornim, jadnim robovima! I još ga kupujemo od njega i masno mu plaćamo! Protiv onoga koji zapravo i nije patuljak!

On najednom prestane s nabrojanjem tih zločina i zagleda se duboko u mene istinskim pogledom patnika. A ja sam pomislio kako u tom patuljku ima nečeg zbog čega bi čovjek učinio i luđe stvari od ove koju je tražio od mene, naročito u ovoj ludoj atmosferi pećinske jazbine, gdje se sve činilo jednako ludim i jednako ostvarivim.

- I tako, kažeš ti, doktor onda i nije patuljak? - upitao sam, ali već sam znao odgovor.

- Nije ta pička dovoljno patila! - reče vatreno on, pa podiže kriglu gorskog. Podigao sam i ja svoju i nas dvojica kucnemo se u znak sklopljenog posla.

5. NOGOMETNA UTAKMICA

Istrčao sam na teren u prvoj postavi Gorskih, na veliko iznenađenje svih, a naročito Francea Bevka, doktora Poturovića i dvoje njegovih suradnika. Na dnevnom je svjetlu sve izgledalo drugačije, a ono što se bilo događalo duboko u utrobi brda činilo se kao san. Ljudevitov i moj dogovor o tome da zajednicu patuljaka lišim njezina predsjednika sad je bio dalek i nestvaran, dijelom i zbog toga što su se i sami patuljci vani ponašali sasvim drugačije, nekako krotkije, pokornije; to je naročito važno za Ljudevita, koji više nije imao ništa od one kurčevitosti, snage i buntovništva što ju je pokazivao u podzemlju. Na to me je on, doduše,

bio unaprijed upozorio, tumačeći to kao posljedicu djelovanja črnaca na njihov organizam. Svi su oni, naime, uzeli po jednu-dvije tablete nekih pola sata prije utakmice; kupili su ih na kiosku u sklopu stadiona, gdje su se črnaci prodavali uz veliki popust onima koji su imali nastupiti na utakmici. Ja se, međutim, nisam mogao oteti dojmu da se njihovo ponašanje promijenilo odmah čim su izašli iz podzemnih hodnika, dakle prije nego što su uopće uzeli tablete.

Činjenica što sam igrao za ekipu Gorskih Bevku je bila ludo zabavna, što se ne bi moglo reći za doktora Poturovića i njegove poklisare, koji su, najblaže rečeno, bili neugodno iznenađeni. Naime, Gorski su igrali protiv Dolinskih, ekipe povlaštenih patuljaka, za koju je otvoreno navijao doktor Poturović i koja je dosad redovito dobivala te međusobne susrete.

Međutim, čim je utakmica počela, shvatio sam da se nogomet ovdje igra na sasvim drugačiji način. Glavnu ulogu u kreiranju igre imao je sudac. A taj je – bio je to nitko drugi nego maloglavli ministar prosvjete – jurio zajedno s igračima po terenu i davao im upute i savjete, usmjeravajući na taj način tijek igre i akcija. Rezultat tih njegovih intervencija bila je nezamisliva zbrka, besmislena dodavanja, jalovo pimplanje, vrtnja u krug; na trenutke se činilo da obje ekipe igraju zajedno protiv neke treće nevidljive, zatim je izgledalo kao da svi igraju protiv jednoga ili dvojice, ili bi se njih pet-šest udružilo i igralo protiv drugih, ali na gol nitko nije ni pomišljao možda i zbog toga što su imale više dekorativnu funkciju, pa su se po njima uspinjali bršljan i drugo bilje. Golmani nisu imali nikakva posla i mogli su se mirno baviti vrtlarstvom. U takvom je tonu završilo prvo poluvrijeme. Moja ekipa se pokislo odvukla u svlačionicu.

- Nema tu pomoći. Opet gubimo – reče Ljudevit.

- Kako gubimo? Pa nismo primili gol!? Dobit ćemo mi ovo, ali ćete igrati kako ja kažem!

- Nismo mi nikad primili gol, ali smo uvijek izgubili – reče naš golman.

- Pa ko vam je onda reko da ste izgubili?

- Pa ko!? Sudac!

Sam spomen maloglavog suca digao mi je živac.

- Pa što je vama, Gorski!? Zašto vi njega uopće slušate!? Taj evidentno pojma nema! Cilj je ove igre zabiti gol protivničkoj strani! Mi igramo protiv Dolinskih! Sjećate se, onih privilegiranih gadova koji rade lake i dobro plaćene poslove dok se vi jebete po minskim

poljima! Koji je vama kurac! Dođete do šesnaesterca, a onda vam ta budala nešto šapne, a vi se vraćate na našu polovicu, dodajete loptu protivniku, kao da igrate za Dolinske! Mi moramo njima dati gol! To je nogomet. Prost i jednostavan! Ajmo sad, idemo ih zgazit! Mi smo Gorski!

Čini se da sam ovime uspio animirati svoju ekipu jer je ona, kad smo se vratili na teren, počela igrati nogomet. Teško i mučno isprva, ali uskoro je moje patuljke obuzela radost igre. Pleli smo mrežu, išli naprijed, ignorirali i zbunjivali suca, približavali se голу. No protivnička je mreža još uvijek ostajala netaknutom jer su je moji suigrači, unatoč silnim loptama što sam ih ubacivao u šesnaesterac, neprestano promašivali. To ih, doduše, nije sprečavalo da se vesele svakom svojem promašaju. I, premda sam i to smatrao uspjehom, bilo mi je jasno da moram nešto poduzeti.

Prekinuo sam jedno protivničko sijelo na sredini terena, napravio okret, riješio se jednog čuvara, izbacio lijevi bok, od kojeg se moj drugi flaster odbio poput kuglice u fliperu, pa krenuo naprijed i sa dvadesetak metara odapeo po голу. Lopta pogodi gredu, ali se ponovno odbije do mene.

U tom je trenutku, shvativši da je utakmica poprimila krajnje nepovoljan tijek za ekipu Dolinskih, u teren uletio doktor Poturović, katapultirao ministra van i sam preuzeo suđenje. Van sebe od bijesa, sipao je upute igračima obiju ekipa, ispreturavši u trenu čitavu svoju ekipu, pridobivši ih za sebe i protiv sebe samih; sad je protiv mene bila čitava ekipa Dolinskih, pojačana mojim bivšim suigračima i samim doktorom Poturovićem. On ih je u dvije linije poredao ispred gola, a sam je zauzeo mjesto ispred desne stativice. No doktor se preračunao u jednoj stvari. Istina, jedino sam ja ostao braniti čast Gorskih, ali u mene je bila lopta. Odapeo sam je kao iz teške haubice.

Lopta udari u šumu patuljaka, pokosivši jednog ili dvojicu, i vrati mi se na upravo fantastičan volej. Odapeo sam još snažnije i, dogodilo se to bez moje svjesne namjere, pogodio dr. Poturovića ravno u vrh brade, prikovao ga uz stativu, a lopta se odbila od glave jednog od patuljaka i završila u голу. Iz mog se grla prolomi pobjednički krik. Potražio sam pogledom svoje suigrače, ali nitko od njih ne pridruži mi se u slavlju. Svi su oni napravili krug pred golom, izmiješani s patuljcima iz ekipe Dolinskih, i zurili ispred sebe. A u sredini tog kruga, kako sam se uskoro osvjedočio, ležao je dr. Andrija Poturović, samozvani otkrivač Doline patuljaka. Prvi put na njegovu licu nije bilo onog izraza čovjeka koji se maloprije dobro najeo.

- Izgleda da je predsjednik umro - reče netko iz ekipe Dolinskih, a meni padne na pamet da sam na čudesan način, u jednom od najneobičnijih atentata ikad počinjenih, ipak uspio izvesti ono što sam bio dogovorio s Ljudevitom i od čega sam zapravo odustao. U tom trenutku baš on stupi u središte kruga, nagne se nad tijelom pokojnoga glavara, postaja tako neko vrijeme u nekom zgrčenom položaju, a zatim, prije nego što sam se stigao snaći, pokaže rukom na mene i krikne razjareno:

- Ne, nije umro! Ubijen je! Umoren na najpodmukliji način! Držite gada! Ne dajte da pobjegne!

6. NIKAD VIŠE S PATULJCIMA

Još ošamućen od podvale koju mi je priredio prijetvorni patuljak Ljudevit, našao sam se u ćeliji, gdje sam, na svoje golemo iznenađenje, susreo upravo tog istog Ljudevita.

- Bogaramu, ovome se nisam nadao! Spakirali te prije mene! Napreduju ovi tvoji patuljci, nema što, bi' će nešto od njih! E pa, Ljudevite, drago mi je jer ti imam nešto reći!

On ustane iz kreveta i isprsi se, držeći se kao da je u najmanju ruku za glavu viši od mene.

- A što to, pičko!? - reče.

Primio sam ga ispod pazuha, podigao u zrak i iskezio mu se u lice:

- Nisi ti dovoljno patio, pičko! Ali ne brini, sad ćeš sve nadoknadit!

- Ma kakav Ljudevit, pičko! Ja sam Ladislav, a taj govnerski izrod moj je brat blizanac, na moju golemu žalost. I, koliko vidim, baš te je on spremio ovdje, kao što je i meni napravio prije nekog vremena. A svemu sam naučio to govno! Samo ga nisam mogao naučiti poštenju i ljubavi! Gori je taj od prokletog doktora. A sad me spusti, pičko!

Jedva vjerujući, razočaran što mi je izmakla mogućnost osвете koja se činila tako blizu, ispustio sam Ladislava iz ruku. On mekano doskoči na pod, pa se, zapalivši cigaretu, uputi natrag prema krevetu istim onim kurčevitim korakom svog brata. Pitao sam se koji li je original.

- I, što se zbiva vani, u našoj divnoj utopiji? - upita on.

Ispričao sam mu sve o nedavnim događajima.

- Znači, pička će ipak uspjeti u svojim spletkama! A inače, sve ono što ti je ispričao, sve su to stvari koje sam mu ja govorio i koje sam mu pokušavao usaditi u glavu. Naravno, ništa od toga on nije upio, uspio je samo naučiti da ih vrlo uvjerljivo deklamira! Inače boli njega ona stvar za patuljke i druge nesretnike. O, da, nastojat će ih on sve dovući ovamo! Izbušit će sva ova brda i napući ih jadnicima svih vrsta! Za svoj vlastiti račun! Predviđam da će mu prvi potez biti povećanje narudžbi črnaca! Ali tako je to! Dobre ideje uvijek završe u lošim rukama.

- I što ćemo mi u svemu tome?

- Ništa. Tebe će pustit, vjerojatno još večeras, nije mu ni u interesu da netko čuje što imaš reći. Strpao te ovdje samo zbog efekta. A što se tiče Poturovića, to je ionako bio nesretni slučaj, a i ko mu je kriv kad gura glavu gdje mu nije mjesto? Pa jesi vidio šta su ti moroni napravili od jedne obične igre!? Čekaj... Netko dolazi.

I zaista, netko je petljao oko brave. Vrata se otvore, a u ćeliju stupi moja mala pjevačica.

- Idemo, brzo! Na stadionu je veliki skup, svi su tamo. Ljudevit je izabran za privremenog predsjednika i poručuje ti da imaš petnaest minuta da napustiš dolinu. Bevk te čeka u garaži. Moraš odmah odavde.

Okrenuo sam se Ladislavu s namjerom da se oprostim s njim.

- E pa onda...

- E pa onda šta, pičko!? Pa ne misliš me valjda ostavit ovdje? Idem i ja s tobom. U kakvoj god rupetini da živiš, ne može biti gora od ove doline - reče on.

Mene tad obasja nova ideja.

- Pa dobro, Ladislave, zar nemaš želju otići do tog svog brata, dat mu dvi-tri pljuske i dovesti stvari u red!? Zar ćeš sve pustit? Ovdje bi se ipak mogla početi događati čuda!

- Naravno da ću sve pustit, pičko! Dosta sam se ja s patuljcima zajebavo! I sad ću ti reći, pičko: nikad više s patuljcima! Nikad više!

Protiv toga se nije imalo što reći. Nakon dirljiva rastanka s malom pjevačicom, pojurili smo kroz dolinu.

- Jebi ga, France, oprosti! - rekao sam kad smo stigli do spomenika doktoru Poturoviću.
- Zašto prosti? - upita on.
- Kako zašto? Pa sjebo sam ti črnac poso!
- Šta sjebo! Nikad bolji poso! Novi šef svatuljci novi planovi! Veliki! Sljedeći tjedan puno kombi črnaca. Ne može sam. Ide opet sa mnom. Puno črnaca! - reče on smijući se.
- A ne! Ja ne. Nikad više s patuljcima, je l' tako, Ladislave?
- Nikad više, pičko!

GROBLJE MANJIH CAREVA

Antropolog i etnolog Sijerković ushićeno je mahao glavom. Uvijek je to činio kad bi ga nešto istinski uzбудilo.

- Nevjerojatno! Ne-vje-ro-ja-tno! Naći ovako nešto na pragu 21. stoljeća, i to u najmodernijem supermarketu!? Pogledajte samo, gospodine, ovaj predmet - reče profesor uzimajući s frižidera u kojem su se šarenile smrznute pizze, štruk le i tortilje nešto što je sličilo na sasušenu ljudsku šaku. Neko ju je vrijeme zaljubljeno promatrao, a zatim je naglo uperi prema sugovorniku, natjeravši mladog menadžera na uzmak. - Jezivo, zar ne? Je, ovo je zaista ono za što se bojite da bi moglo biti, prava ljudska šaka, odsječena nekom nesretniku, pa obrađena na poseban način. To je magijski predmet kojim su se nekoć koristili lopovi. Samo, naći je ovdje, u ovakvom kontekstu, to je, moram reći, nadasve zanimljivo...

- Mene zaista ne zanimaju vaša teoretska razmatranja, profesore. Mene samo zanima kako da to nestane odavde! Posao trpi, promet opada! Mene pritišću odozgo, a vi tu pričate kako je to zanimljivo! Ja vas nisam angažirao zbog toga - reče ogorčeno mladi menadžer, koji se najviše na svijetu volio popeti u svoju staklenu kabinu i do iznemoglosti skandirati tri stvari: „jama-njama“, „kurac od ovce“ i „pičkin dim“.

Scena se odvijala u novogradiškoj poslovnici Baulanda, koja je odnedavno postala poprištem neobičnih i uznemirujućih događaja. U toj golemoj i sterilnoj trgovini, čiji su se podovi čistili doslovce stalno, pojavljivale su se čudnovate stvari, pojedinačno ili u iznenađujućim nakupinama, odbačeni predmeti, križevi u svim varijantama i od raznih materijala, svastike, šokantne hrpice nerazpoznatljivih predmeta nalik na skoreni kibernetički izmet, udovi raznih životinja, preparirane ptice, miševi, štuke, pa čak i ona već spomenuta sasušena ljudska šaka. I koliko god da su brzo ti uznemirujući predmeti nestajali u proždrljivim strojevima kojima su manevrirale neumorne Baulandanke, tih nekoliko trenutaka koliko su bili tamo bili su dovoljni da ih ljudi vide. A najmanje su ih vidjeli očima; u sadašnjim vjernim potrošačima budila se drevna, praznovjerna rasa koja je tim pojavama - od kojih su neke svojom amorfnosti i nerazpoznatljivošću podsjećale na bolesne tvorbe, tumore i metastaze - pripisivala prijeteca i zlokobna značenja. Uskoro su predmeti postali toliko brojni i raznoliki - uključujući i one koji su, iako očito potječući iz samog Baulanda, zbog djelovanja nekog nepoznatog procesa, izgledali preobraženi i nekako naročito stari - da tu ni vrhunski

uvježbane Baulandanke nisu mogle ništa. Da stvar bude gora, oni se više nisu nalazili samo na izdvojenim mjestima nego i na policama, odakle su u kombinaciji s običnim trgovačkim artiklima sijali još veću nelagodnost među Novogradišćanima, kojima je, inače, tek malo nedostajalo da se izjednače s ostalim potrošačima uljuđenog Zapada. A sad ih je počeo nagrizati strah; oni tanjih živaca (a takvih kod nas nije malo) već su sumnjičavo zagledali gotovo svaki proizvod u trgovini. Eksces je visio u zraku. I dogodio se: jedna od sutkinja općinskog suda, žena poznata po staloženosti i razumnosti, jednog je jutra panično istrčala iz Baulanda, histerično vrišteći kako joj se krava s omota čokolade Milka zaprijetila da će je probosti. I unatoč silnom i dobro obučenom osoblju koje je nadgledalo sve malobrojnije kupce, nikako se nije moglo dokučiti tko zapravo ostavlja te predmete, pa čak ni tko premješta artikle s jednih polica na druge. Jer i to se događalo. Lijanovićev pršut osvanuo bi između sanitarnih potrepština, a Vlaovićino *Blato* i Dežulovićeva *Bakterija* u frižideru između pilećih krilaca i iznutrica. I tome slično.

Promet je drastično pao, većina je ljudi obustavila obiteljske izlaske u Bauland, i nimalo nije pomoglo što je požeški biskup osobno blagoslovio trgovinu pozivajući ljude da kao katolici ne nasjedaju praznovjernim pričama o vraćanjima i urocima. Tad netko iz uprave pronade kako je konkurentski francuski lanac imao sličan problem prije nekoliko godina u Transilvaniji, a koji je uspješno razriješio neki etnolog. Odmah je angažiran cijenjeni naš stručnjak na tom području, profesor Sijerković. Nakon početnog oduševljenja fenomenom za koji se smatralo da postoji tek kao atavizam u svijesti nekolicine praznovjernih, a koji je sad pred njim oživio u svoj svojoj snazi i ljepoti, profesor je na kraju bio prisiljen zaključiti da je – iako su magijski predmeti i način njihove upotrebe nesumnjivo autentični – cijeli fenomen zapravo moderan i da u njemu nema ničeg magijskog; on ga je objasnio kao pomno smišljenu akciju neke nepoznate ali agresivne antiglobalističke i regionalističke skupine čiji članovi dobro poznaju kako principe i povijest magije, tako i samu etnološku znanost. Čelnici kompanije odahnuli su; bio je to poznati neprijatelj s kojim su se znali boriti. Odmah se postupilo po protokolu propisanom za takve situacije. S polica su povučeni proizvodi bugarskih i rumunjskih tvrtki za koje se pretpostavljalo da najviše iritiraju regionaliste, a zamijenile su ih domaće marke; na lokalnoj radiopostaji vrtjeli su se oglasi kojima kompanija poziva poduzeća i obrtnike iz okolice koji žele da im proizvodi budu prisutni u Baulandovim trgovinama; a nedavni su događaji protumačeni kao specifična marketinška kampanja same kompanije koja je na taj način željela uspostaviti vezu s tradicijom tla na koje je došla poslovati. Ti su potezi dali rezultata i posao je krenuo još bolje nego prije.

A tad je zaštitar, dobra i nesretna duša koju je posao prisiljavao da, prerušen u kupca,

špijunira ljude, uhvatio čovjeka na smrti – na odjelu tehnike, pred uključenim televizorom – koji mu je, prije nego što je izdahnuo, rekao *da je sretan što umire kod kuće*. Neko se vrijeme nije znalo tko je on, a zatim ga je neki debeljko identificirao kao Kineza, člana, tajnika i konobara novogradiškog Kluba prijatelja Hajduka; nitko od prisutnih nije čuo za takav klub, ali su se gledajući ispijeni lež od kojeg se osjećao alkohol mutno prisjećali da su ga ipak možda vidali; a prava je istina da su ga sigurno vidali jer nije bilo dana u zadnja dva mjeseca a da Kinez nije od jutra do mraka pio pred Baulandom. Nesretni zaštitar nije se ni oporavio od šoka kad mu dojavu za još jedan smrtni slučaj. U nevjerici, on pojuri na odjel kozmetike i tamo zaista nađe novog mrtvaca, i to nikog drugog do onog debeljka koji je maloprije bio identificirao Kineza. No strašnija od još jedne smrti bila je slika ove druge smrti; debeljko je bio potpuno gol, a na njegovu čudno napuhanu tijelu nalazilo se stotine porezotina, načinjenih nožem ili žiletom, za koje se uskoro utvrdilo da predstavljaju crteže onih istih predmeta što su nedavno onako uznemirili Novogradišćane. I opet se ponovi maloprijašnja situacija; od tridesetak ljudi koji su sa strahom zurili u mrtvaca, nitko nije znao reći tko je taj čovjek. Panično se ogledajući oko sebe, zaštitar ugleda sumnjiv par na rubu smrti, muškarca i ženu koji su stajali podalje i, pridržavajući jedno drugo, sve to motrili s nekim uzvišenim mirom.

- A znate li vi tko je taj čovjek? – upita ih on.

- Dabome da znamo – odgovore oni.

- Ha! Znao sam! Da nije i on član tog kluba?! – reče on ni sam ne znajući zašto.

- Je – reče žena.

- Nije – reče muškarac.

- Pa dobro, je ili nije!? – poviče uzbuđeno zaštitar, čudeći se istodobno zbog čega uopće inzistira na tom pitanju.

- Je – opet će žena.

- Nije. On je... On je... – započe muškarac, ali ga kašalj spriječi da nastavi. Zaštitar naglo skoči i odgurne ga, pa se s nekakvom naročitom nadom zagleda u ženu.

- Je l' on član? Je l' on član? Ili ipak nije!? – zapita molećivo.

-Kako nije!? – vrisne žena – Zar moj Mića da nije član!? Prošo je on krvavu turneju, u sto je

gradova hrvatskih krv dao... Od Stipe orden dobjo... A od Franje – i orden i pištolj – jer je krvcu lio... Pa i sad moj Mića krv lije... A koji će njemu sad išta dat, Mići mom!

– Šuti, ženo, šuti! Kaki Mića, nije to Mića! Ajmo, ajmo! – reče muškarac, koji se oporavio od zaštitareva nasrtaja, i pruži joj ruku. Ona ga pogleda sneno, ali ipak primi ruku i njih dvoje, oslanjajući se jedno o drugo, krenu van.

– A ne, nećete, nikud vi meni nećete... – reče zaštitar, kojemu uznemirujuća misao proleti glavom. – Sa mnom ćete vi, vi ste isto članovi... – I potrči za njima, a za njim opet kao začarani krenu svi oni ljudi. Zaštitar ih oboje zaključa u sobu u koju je inače dovodio kleptomane, pa se kroz masu uz uzvike „Odbij!“ uputi šefu. No ovaj mu je baš išao ususret. On je iz staklene kabine već neko vrijeme motrio sve što se događa u dućanu. I malo je reći da je bio užasnut. Bio je paraliziran. Ali kad je vidio sve one ljude kako prolaze kraj blagajni a da nitko ništa ne plaća, u njemu se probudi ona mala ali izvanredno proždrljiva zvijer koja ga je, tako mladog, i dovela na to visoko mjesto. I zvijer odluči okončati cijeli taj cirkus.

– Čekaju da ih ispitajte, gospodine. Oni su isto članovi, i oni se isto spremaju... – reče zaštitar, a on mu samo rukom naloži da otvori vrata. Ovaj to učini i prestravljeno vrisne. Šef ga ljutito odgurne i uđe unutra. Muškarac i žena ležali su mrtvi, svatko na svojoj strani sobe, izbljuvanih duša, a ono što su izbljuvali izlazilo je iz njih poput plamtećih zmajevih jezika i spajalo se u njihov posljednji poljubac. Šef zatvori vrata za sobom. Kad ih je nakon nekoliko minuta otvorio, u sobi više nije bilo ničeg, bila je čista, uredna i sterilna, skroz-naskroz baulandanska.

– Ako još netko umre u mom dućanu, smatrajte se otpuštenim – reče menadžer.

– Ali ja im ne mogu zabraniti da umiru – reče zaštitar nemoćno šireći ruke.

– Mene se uopće ne tiče da li oni umiru, ja samo ne želim da umiru ovdje. Razumijete!?

Zaštitar je razumio. Ili je bar to mislio. Zauzeo je položaj pred ulazom i poput kopca vrebao na one kojima je prijetila opasnost da kolabiraju u prostoru trgovine. Pripadnike rizičnih skupina, poput pijanaca i starijih osoba, ali i sve druge koji su mu se činili sumnjivima, nije puštao unutra. No opasnost nije vrebala samo izvana. Predvečer istog dana, vlasnik pekare koja je radila u predvorju Baulanda, trezvenjak i uspješan poslovni čovjek, kupio je u susjednom dućanu motocikl marke Hyong-Sung i umjesto da njime ode van, on je kresnuo gas, ušao u prostor trgovine i punom se brzinom zabio u zid. Pa ipak, menadžer je zaštitaru oprostio pekara. Ali kad su sutradan našli smrznutog patuljka Ladislava, još jednog člana

onog tajanstvenog kluba, koji je očito bio iskoristio trenutak zaštitareve nepažnje nakon pekarove pogibije i zavukao se u frižider Karlovačkog piva, njegova karijera u Baulandu bila je okončana. Kao, uostalom, i ona profesora Sijerkovića, koji je dan nakon toga posjetio menadžera. Svrha tog posjeta bila je posve znanstvena. Naime, ubrzo nakon što je postavio tezu o „agresivnim antiglobalistima“, profesor je slučajno nabasao na legendu o Klubu prijatelja Hajduka, udruzi besprizornih građana čije su se prostorije nekad nalazile na mjestu gdje je danas velebna trgovina. Nakon što su odatle izbačeni, a prostorije srušene, oni su se raspršili na sve strane i nitko o njima nije čuo ništa. Sve dosad. Osjetivši da im se približava kraj, oni su se, jedan po jedan, vraćali onome što im je najviše značilo u životu, mjestu gdje se nekad nalazio njihov klub. „Čini se da sve ovo predstavlja njihov povratak kući. Dakle, ipak se ne radi o antiglobalistima“, zaključio profesor dodavši kako on ne bježi od svoje pogreške. Ali kako je riječ o etnološki vrlo zanimljivoj grupi čiji su članovi, o tome nema nikakve sumnje, prakticirali magijske postupke, on bi lijepo zamolio da mu se dopusti da na licu mjesta obavi još neka istraživanja.

Menadžer bijesno pogleda profesora. Više od svega poželi mu izdeklamirati one tri svoje omiljene teme, ali umjesto toga izgura ga van uz pokroviteljsko tapšanje po ramenu.

- Pravo ste to lijepo rekli, profesore. *Povratak kući*. Vi ćete onda najbolje moći razumjeti naš novi slogan – reče on pokazujući na veliki pano što su ga radnici baš postavljali a na kojem je pisalo: „Toliko dobri da poželite umrijeti kod nas!“

Menadžer ostavi profesora da zuri u slogan koji mu je donio promaknuće, pa sjedne u auto i odjuri u Brod, gdje su jučer našli zahrđali čavao zaboden u blatnjav otisak cipele šefa tamošnje poslovnice, pa su ga zvali da to riješi. Unaprijed se tome radovao. Jama-njama. Kurac od ovce. Pičkin dim.

NISAM JARNI

Prvo sam ga vidio u vlaku. Putovao sam u Brod lošim poslom, tegleći tovar papira vezanih za poslovanje mog malog antikvarijata koji se odjednom našao pod budnom paskom Države. I premda je njezin opunomoćenik bio blag čovjek, nesretnik kojemu je posao opasno nagrizao zdravlje (zbog mog je slučaja odmah dobio bubrežni napadaj), sama činjenica što me Država, uperivši na mene sofisticirane mikroskope, tretira kao bakteriju, izazivala je tešku nervozu koju sam od ranog jutra nastojao suzbiti pivom. Pijuckajući, u zrcalu iza šanka proučavao sam svoje lice, čiji je mučenički izraz, ne bez ponosa, govorio: radite što hoćete, gonite me i gazite, ali ja ću vam ga na kraju ipak zabiti.

Ušao je u restoran oko trećeg piva, smjestio se kraj mene i naručio rakiju. Ispivši je okrutno, zvao je još jednu. S njom je postupao nježnije. Bio je to, nema sumnje, Robert Jarni.

Genijalac naše repke, čiji su nam prodori lijevom stranom donijeli hrpu radosti. Inače nisam tip koji gnjavi poznate, ali na njegovu sam licu prepoznao isti patnički izraz kakav sam i ja imao, samo bez onog prkosa koji bi kod mene povremeno bljesnuo. Jarni je tad bio trener Hajduka i išlo mu je loše. Sigurno je zato zabrinut. Novinarska govna nemilice ga pljuju. Ima problema s igračima koji ne vrijede ni kao mali prst njegove desne noge. Zato sam mu se obratio. Da ga utješim. Da mu kažem da ima ljudi koji nikad neće zaboraviti što je učinio. A on samo neka bude ono što je uvijek bio. Robert Jarni, probijač lijeve strane. Saslušao me sa smiješkom, popio piće koje sam zvao, naručio pivo za mene, potapšao me po ramenima i sa sjenom u očima napustio restoran. Uskoro sam i ja oteturao do izlaza.

Na moje iznenađenje, sišao je u Brodu. Udaljavao se od kolodvora sportskim koracima koje zbog teškog tovara nisam mogao pratiti. No kad sam, odlažući obračun s Državom, skrenuo u *Komižu*, opet sam naletio na njega. Iako okrenuta leđima, nije ga se moglo promašiti, kao da ima broj na košulji. Sjedio je s nekom dvojicom u odijelima, ozbiljnih lica. A *Komiža* je šarmantan ćumez, izmišljen za tajne dogovore.

- I!? - pitam konobara, pljunutog starog Gipsa, još starijeg, još ljućeg.

- I šta!?

- I kako se osjeća kelner u ovakvoj rupi kad u nju uđe legenda? - rekoh nišaneći na Jarnija.

- Legendarno! - odbrusi on.

- Kako je samo probijao lijevu stranu!? Svaki je njegov prodor bio pola gola! A, bajo!?
 - Legendarno! - ponovi konobar kao da zajebava.
 - Je l' ti znaš neku drugu riječ?
 - Jebendarno!
 - Hej! Bolje pitaj što će popit. Kužim ja što se tu kuha, kako ne!? A i zašto da ga zajebavaju oni u Splitu!? Ja nisam oдавde, ali mi je drago, bajo, kako mi je samo drago! Takva legenda preuzima Marsoniju! Hej, Jarni! Sve ih razguzite! - viknuo sam, a Jarni se okrene i pogleda me očima u koje se vratio sjaj. Konobar mi reče da se gospoda zahvaljuju i neka popijem nešto na njihov račun. Jedino me mole da ništa ne dovikujem jer da se tamo vodi delikatni poslovni razgovor.
 - Naravno, gospodo! Sve za Marsoniju! A sad - o-merta! - rekao sam, strusio pivo u tišini, pa vrlo sretan izašao van. Moj mi teret više nije bio težak i ostatak puta do oronule zgrade Nadzora prešao sam leteći. U otužnom uredu dočeka me moj tužni inspektor.
 - Vi jednostavno morate naći knjigovođu! - reče odmah.
 - Ali to su grozna bića! Ja ih se bojim! Zato sam vodim knjige. Loše, ali bar ništa ne muljam.
 - Vi ih ne vodite loše, vi ih vodite katastrofalno, čovječe! Jeste donijeli ostale papire?
- Bubnuo sam breme na njegov stol.
- Sve je tu. Svi računi. Ni slova nisam dao bez računa, ni nedjeljom...
 - Pa vi ne smijete...
 - Ali ima ih koji žele knjigu nedjeljom. Dođu izdaleka. Zar da ih odbijem? Ne, ja prodam, a račun naslovim na ponedjeljak. Ili, recimo, kasno navečer...
 - Nemojte više govoriti... Vi morate naći knjigovođu!
 - Ja sam vodim svoje knjige!
 - Vi ste katastrofalan knjigovođa! Morali bi biti jako dobri da sredite ovaj cirkus!
 - Ali ja ne želim biti dobar knjigovođa! Jer onda bih bio knjigovođa! A ja sam detektiv za

knjige! Pronalazim ljudima dugo željene naslove, tražim ih kao nestalu dječicu, krpam rupe u poderanom vremenu! To se ne može izreći urama, irama i ostalim pičkinim dimovima!

Inspektor strašno probljedi i jezivo krikne. Opet ga je spopao napadaj. Okrenuo sam hitnu; dok smo je čekali, držao sam ga za ruku sjedeći kraj njega na podu.

- Zašto se bavite ovim odurnim poslom, čovječe!? Zar ste to željeli postat?

Unatoč bolu, on me prvi put pogleda očima u kojima nisam vidio umora.

- Sačuvaj Bože! Biti svirac, to sam htio, tjerati ljude u veselje i plač... Ja čak dobro sviram, ali samo za sebe, nikad nisam...

- Dosta! Sva sranja i nastaju kad ljudi odustanu od sebe i postanu ono što nisu! A vi bježite prije nego što vas to kamenje zgnječi. Evo, ja ću vam sredit gažu ako mi obećate da nećete izdavati račune. A?

Hitna je odvezla sudbinskog svirca, a ja sam, oslobođen, izletio na cestu što vodi prema Savi. Tu me skoro pregazi crni BMW. Malo me očešao, ali stvorila se velika gužva i, premda sam krivac za nezgodu bio ja, ljudi su stali gundati jer im se nije svidao skupocjeni automobil s tamnim staklima, pa su se neki čak zalijetali i udarali ga nogom. Neko je vrijeme auto samo stajao, crn, mističan i beživotan poput kamena iz svemira, a onda iz njega ispadnu ona dvojica iz *Komiže*. A za njima Jarni.

- Jesi dobro? - upita me.

- Da dobro, dragi Robi! Nikad bolje! A čuj, ti si silovit i probojan, a da nisi takav, di bi mi u Francuskoj!? Ni grupu ne bi prošli!

- Ovo je tu mač! - reče on ljutito. - Ajmo, nije mu ništa! A ti ne izleći više na cestu!

- Ma ne brini, Robi! Brini ti za Marsoniju! Sad je ona tvoja briga! - viknuo sam prateći pogledom crno vozilo koje je kliznulo prema Savi, zaključivši da je bilo dosta Jarnija za taj dan. Ali sam se prevario. Ponovno sam ga sreo u restoranu gdje sam svratio na ručak. Sjedio je u društvu mlade ljepotice i ja im zaista nisam namjeravao smetati. No morao sam otuda proći da bih došao do praznog stola. Pogledavši ga lijepo, podigao sam ruku i šapnuo: „Marsonija!“ Tad je poludio. Skočio je poput tigra i stao me udarati.

- Šta hoćeš od mene, pičko!? Nisam ja Jarni! Nisam Jarni! Cijeli dan me proganjaš, bacaš mi

se pod auto, koji je tebi kurac!? Nisam ja Jarni! Nisam Jarni!

Bio sam, naravno, zaprepasten, ali ne zato što mi on sjedi na prsima i udara me šakama. To sam mu odmah oprostio. Uostalom, aktivni sam džudaš i lako bih riješio tu situaciju. Ali da poriče sebe i izjavljuje kako nije Jarni, preko toga nisam mogao prijeći. Tog sam dana jednog poreznika naveo da se vrati sebi i smatrao sam to uspjehom, ali gdje ćemo stići ako se ljudi poput Jarnija, koji su svoju bit već ostvarili, počnu odricati sebe čim naiđu teškoće!? I tad sam, na podu tog restorana, u zemlji Relkovićevoj, čiji me prosvjetiteljski žar ponio, odlučio ostati ja do kraja, pa sam suzbio želju da se fizički oduprem i prebijem Jarnija (jer bih time pristao na njegovu laž i zabludu), vjeran svojoj biti i uvjeren da će ga prije ili poslije moja iskrena žrtva privesti natrag sebi. I zaista, udarci su se umorili, a nijekanje utihnulo. Slijep od krvi, čuo sam ga kako mi plače na prsima. Imao sam još snage da ga zagrlim i šapnem rečenicu koju je samo on mogao ponoviti.

TREN KAD SAM PRIZIVAO NAJJAČEG PISCA NA SVIJETU

Otkako je nestao Romeo i prepustio mi mjesto najslavnijeg pisca u gradu, ja sam napustio naše zajedničke baze i opet se preselio kod Liputina. Za to sam imao najmanje dva dobra razloga. Prvi je strateški položaj Liputinove terase, najbolji u gradu, koji omogućuje da iz daljine primijetiš tko ti se približava s juga, zapada i istoka, bilo da je to prijatelj, lažni prijatelj, neprijatelj, pivski grebator, duhovni žicar, kamatar, murjak poput Đere ili Korote, književnik-amater ili netko još gori. Ako je vrijeme loše i sjedi se unutra, tu su čak četiri izlaza kroz koja se može šmugnuti, dva naprijed i dva natrag, od kojih prvi vodi u vrtove i dvorišta, a drugi u haustor što opet izlazi na korzo. Jer, kad izlazi u javnost, najslavniji pisac u gradu mora biti oprezniji od kriminalca: potonji, na kraju krajeva, mora paziti na svoje kolege po struci kojima se zamjerio i, eventualno, na muriju, a onaj prvi na sve gore nabrojene kategorije. Upravo je nevjerovatno koliko neprijatelja može steći i koliko si sranja može natovariti na glavu čovjek koji ostane u svojoj sobi i piše.

Drugi, ne manje bitan, razlog za promjenu baze bio je što je Liputin ponekad davao na teku. Ne uvijek, i ne tako rado kao nekad, ali moglo ga se nagovoriti. Naročito ako mu se ispriča dobra priča. Ali morala je to biti vraški dobra priča, Liputinski su kriteriji postali mnogo viši nego u sarajevskim danima, i neću slagati kad kažem da je za moje sazrijevanje kao pisca borba za teku kod Liputina bila najbolja škola.

Međutim, tog je dana Liputin dobio na kladionici, bio je izvrsne volje i dao mi je teku bez ikakvih drugih zahtjeva.

- Nemoj samo preko dvjesto kuna - rekao je donijevši mi tri piva, pa se zavukao nekamo otraga. Sjedio sam na terasi i gledao kako zadnji državni podanici mile kućama. Bilo je 15.30 i nastupalo je savršeno popodne u Fridrihsdorfu. Sunčano, ubitačno toplo. I pusto. Bilo je to moje najmilije doba u Fridrihsdorfu, kad su korzo i glavni trg pusti kao da ih je načinio kakav pisac homofob bez osjeta mirisa koji na svoj grad baca smrdljive bombe što ne čine nikakvu materijalnu štetu, ali zato na neko vrijeme sve živo natjeraju da se zavuče u jazbine i zakračuna vrata i prozore. Bar dva sata ovdje se neće pojaviti ni jedna mrska živa duša iz onih nepoželjnih kategorija. Doći će samo oni koje ja prizovem.

Jedno, drugo pivo. Taman sam načio treće, kad sam je vidio kako dolazi sa sjevera, zaokreće

na istok kod sata, zaustavlja se i gleda plakate ili osmrtnice na oglasnom stupu, pa polako, vrlo polako kreće u pravcu Liputinove terase. Naravno, ona neće sjesti, niti ja želim da sjedne, ona će proći, i proći će polako, izazivat će slatku čežnju, slabiju i ugodniju od žudnje, draždat će misli, poticati maštarije. Još joj ne mogu vidjeti lice, ali po hodu čiju je divlju eleganciju život ponešto ublažio, oduzevši joj drskost, raspoznajem da više nije djevojka, nego žena, i to žena koja može biti samo divna. Sad bih zapravo morao zatvoriti oči, pričekati dok zvuk njezinih potpetica ne prođe kraj mene i zamre, pa ponovno otvoriti oči i gledati je kako odlazi. Obdarivati to zamamno tijelo stotinama zamišljenih lica. Ali ne činim to. Gledam širom otvorenih očiju dok crte njezina lica postaju sve oštrije u fokusu mog pogleda. Nisam se prevario: ona jeste divna.

- Kurva, bajo, kurva - čujem u uhu Alijev glas. - Na misu ide.

- Ma šta pričaš, kakva kurva? To ne može bit.

- Kurva, kad ti kažem. Poslije crkve kupi mušterije. A na misi se naslađuje. Jebe se sa svima čije su žene na misi. One to znaju, ali ne mogu ništa. A i šta bi? Pa pogledaj je, bajo, bolja je od Šeronstonke!

Odmahnuo sam tad rukom, ne vjerujući, a odmahnuo sam i sad, iako mi je zapravo svejedno. Kurva ili ne, ona je predivna žena, koju sam prizvao u ovo pusto popodne, oslobođeno valjda samo zato da bi se ona ovuda prošetala, pronijela svoje tijelo, godine, ljepotu, tugu, tajnu u očima, u držanju tijela, načinu hoda. Žena-čudo. Žena-slika, koju uopće ne želim, osim da je gledam sad i još nekoliko trenutaka, prije nego što zauvijek nestane. Prolazila je kraj mene sporo, ne gledajući me, a znao sam da me već snimila i procijenila jer joj se držanje tijela neznatno promijenilo, kao da joj je tijelo jedva vidljivo zaplesalo i još usporilo kretanje.

Ali koji je sad ovo kurac!? U čitav se prizor - koji kao da se sporo kretao u isparenjima vrućine zajedno sa ženom - ugurao još netko. Muškarac u kratkim hlačama, prljav, odrpan i neobrijan, možda pijan. Mogao je imati pedeset godina. U rukama je nosio buket suhog cvijeća zataknut u vazuu. Hodao je dva metra iza nje, na vrlo smiješan način, podižući noge visoko i nekako čudno poskakujući, kao da želi ubrzati korak. Čini se da mu je namjera bili dostići je, ali u tome nije uspijevaao iako je, bar je meni tako izgledalo, ona hodala sporije od njega. Muškarac pritom nije gledao za ženom, nego u mene, namigujući i dobacujući mi nekakav nemogući osmijeh.

Gledao sam za njima sve dok nisu nestali. Odjednom sam pomislio da pred sobom imam

materijal za najbolju priču na svijetu, ali kad sam je pokušavao razviti, ni jedan smjer nije me odveo nikud. Stalno sam se vraćao na prvotni fascinantant prizor. I otkud je ispao taj tip? Zašto ga nisam odmah vidio? Imaju li to dvoje uopće ikakve veze? Odjednom sam pomislio da možda i nemaju, da se dogodio nekakav rascjep stvarnosti i vremena i da ta žena i taj muškarac koračaju kroz korzo u posve različitim popodnevim, a ja da sam slučajni svjedok koji ih vidi zajedno. Žena zaista prolazi sad, a muškarac je odavde prošao još jučer, noseći svoju vazu sa cvijećem.

- Ma mislim... Koji kurac!? - povikao sam bijesan na sebe zbog takvog trabunjanja. - Jebote, što bi na mom mjestu napravio najjači pisac na svijetu!?

Čim sam to izrekao, dobio sam društvo. Za mojim stolom osvanuše stari Buk, Ranko, Fjodor Mihajlovič i Daniil Ivanovič. Okrenuo sam rundu za sve.

- I što, onda ste vi ti najjači? - upitam ih.

- Ili je to... - reče Buk.

- Ili smo samo bili u blizini - reče Fjodor Mihajlovič. - A o čemu se radi? Gdje ste zapeli, Zorane Milanoviću?

- Želim otkriti tajnu! Tajnu ove slike! - rekoh prepričavši im prizor kojem sam bio svjedokom. - Želim je proključiti i pretočiti u priču! A za to mi treba veza. Ja je ne vidim. Ona ne primjećuje njega, što, to mogu priznati, i nije čudno. Ali sve sam više uvjeren da ni on ne primjećuje nju, i da ta prividna jurnjava za njom nema veze s njom, i da to cvijeće nije uopće namijenjeno njoj. Kao da doživljavam dva različita dana, kao da gledam neku sliku preko čijeg je jednog dijela netko naslikao nešto drugo.

Saslušavši me pažljivo, Fjodor Mihajlovič otpije dobar gutljaj karlovačkog i utone u duboko razmišljanje.

- A meni se čini da to i nije stvar literature. Prije bih rekao da je to slikarski problem - reče Ranko pa ustane i odšeta do izloga, gdje se posveti proučavanju plakata. Bilo ih je nekoliko, za fišijadu, za malonogometni turnir i za koncert hardcore-punk-bendova. Čitao ih je pažljivo, od riječi do riječi. Baš ga zaokupilo.

- Nije baš od pomoći, a? - rekao sam pokazujući na njega.

- Ma nije to, nego obožava plakate - reče Buk. - Slušaj, starac, žena je jebena hidrogenska

bomba, odvest će ga u prvi haustor i natjerati da eksplodira. Ako je tip solventan, naravno. Ako nije, cvijeće neka baci, a onu vazu neka iskoristi za dobar ručni rad. Samo neka pazi, da ne prođe ko ja.

- Ali problem je u zidu! Između njih je zid! Barijera! Ona mi ne dopušta da odem u tom pravcu.

- Umišljaš, starac! A vidi ovu šemu: žena je bomba, a on je lud i propalica. Dakle, tip mi se sviđa i želim da je pojebe, želim da ima kurac koji će joj izaći kroz grlo. Sutradan će biti bijela i hladna, ali njene mrtve usne tražit će još! A on će dolaziti svaki dan i jebati je sve dok joj se tijelo ne raspadne u komadiće.

Okrenuo sam se Harmsu, koji je dotad šuteći ispijao pivo i pušio jednu za drugom iz moje kutije.

- A što vi mislite, Daniile Ivanoviču?

- A, slušajte, ja ne mislim uopće, ali čemu silovati to? - Ostavite kako je. Čemu spajati i krpiti? Samo ćete pokvariti taj ipak divni besmisao - reče Daniil Ivanovič, a meni se to učini dobrim savjetom. I pljesnem rukama, a moji pomagači nestadoše kao što su se pojavili.

Svi osim jednog. Buk je još uvijek sjedio.

- Nikud ja ne idem dok ne popijem - reče on. - I da ti pravo kažem, umjesto što tu kenjaš bezveze, bolje ti je da odeš za njom i dobro je izjebeš. Nakon toga ćeš znati. Sve će ti biti jasnije - reče on, iskapi kriglu do kraja i istog trenu ne stane.

Tek tad sam se sjetio da nisam čuo mišljenje Fjodora Mihajloviča. A i čemu? Ne moraju sve priče imati svršetak.

Zoran Malkoč

Rođen 1967. u Novoj Gradiški. Objavio romane *Kao kad progutaš brdo balona* (2004) i *Roki Raketa* (2014) te zbirke kratkih priča *Groblje manjih careva* (2010) i *Umro Superman* (2018).

Roman *Roki Raketa* dobitnik je tportalove književne nagrade tportal@roman.hr 2015.

Roman *Kao kad progutaš brdo balona* ušao je kao rukopis u finale nagrade za najbolji neobjavljeni roman izdavačke kuće V.B.Z. 2002. godine.

Groblje manjih careva dosad je prevedeno na španjolski i katalonski (Rayo Verde Editorial, Barcelona, 2016), gdje je dočekano s hvalospjevima kritike. Neke od priča iz zbirke objavljene su u argentinskom časopisu *La Balandra* (2012), meksičkom *La Peste* (2014) i američkom *Underpass* (2015.).

Kratke priče uvrštene su u više antologija hrvatske kratke priče (zadnja je *50 godina 50 priča : antologija kratke priče Večernjeg lista 1964-2014*, iz 2015. godine), od kojih su dvije objavljene u Meksiku i Velikoj Britaniji.

Priča „Kad sam bio bako Pila...” osvojila je 2009. godine nagradu Ranko Marinković, najugledniju hrvatsku nagradu za kratku priču.

Biblioteka Online

knjiga 166

Zoran Malkoč

GROBLJE MANJIH CAREVA

© 2019 Zoran Malkoč

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2019

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Krešimir Pintarić

Urednik

Krešimir Pintarić

Fotografija

TBIT / Pixabay.com

ISBN 978-953-345-673-7 (HTML)

ISBN 978-953-345-674-4 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-345-675-1 (PDF)

ISBN 978-953-345-676-8 (MOBI)

Prvo izdanje

Profil multimedija, Zagreb, 2010.

**Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Grada Zagreba i Ministarstva kulture
Republike Hrvatske.**

